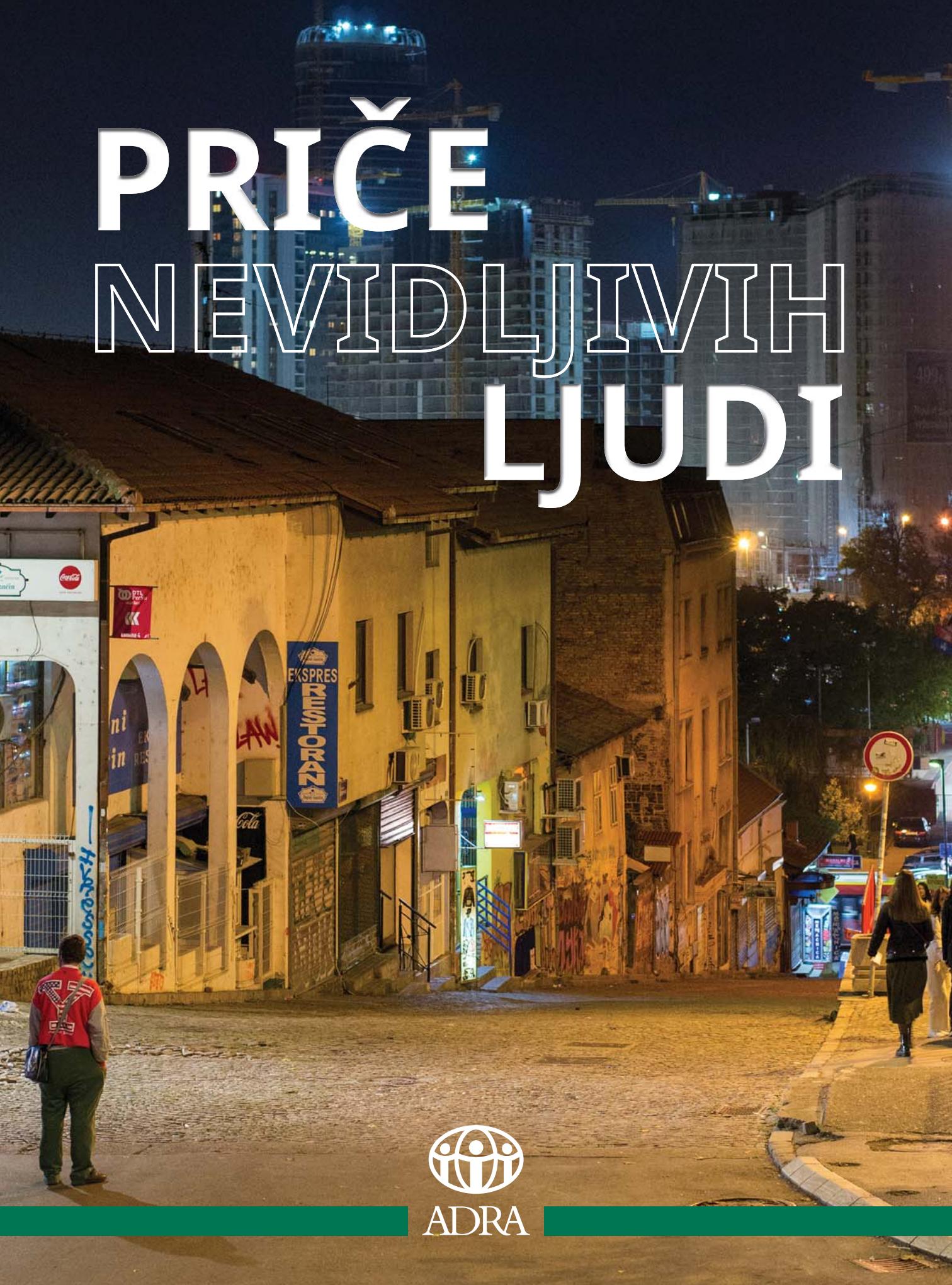

PRIČE NEVIDLJIVIH LJUDI

ADRA

Predgovor

Pred vama su životne priče osoba koje su u trenutku razgovora bile u situaciji beskućništva, ili su izašle iz nje.

Ovu raznorodnu grupu svakako povezuje pre svega ostalog činjenica da nemaju rešeno stambeno pitanje i žive u apsolutnom siromaštvu. Međutim, povezuje ih i – **nevidljivost**.

Osobe u situaciji beskućništva jesu neka vrsta duhova. Njihova nevidljivost je višestruka.

Za **državu** su nevidljivi,

... jer se ne pojavljuju u podacima sa popisa te kao da ne postoje premda ih je na desetine hiljada,

... jer najveći broj ne poseduje lična dokumenta. Nikad ih nisu ni imali, ili su ih izgubili i ne mogu da ih priušte ili nisu u stanju da ih izvade zbog neprilagođenih procedura, ili nemaju prebivalište te ne mogu da ih dobiju,

... jer iako postoji rešenje i za one bez prebivališta, nadležne institucije im najčešće to uskraćuju ili otežavaju sam postupak. Zato u dobijanju dokumenata uspevaju samo najuporniji i to uz podršku organizacija civilnog društva dok većina digne ruke.

Pošto su nevidljivi, teško je bilo kome da sazna koliko ih zapravo ima, koje su njihove hitne potrebe, koji su razlozi i kakva bi bila rešenja za njihovu situaciju. Još gore, pošto oni uglavnom jesu višestruko ranjivi – zbog oštećenog zdravlja, mentalnog zdravlja, smetnji u razvoju, invaliditeta, žrtve nasilja – otežan im je pristup hitnom smeštaju, socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, tržištu rada, i svim ostalim socijalnim i kulturnim pravima. U svemu tome dodatno odmažu stigmatizacija i diskriminacija o koje se neprestano spotiču.

Dok obezbeđivanje takozvane pravne vidljivosti nije dovoljno, ono jeste nužno i prvo neophodno. Dokument – državljanstvo ili lična karta ili knjižica - nije samo papir sa tvojom fotografijom. On predstavlja otvorena vrata za pristupanje tekvinama koje je civilizacija obezbedila, predvorje u ostvarivanje tvojih ljudskih prava.

S druge strane, osobe u situaciji beskućništva su nevidljivi za (mnoge) **građane** jer su ... neprijatna pojava koju ne razumemo i o kojoj možda i ne želimo da znamo,

... neprepoznatljivi. Iznenadili bismo se koliko je onih kraj kojih prođemo na ulici ili u tržnim centrima i parkovima koji su bez kuće. Oni ne odgovaraju stereotipu beskućniku ali će noć provesti u parku, napuštenom objektu bez struje i vode i grejanja

---

Autor: Vuk Vučković

Fotografije: Miloš Stošić

Izdavač: Adventistički razvojni i humanitarni rad – ADRA

Za izdavača: Igor Mitrović

Godina izdavanja: 2022.

Štamparija: Eurodream, Nova Pazova

<https://adra.org.rs>;

office@adra.org.rs

<https://www.facebook.com/ADRASerbia>

<https://www.instagram.com/drumodom/>

ili tuđem podrumu ili podzemnom prolazu. To je život neizvesnosti da li će ih neko isterati odatle, uhapsiti ili napasti.

Nevidljivo je ali stvarno. Beskućništvo je svuda u porastu i predstavlja najgori oblik društvene deprivacije. Njegova prevencija i rešavanje počinju kada se nosioci vlasti odluče za to, kad koriste resurse civilnog i realnog sektora u tom pogledu, i izdrže u tom procesu. Bitno je istovremeno raditi na hitnim rešenjima jer oni ne mogu da čekaju, i onim sistemskim i strukturalnim.

Rešenja? Prvi korak je svakako u posvećenom i organizovanom terenskom radu. Neophodno je biti sa zajednicom, slušati ih i učiti. Ovih osam životnih priča služe tome.

Autor tekstova je Vuk Vučković a **fotografija** Miloš Stošić. Tekstovi sa fotografijama su prvobitno objavljivani na sajtu adra.org.rs u periodu 2020-2021. godine.

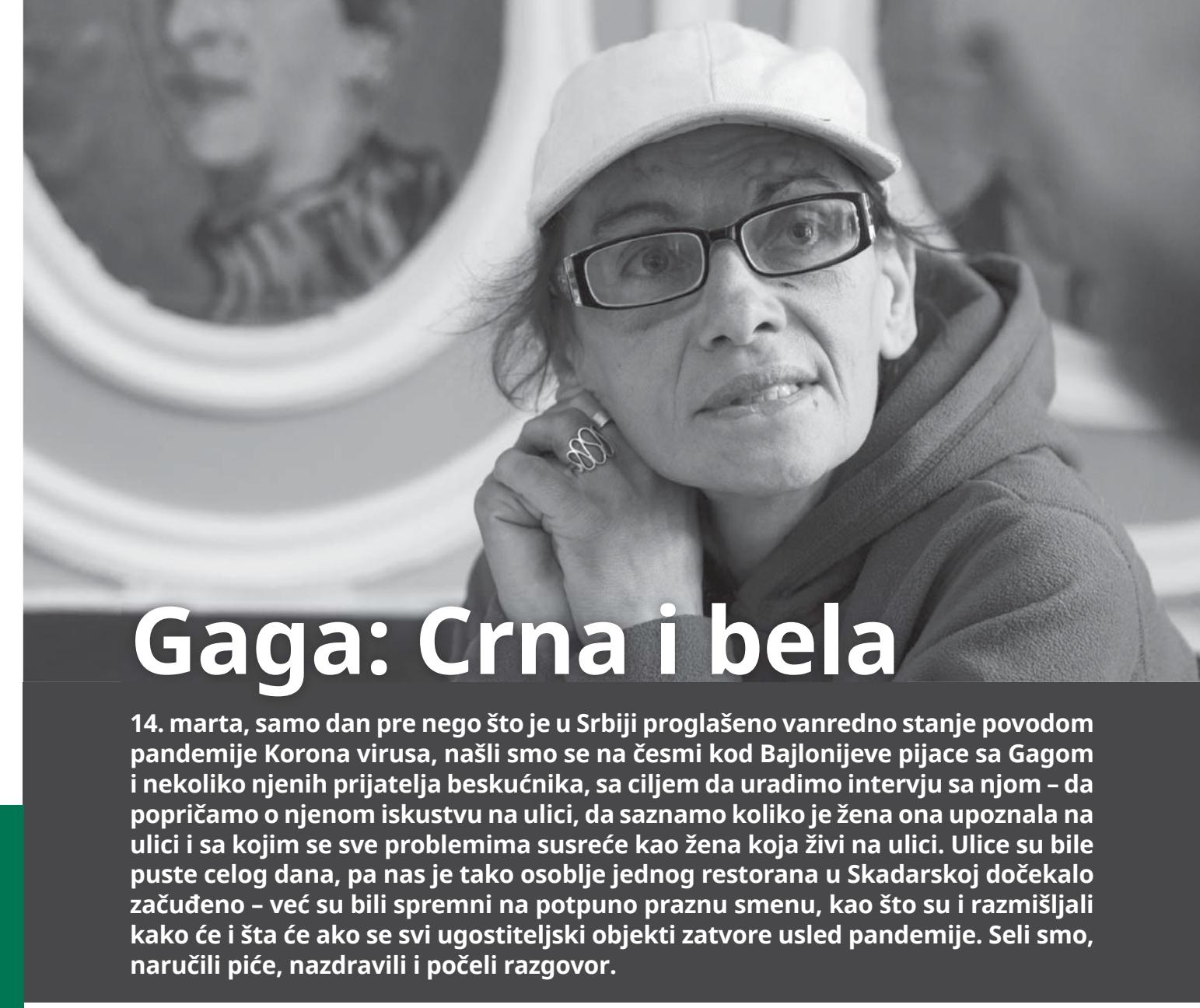
Igor Mitrović, ADRA

ADRA je razvojna i humanitarna organizacija Hrišćanske adventističke crkve koja radi sa zajednicama pogođenih siromaštvom i nepravdom u 120 zemalja kako bi došlo do pozitivnih i trajnih promena. U Srbiji deluje kontinuirano od 1990. godine. Moto Adre je – Pravda. Saosećanje. Ljubav. Njena svrha je – Služiti ljudima da bi svi mogli da žive kako je Bog namislio.

Više o tom programu i rezultatima saznajte na
<https://adra.org.rs/programi/beskucnistvo/>.

Podržite naš rad: <https://adra.org.rs/donirajte/>

Program su do sada finansijski podržavali Hrišćanska adventistička crkva, mreža ADRE, Humanitarna organizacija Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana – Later-day Saint Charities, Slovačka agencija za međunarodni razvoj – SlovakAid, Američka agencija za međunarodni razvoj – USAID, Fondacija Novak Đoković, holandska fondacija EO Metterdaad, Sekretariat za socijalnu zaštitu Uprave grada Beograda, građani, kompanije i organizacije civilnog društva. Operativno, ključni partneri između organizacija civilnog društva bili su A11 – Inicijativa za ekonomski i socijalni prava, Caritas Srbija, Izlazak, Klikaktiv – centar za razvoj socijalnih politika, LiceUlice i Helping Hands. Versko dobrotvorno starateljstvo Srpske Pravoslavne Crkve obavlja važnu službu ovoj zajednici dugi niz godina kao i Crveni krst. Saradnja sa predstavnicima sistema socijalne zaštite je svakodnevna i radimo na njenom poboljšanju.

Gaga: Crna i bela

14. marta, samo dan pre nego što je u Srbiji proglašeno vanredno stanje povodom pandemije Korona virusa, našli smo se na česmi kod Bajlonijeve pijace sa Gagom i nekoliko njenih prijatelja beskućnika, sa ciljem da uradimo intervju sa njom – da popričamo o njenom iskustvu na ulici, da saznamo koliko je žena ona upoznala na ulici i sa kojim se sve problemima susreće kao žena koja živi na ulici. Ulice su bile puste celog dana, pa nas je tako osoblje jednog restorana u Skadarskoj dočekalo začuđeno – već su bili spremni na potpuno praznu smenu, kao što su i razmišljali kako će i šta će ako se svi ugostiteljski objekti zatvore usled pandemije. Seli smo, naručili piće, nazdravili i počeli razgovor.

Kako se zoveš?

Božović Dragana.

Koliko imaš godina?

48.

Odakle si? Gde si provela detinjstvo?

Iz Topole. Tamo sam provela i detinjstvo, sve do 1991. godine – do devetnaeste godine – dok nisam došla u Beograd na studije.

Šta si upisala?

Geodeziju. To je smer na Građevinskom fakultetu.

Da, to je merenje zemlje?

Baš to.

Reci mi, ko su tvoji roditelji?

Ja sam usvojena. Mene je usvojila tetka, sestra od mog oca.

Da li se nešto sa ocem desilo ili?

Moji biološki otac i majka su alkoholičari, oboje. Pošto su bili teški alkoholičari, švrljali su okolo i onda su se razveli. Ja sam imala nekih 5-6 godina kad su me dali tetki.

Znači, živela si neko vreme sa roditeljima?

Da. Međutim, proces usvajanja je trajao do moje sedamnaeste godine.

Da li si za to vreme bila i u domu?

Ne, sve vreme sam provela u porodici Božović, ali se uvek to usvajanje odlagalo. Uvek je bilo „ne može sad...ne može sad“ i onda je tata, kad ti kažem „tata“ mislim na čoveka koji me je usvojio – na tetkinog muža – kada je on oboleo od kancera i kad se očekivalo da premine, da bih ja nasledila penziju, brzinski je uradio zvanični proces usvajanja, kako bih ja promenila prezime i nasledila tu njegovu penziju. Znači, ja sam zvanično sa sedamnaest godina usvojena, ali sam uvek bila tu, sa tetkom i tečom, koje zovem „tata“ i „mama“.

Kako se zovu tata i mama?

Persida i Milosav. Oboje su preminuli, nažalost. On od kancera, ona od leukemije.

Kaži mi sada kakve su bile te prve godine sa biološkim roditeljima? Tih pet-šest godina, imaš neko sećanje?

Znaš kad imaš selektivno pamćenje? Ja se recimo ne sećam ničega iz tog perioda.

Jasno. Jeste li kasnije ostvarivali kontakt? Jesu li živi tvoji biološki roditelji?

Oni su sada u selu pored Aranđelovca. Poslednji put sam ih videla kad smo imali neko snimanje emisije o tome kako su beskućnici usvojili psa, jer smo Borko i ja usvojili Joju. Tada su na TV Prvoj bile tri emisije o tome i onda su se oni posle prve epizode pojavili da kažu kako imaju kuću da nam daju, da imamo gde da živimo, odnosno da dođemo kod njih. Ja sam odmah rekla da mi ne pada na pamet da se posle toliko godina vraćam tamo u selo kod njih, ali je moj Borko predložio da ipak to ispitamo, da vidimo kako će taj život da izgleda. Ja ih zovem onda jednog dana i

kažem da se mi pakujemo i sutra dolazimo, a oni kažu „jao, nemojte sad, sad je hladno, ajde dođite na leto.“ Pre toga, kad sam izašla iz bolnice bila sam primljena u Kumodrašku – u Prihvatište za stara i odrasla lica – i bila sam tamo tri meseca kad me je socijalna radnica zamolila da snimim emisiju o tome kako beskućnici žive po šahtama. I posle te emisije su se moji roditelji prijavili u Kumodraškoj da kažu da ja imam gde da živim. I mene izbace onda iz Kumodraške na ulicu.

Da li misliš da su oni to radili iz nekog ponosa?

Ne, mislim da su samo hteli da se eksponiraju po televiziji da ih vidi celo selo, a i neće da se slučajno o njima priča kao o ljudima koji su odbacili svoje dete.

Šta se desilo nakon toga?

Nakon toga se više nikada nismo čuli ni videli jer ih je moj suprug Borko nazvao i rekao da više ni slučajno ne zovu, jer sam bila povređena i plakala sam danima. Rekao im je da ne želi da čuje više da plačem zbog njih koji su mi stebali sve što su mogli u životu i tražio je da me ostave na miru. Značila mi je ta njegova podrška i od tad više nemam kontakta sa njima.

A dok ste bili u kontaktu, jesli li primetila, da li je alkoholizam još uvek bio problem sa kojim su se borili?

Majka je pila, a otac je prestao jer je imao ozbiljne probleme sa srcem.

Kakav je bio život sa tetkom i tečom – odnosno tvojim pravim roditeljima, kako kažeš?

Odličan. Lep. Mada, pazili su me mnogo, živela sam k'o pod staklenim zvonom. Ne znam ni koliko je to dobro.

Znam na šta misliš. Tetke su slabe na decu svoje braće i onda te ceo život

paze kao da ne umeš sam ni da jedeš ni da piješ.

Da, upravo to. Inače, oni su pre nego što su usvojili mene 30 godina živeli sami, a onda je tata umro kad sam ja imala 17 godina i ta godina je bila teška i meni i mami. Ona se jedva pomirila sa tim da je on umro.

A reci mi, jesli li imala neke mladalačke snove? Upisala si geodeziju, a o čemu si maštala kao mala?

Mogu ti reći da ni o čemu nisam maštala. Ja sam svog prvog dečka našla sa sedamnaest godina i bila sam sa njim do svoje trideset i druge i tu nema šta da se mašta. I kad je trebalo da se uzmem ja sam uvek govorila: neću, rano je sad, pa neću rano je sad, pa neću rano je sad i onda se pojavi heroin.

Kad je to bilo?

1999 godine tokom bombardovanja. Heroin je tada košta 450 dinara. Mi smo se vratili iz Beograda u Topolu. Računali smo da neće gađati Oplenac, jer je to ipak kraljevsko mesto i koristili smo heroin za to vreme.

Jesu li gađali Topolu?

Nisu, bili smo bezbedni tamo.

Kako je upotreba heroina uticala na tvoju vezu sa tadašnjim dečkom?

U početku je sve bilo okej, međutim vrlo brzo tu više nema ljubavi između dvoje nego postoji ljubav samo prema žutom.

I kako ste se razišli?

Kod nas nije postojao zvanični raskid. On je otisao za Ameriku, ja ostala u Beogradu. Nakon toga on se oženio, pa se razveo – videli smo se skoro. Vratio se, ponovo je u Beogradu. Nije oženjen i nema decu, nažalost.

Da se vratimo na pitanje od malopre. Izvini, ali zanima me, ipak, jesu li imala neka velika očekivanja od života?

Pa htela sam da putujem da vidim svet. Da budem uspešna žena. U čemu tačno da budem uspešna: ne znam. Ali sam htela to. Htela sam da vidim neka egzotična mesta i htela sam, naravno, da imam decu, ali nažalost nisam mogla da imam dece.

Kako je sve krenulo u pravcu beskućništva? Od heroina?

Da, od heroina. Ja sam 2010. godine završila u komi – više nisam imala vene – gde da se ubudem i bola sam se u debelo meso od čega sam dobila hematome. Nisam obraćala pažnju na to i to se pretvorilo u sepsu i ja sam pala u komu. Nijedna bolnica nije htela da me primi jer imam i hepatitis ce. I prime me na kraju u Gradskoj bolnici – primio me je doktor Aščerić koji je inače moje godište.

To je veliki problem sa kojim se suočavaju zavisnici u zdravstvenom sistemu i danas. Najčešće nailaze na zatvorena vrata, a bolnice se pravdaju time da nemaju opremu za rad sa osobama obolenim od hepatitis-a ce.

Da, tako je i sad. Tako je oduvek. Lečili su me šest meseci tamo i onda sam dobila dekubitus. Od ležanja mi se pojelo svo meso sa leđa sve do kostiju. Onda su morali da mi rade transplantaciju kože. Kožu su presađivali sa debelog mesa i butina. Imala sam 12 operacija i tada nije uspela nijedna. Ne primi mi se uopšte moja koža. Sve rane su mi došle do kostiju.

Šta si radila kad se nijedna operacija nije pokazala uspešnom?

Otpustili su me i rekli mi da jedino mogu da čekam da zaraste samo. S tim što sam ja imala uput za Zvečansku za plastičnu hirurgiju i opekom. Pošto je to na leđima

gnojilo i gnojilo katastrofa, mene tamo primi doktorka Vesna Rakić kao hitan slučaj. Tamo sam ležala dva meseca. Doktorka mi je uradila 4 operacije i to na leđima se odmah primilo. Onda mi se oporavila i jedna rana na listu, ali jedna na kolenu nikako nije zarastala. Doktorka je stvarno pokušavala sve i svašta i uspela je, hvala bogu, da mi zakrpi leđa i sve to dole i posle dva i po meseca sam izašla iz Zvečanske.

Od 1999. do 2010. dok nisi pala u komu, gde si živila?

Povremeno u Beogradu, povremeno u Topoli. Imala sam kuću u Topoli, a u Beogradu sam iznajmljivala stan.

Da li je 2010. godina prva godina koju si provela na ulici?

Tako je.

Kako je izgledao tvoj prvi dan na ulici? Sećaš li se toga? Možeš li da mi opišeš?

Ja sam do tada živila kod jednog dečka u Železniku. Dve godine sam bila kod njega dok mi se nije dogodila koma 2010. Međutim, kad sam izašla iz bolnice, njegova majka nije htela da me primi nazad. Kuću u Topoli sam već do tad prodala. Uzela sam 20 hiljada evra i živila od toga, a 10 sam pozajmila njegovoj mami da otkupi stan – s tim što ja nisam tražila nikakvu potvrdu. I kad sam izašla iz bolnice mene je ona stavila na autobus i vratila nazad do Gradske bolnice. Smestila me na klučnu u parku i rekla mi je: Čekaj. Ja je pitam šta da čekam, pa nemaju više za šta da me prime, a ona mi opet kaže: Ne znam, čekaj. To se sve dešavalo između mojeg prelaska iz Gradske bolnice u Zvečansku. A moj prvi dan na ulici posle Zvečanske je izgledao tako što sam izašla iz Zvečanske na štakama i gde odlazim? Odlazim u Studentski park da nađem ortake. I znaš šta sam prvo uradila posle svih tih operacija?

Posle svega toga što se desilo – otišla sam na šemu. Obojica, prepostavljam, znate šta je skvot? (*Gaga se obraća mom kolegi Milošu i meni*, primedba, V.V.).

Da, znamo...

E, mene je drug odveo u zadužbinu Olje Ivanjicki na Kosančićevom vencu, kod Saborne crkve i tu je bilo 13-14 soba nesređenih. Haos, pravi haos. Mi onda sredimo jednu sobu gde bih ja mogla da živim sa njim, jer je morao da me pazi, pošto sam tek izašla iz bolnice i bila sam na štakama. Mi smo to sređivali, sređivali i sređivali i na kraju nas je živilo četrnaestoro tu. Svako je imao svoju sobu. Imali smo struju, nabavili smo šporete, televizore, frižidere, blindirana vrata, sovu na vratima. Murića je dolazila svaki dan da proverava šta radimo tu. I tu sam živila četiri godine, možda i pet. Tada sam ja imala neku kaznu za neku krađu od desetak godina ranije i otišla sam u pritvor u Petrovac kod Kragujevca jer je delo izvršeno u Topoli, i

kad sam se vratila posle dva meseca više nikog nije bilo od starih stanara, već su se tu uselili Cigani. Preko puta našeg skvota živila je Dubravka Marković, ona je vodila Hit nedelje i Hit meseca i njoj su počeli oni da smetaju. Smetali smo joj i mi, ali je to nekako tolerisala, a onda je njih prijavila i ceo skvot je bio raseljen.

Šta se zatim događalo sa tobom?

Borko i ja odemo u Guču i vraćamo se trinaestog avgusta. Nas pozove ortak sa skvota i pita gde smo, pošto je sutra selidba. Mi ga tu pitamo kakva selidba, a on nam objasni da smo dobili alternativni smeštaj od grada Beograda u Jabučkom Ritu u kontejnerskom naselju. To je bilo 2014.

Kako ste nalazili pare za Guču i zezanje?

U Guču nas je odveo Borkov najbolji ortak koji je imao mnogo para, a sad ih više nema. A inače smo se za pare snalazili kao i sad – sedeli smo i žickali.

Od kad si sa Borkom?

Od decembra 2013.

Onda vam je Guča bila kao neki mali izlet za početak?

Da. Bilo nam je lepo tad.

I, jeste li stigli na iseljenje?

Stigli smo trinaestog avgusta i preselili se. Živeli smo dve godine u tom ciganskom, kontejnerskom naselju u Jabučkom Ritu i mogu ti reći da je bilo sasvim okej. Ljudi odande su prema nama bili divni. Nikakve probleme nikada nismo imali. Bilo je samo par, da kažemo, belačkih porodica, sve ostalo Cigani, ali divno smo se slagali.

Da, u romskom kontejnerskom naselju Makiš imam dosta prijatelja i poznanika i sad, vi ste verovatno imali krevete, a oni ih često ne koriste jer su većinom muslimani i jedu, sede i spavaju na podu. I onda se uvek nađe neko pamestan da kaže: zašto oni nemaju krevete i slično, a njima je to u kulturi.

Znam, išla sam kod mnogo njih i stvarno je tako. To poštuju i tako sede i spavaju na podu. Mi smo imali krevete i sve, ali kad smo svraćali kod njih kao prijatelja, kad god bi nas ponudili da jedemo, iako većina ima i stolove za goste, mi bi posedali na pod i jeli sa njima.

Da, a često nailaze zbog tih stvari na osudu – nema krevet i to ti je priča.

Ali oni rade, ubijaju se od posla. Rade kao nenormalni. Imaju velike porodice i po ceo dan rade i uspeju da prehrane svu decu.

Kako izgleda tvoj dan u životu danas?

Ceo dan na ulici. Žickanje i snalaženje za preživljavanje. I onda odem da prespavam u nekom šteku. U principu, nikad nisam prespavala skroz na ulici, ali sva ta mesta gde se snalazim da spavam najčešće nemaju ni struju ni vodu ni krevete.

Kako provedeš vreme sa društvom sa Bajlonija?

Sedimo, blejimo, svađamo se, neko se potuče, onda se svi mire, pa se opet svađaju.

Je li se pričaju uvek iste priče ili ima i nekih novih?

Pa, pričaju se uglavnom stare priče o nekim vremenima kad je bilo bolje, ali bude i neka nova o nečijem doživljaju.

Kad se proda stan koliko brzo ode novac kad si zavisnik?

Vrlo brzo, ja mislim da je mojih 20 hiljada otišlo za dva meseca na heroin. Svaki dan zoveš taksi, ideš Železnik – Karaburma. Čekaš šemu, pa nazad. Uzmeš pet grama misliš ostaće mi i za danas i za sutra i naravno da ti nikad ne ostane ništa. Pa onda kupuješ hranu i ostale stvari – nije samo droga, ali pare odu odmah.

Znaš li da je NVO Veza radila istraživanje na tri nasumično izabrana paketa heroina od po gram sa ulice i možeš li da pogodiš koliko heroina ima u jednom gramu heroina?

Jako je mali procenat. Rekla bih 33 posto.

Veruj mi, preterala si.

Znala sam da sam preterala, znam da je baš jako mali procenat.

Od jedan do tri posto je procenat heroina u jednom gramu.

Pa da, to se sve meša sa paracetamolom, sa mišomorom. Ja sam bila navučena na mišomor. Znaš kakva je to kriza od mišmora? Jeste to mala količina, ali mnogo te drma. Ti tu ni ne znaš na šta si sve navučen.

I kada su to rekli korisnicima, korisnici su im rekli da znaju za to, ali da ih "radi" cela ta priča oko nabavljanja droge za sledeći dan, jurnjave, taksiji...

Da, da, da. Adrenalin te radi. Kako ćeš sad, šta ćeš sutra. Gde da nađeš pare i to.

Reci mi koliko si ti upoznala žena koje žive na ulici?

Malo. Vrlo, vrlo malo. Ni deset posto ljudi na ulici nisu žene.

A kod česme da li dolazi još neka žena?

Da, dolazila je jedna žena koja ima 64 godine, ali ne mogu da kažem da je ona baš beskućnik pošto ona i suprug imaju sobu koja je njihova i u kojoj žive, s tim što ona svaki dan provede na ulici, žicka i sve to. Jako malo žena sam videla na ulici.

Kako se ti kao žena snalaziš sa svim potrebama, na primer kad imaš menstruaciju?

Kažem, momci treba mi da kupim uloške i uvek se daju pare. Ali to je zato što i ja žickam, ne sedim po ceo dan sa njima i čekam. Al` kad ne zaradim pare pitam i uvek se daju pare za to. A delom je tako zato što su to ljudi sa kojima sam ja bila prijatelj i pre ulice. Nemam taj problem da kažem da mi treba za neke osnovne stvari, s tim što više nemam s tim problema, hvala bogu (smeh).

Šta misliš koliko je teže ženama na ulici nego muškarcima? I da li je, po tvom mišljenju, teže?

Mogu iskrena da budem i da kažem da mislim da je ženama malo lakše.

Zbog čega to misliš?

Zato što će žena koja ima dovoljno iskustva na ulici lakše da odradi budalu za pare, nego što će da odradi pet muškaraca. Oni vrte priču i ne dobiju ništa i onda dođem ja kao žena, bacim priču, a njima kažem da mi čuvaju leđa ako se nešto desi. Inače kad je mnogo teška situacija, pa žickamo redom, svaki treći prolaznik kaže "idi pa radi", a ti dok se opravdaš da li si invalid i kakve sve probleme imaš, oni odu i onda prečutiš sve to. Prečutiš to prebacivanje i ponižavanje. Sad kad pogledam, neka bude da je ženama i muškarcima podjednako teško na ulici.

U svetu se smatra da je ženama teže. Da su podložnije svim vrstama nasilja.

Da, da. Žena sama na ulici – to je verovatno mnogo teško.

Znači deliš to – ti si žena koja ima neku grupu podrške i žene koje su potpuno same?

Da, ja nisam sama tako da ne znam kako to izgleda. A i ako sam sama uvek znam da je tu oko mene neko koga na neki način poznajem i onda se osećam sigurnije.

Reci mi, koja su najneprijatnija iskustva koja si doživela na ulici?

Kad mi je jedan poznati košarkaš na pitanje ima li malo novca da mi da rekao, biću vulgarna: Dam ti *ura*. E, to mi je bilo najneprijatnije iskustvo. Svi ostali svašta su mi govorili i lepo i ružno, ali ovo je bilo odvratno. Toliki čovek i kaže nešto tako odvratno, dok je Koturović na primer nešto sasvim drugo – otvoren čovek, popriča, pomogne. Žao mi je što mu je umro

pas prošle godine. Pored toga, direktor Filharmonije Tasovac često pomogne, kao i jedan režiser, ali samo kad mu se obratiš ispravnim imenom.

Čemu se raduješ u životu?

Radujem se kad sam sa Jojom. Radujem se kad iskreno mogu da se ispričam sa nekim za koga znam da mi je pravi prijatelj i da će me razumeti. Radujem se ponekad i kad plačem. Zato što ja Borka i dalje volim, šta god da se desilo među nama i kad me neko od mojih prijatelja shvati u tome; kad razumeju tu našu ljubav, a ne kažu mi – kako posle svega možeš sa njim posle svega. Čemu se još radujem? Nekad se radujem novom danu, a nekad pomislim zašto sam uopšte dočekala novi dan? Jer ja sam daleko u klimaksu i tu se raspoloženja menjaju. Radujem se kad čujem lepe vesti, kao za Saleta (*Sale je Gagin i moj zajednički prijatelj*. primedba V.V.), da se izlečio od alkoholizma i izvukao sa ulice. Ja bih volela da se to dešava češće, a to je jedan jedini slučaj za koji ja znam u poslednjih ne znam koliko godina.

Ima li nešto od čega strahuješ?

Strahujem samo od batina. Od smrti ne strahujem. Imala sam tri kliničke smrti i od toga uopšte više nemam strah.

Koliko ti se često u poslednjoj vezi dešava da trpiš batine?

Prilično često.

I u tom smislu se kaže da je ženama teže, jednostavno muškarci su jači fizički i mogu da maltretiraju i tuku.

Da, ali to je moj izbor. Moj izbor je to što sam nakon svakih batina ostajala sa njim.

Poslednji put ti se to desilo za Novu godinu?

Posle prvog udarca u bradu pala sam u nesvest. Nakon toga me je valjda nekom

štanglom udarao po glavi i sva koža sa čela mi je popucala – sad sam ušivena kao Frankenštajn. Slomio mi je desnu ruku i nos.

To je bilo baš suoovo...

Ja ti kažem, posle prvog udarca se ničega ne sećam. On je posle kad je završio rekao našem ortaku Milošu da nazove hitnu pomoć i legao je da spava. Miloš mi je posle rekao da su mi oči bile skroz krvave. Onda su došla kola hitne pomoći i policije i Miloš me je sneo dole, završila sam u hitnoj i nisam imala pojma šta se dalje događalo. U Urgentnom centru u pet-šest ujutru došao je socijalni radnik i pitao me šta se desilo, ja ispričam. On me pita ko mi je to uradio i ja ne kažem Borko, nego kažem Petar, pošto je Borku srednje ime Petar. Onda su tu bili forenzičari i fotografisanje. Tad mi kažu da su Borka priveli prethodne noći i pustili ga u 23:27 i da će doći da ga hapse sledeće veče u pola 12. Pitaju me da li smem da idem tamo, ja im odgovorim da smem. Stignem u stan i ne nađem Borka. Miloš mi kaže da ga nema ceo dan. Posle dva dana došla je policija i uručila mi poziv za suđenje i kažu mi da od mene zavisi da li će on izaći ili ne. Tek tad ja shvatim da je on već priveden. Kažu mi da on neće izaći ako se ja ne pojavim, na šta im odgovorim da će doći. Međutim ja odlažim u sud, a tamo sudija čovek iz Topole. Pored toga veštak koji mu je 20 godina ranije veštačio kad je Borko opljačkao Etnografski muzej. On je to opljačkao tako što je ušao, podigao staklo i pokupio ono što vredi, kao običan posetilac muzeja i tri meseca posle ga uhapse dok je prodavao to ukradeno nekom čoveku. Sudija kaže meni da me se seća, da je 1983. godište iz Topole i da me zna. Ja se tu začudim i nasmejam i pitam ga kako može da me se seća kad sam ja jedanaest godina starija od njega? Vi ste bili sa tim i tim dečkom u vezi, kaže mi. Ja kažem da jesam. Pita-

ju me da li želim da svedočim, jer imala sam pravo da ne svedočim kao vanbračna supruga, gde ja odbijem da svedočim. Pričali su mi posle da bi da sam ga ja teretila dobio najmanje 5 godina.

Koliko dugo je trajao tvoj fizički oporavak? Kad ti je zarasla ruka?

Gips sam nosila 21 dan. Nikakva fizikalna posle, ništa.

Reci mi sad, kako spavaš noću?

Teško...jako teško...nekad pod sedativima. Nekad pod dejstvom alkohola, ali sam od alkohola traje dva sata i težak je. Retko kad skupim šest-sedam sati sna. Baš retko. Prosto ne mogu da spavam.

Koliko si smeštaja promenila otkad si na ulici?

Recimo 5-6. To su sve ljudi koje sam znala od ranije.

I kako ti ide navikavanje na krevet?

Svuda sam se navikla. Par noći problemi, a posle toga lako.

Šta voliš da jedeš?

Sve. Od osamnaeste godine nadalje sve jedem.

Voliš li muziku. Neki poseban bend ili pesma?

Omiljena pesma mi je Creep od Radiohead.

Jel stigneš nekad negde da je čuješ?

Stignem, naravno. Bar sad imamo telefone, pa kad imam internet skinem tu pesmu.

Kad si je poslednji put čula?

Možda ima mesec dana.

Malo ostavljaš da se uželiš?

Da, da. A što se filmova tiče, odavno ih nisam gledala jer nemam gde. Poslednje

što sam gledala je repriza serije Vratiće se rode. U stvari na internetu smo gledali i to odjednom sve epizode.

Da li čuvaš neke stvari za koje si vezana?

Već smo pričali, jako sam vezana za ljude sa česme, za muža, za muziku, to si već zaključio, ali jedina stvar koju čuvam već pet godina je ovaj prsten. To mi je poklonio Nik, moj najbolji prijatelj. On je jako dobar čovek. Zaposlio se, hvala bogu.

Sale mi je pričao da tu na česmi dosta često neko premine i da samo dođu, pokriju belim pokrivačima i voze u mr-tvačnicu?

Ne pokriju, samo strpaju u crni džak i voze dalje. Ima mnogo slučajeva takvih.

Tu na česmi cirkuliše dosta ljudi. Koliko vremena si ti tu i koliko misliš da je za to vreme ljudi preminulo?

Tu sam, znači, deset godina. A preminulo je mnogo ljudi. Što Nik kaže ne može više ni da se seti svih ljudi.

Koji bi to bio broj otprilike?

Koliko ja znam oko četrdeset ljudi, od 19 do šezdeset i nešto godina.

Kako reagujete na to što sedite, po mom mišljenju na jednom od....

Prokletijih mesta.

Ne bih rekao prokletijih, nego najčudnijih, jer je sa jedne strane boemska četvrt gde svi dolaze i troše pare, sa druge vam je Cetinjska gde svi dolaze i troše pare, a vas niko ne vidi?

E, pa tu gde se troše pare, tu se i daju pare.

Ok, ali kod vas na klipi neko umre, a ovamo sa svih strana ljudi slave.

Evo, petog marta nam je preminuo jedan od mojih najboljih prijatelja, 1979. godište. Nije preminuo na ulici, već u bolnici. Primili su ga. Umro je od vode u plućima. Ali znaš kako, bar je to kod nas koji živimo na ulici, da ne kažem uličara, tako – ta tuga kratko traje. Pominjemo te ljude uvek, stalno, ali ta najteža tuga kratko traje.

Reci mi ko su ti sada najbolji prijatelji?

To su Mikan, Žak i Miloš.

Kada si poslednji put uzimala heroin?

Heroin sam poslednji put uzela pre pet godina.

Da li bi rekla za sebe da sad nemaš potrebe za tim?

Nemam nikakve potrebe, ali pijem. I kad imam pare, ne padne mi na pamet da umerem heroin.

Koliko misliš da si ti upoznala beskućnika za svo ovo vreme? I da li bi mogla da komentarišeš to što sam ja od mnogih beskućnika čuo da ima između 4 i 5 hiljada beskućnika na ulici.

Uh, koliko sam ja upoznala – mnogo, ne mogu ni da ti dam okvirni broj, a što se

tiče cifre od 4-5 hiljada, ja mislim da ima mnogo, mnogo više.

Kad kažeš beskućnici misliš samo na one koji žive na ulici?

Ne, ja mislim i na ljudе koji imaju kakve-takve kuće, ali po ceo dan provode na ulicama i žickaju, jer nemaju od čega da žive. Ja i njih smatram bekućnicima.

Da, pitam te ovo jer postoje razne klasifikacije beskućnika – oni koji nemaju nikakvu imovinu, oni koji imaju svoju imovinu, oni koji nemaju ništa, pa rade i žive kod nekog prijatelja ili plaćaju smeštaj dok imaju posao...

Mi imamo jednog čoveka koji je iz Borče. Ima dva stana i neku zemlju, ranč. Ima ženu kod kuće, ali dolazi svaki dan na česmu, pije i žicka i njemu je želja, pazi, prava želja, da umre na česmi žickajući.

Šta misliš koliki je broj ljudi koji je izabralo takav život i da li neko uopšte birao to ili su većinu životne okolnosti dovele do ulice?

Pola-pola.

Ti si ipak na ulici našla mrežu ljudi sa kojima se međusobno pomažeš.

Da, mnogo je bitno naći mrežu ljudi, čak i kad su beskućnici i mogu ti reći da mislim da se među njima, u takvim teškim okolnostima, nađu pravi prijatelji i to mnogo češće nego da živimo "normalnim" životom.

Verovatno zato što se tu mnogo teških stvari proživelo, pa ljudi imaju više razumevanja?

Upravo zbog toga.

Da, to mi je i Sale pričao.

Ja sam njemu jednu jako veliku glupost napravila dok sam ležala u bolnici, a on se još lečio od alkoholizma i bilo mu je prepričeno da se kloni starog društva. Mnogo mi je krivo zbog toga. Pozvala sam ga

i zamolila ga da odnese pola litra rakije ovim mojima na česmi, jer nisu imali ništa. On mi je rekao samo: "Jao, Gago, nemoj to da mi radiš."

I jel uradio to?

Jeste. Ali meni je krivo zbog toga što sam ga stavila u tu poziciju.

Ok, rekla si da ima samo još jedna žena tu na česmi sa tobom. Da li bi ti prijalo da imaš još ženskog društva?

Znaš kako, mnogo ti je lakše kad si jedna u muškom čoporu da dominiraš (smeh). Šalim se, ne bi meni smetalo. Volela bih još društva.

Koliko dugo si se školovala?

Tri i po godine. Pre toga sam u Topoli završila gimnaziju.

Šta sanjaš kad spavaš? Imaš li možda neke snove koji se ponavljaju?

Ima ih. Ima i snova koji se nastavljaju.

Da li bi podelila neki san sa nama?

Nije to ništa upečatljivo. Uglavnom sanjam nešto iz prošlosti što je bilo lepo, pa se prekine

san, pa ja želim da ga nastavim i onda nekad uspem da nastavim, a nekad ne. I kad uspem, malo mi bude lakše ujutru.

Jesi li religiozna?

Da. Otkad sam sa Borkom. On je putovao mnogo po manastirima i jako je religiozan. Ja sam naučila mnoge stvari od njega. Počela sam da verujem u mnogo toga.

Kako primate nekog novog člana na česmu? Da li neko samo dođe ili?

Žak dovodi nove članove (smeh). Šalim se, ali obično Žak dovodi ljudе.

Da li se desi nekad da neko samo dođe i vi ga prihvate?

Ne, to ne može. To se ne dešava. Mora da poznaje nekoga. U Srbiji je sve preko veze, pa i beskućništvo (smeh).

Da li nekad sanjaš krevet?

Ne. Nikada.

Da li nekad sanjaš "normalan život"?

Da. Često.

Voliš li ulice? Provodiš dosta vremena na ulicama, pa otud pitanje.

Volim. Da, volim.

Ima li nešto što baš ne voliš?

Laž. Prevaru. Izdaju.

Da li voliš boje?

Da. Crnu i belu. A to uopšte zapravo nisu boje. Jedno je odsustvo boja, a drugo je ono što upija sve boje.

Hoćeš onda da uradimo fotografije crno-bele?

Da, to ti je moja preporuka.

Voliš li prirodu? Uspeš li da odeš negde otkako si na ulici?

Baš volim. Uspevam samo do Kališa. A odrasla sam na Oplencu gde je prelepa priroda i otud ta ljubav.

Igrate li negde na ulici društvene igre: karte, šah?

Na ulici ne. Samo kad smo u kući. Mene je otac naučio da igram šah, a igramo i druge igre. Žak igra šah i to jako dobro.

Postoji li ikakva pomoć od države?

Postojala bi kad bih ja imala sredstava za vađenje lične karte i adresu na kojoj bih bila prijavljena. Bez toga ništa. Ali sad sam sa Milicom iz Drumodoma dogovorila kako ćemo da izvadimo ličnu kartu.

Od svih tih emisija jesи li imala neku korist na kraju?

Jedino što je moja ekipa iz srednje škole platila kiriju za pet meseci stanovanja za mene i Borka. I to je lepo.

Omiljeno piće?

Vodka. Nije vodka rakija, ali *ebiga. (smeh)

Imaš li uopšte neke planove za budućnost s obzirom na to da živiš na ulici?

Ne razmišljam previše o budućnosti. Više se sećam nekih stvari, Ali, kao što sam rekla, sad pokušavam da izvadim ličnu kartu i nadam se da će to pokrenuti malo neke stvari.

Nakon nekoliko sati provedenih u razgovoru, otpatili smo Gagu do česme gde ju je čekalo celo društvo i pas Joja. Dogovorili smo se da će njen intervju biti gotov za najviše petnaest dana i rastali se. Usledilo je vanredno stanje, Gaga i društvo su jedva prezivljivali na ulici. Nisu imali pristup mestima sa čistom tekućom vodom. Nisu imali pristup maskama i rukavicama. Nisu imali hranu. Čak ih je i policija nekoliko puta terala sa česme na druge lokacije „gde bi se manje videli“. Na sreću, Gaga je i to preživila.

Jedan dan Bojana Stojanovića

21:00 – Bojan odlazi do pekare. Tu razgovara sa radnicima sa kojima je već duže vremena u dobrim odnosima, zatim im pomaže da izbace đubre iz lokalja, uzima da jede (hranu mu skoro svake večeri daju zaposleni iz pekare) i odlazi na spavanje.

21:20 – Njegovo mesto za spavanje nalazi se na nekim tridesetak koraka hoda kroz tunel od pekare i okretnice autobusa, u blizini stepenica koje izlaze na Sremsku ulicu. Tu se smešta u improvizovani krevet: nekoliko kartona i čebadi naslagano je na gomilu koja čini izolaciju između njegovog tela i hladnih betonskih kocki podzemnog prolaza. On se spušta u tu gomilu, pokriva se jednim čebetom, stavlja kapuljaču na glavu i zatvara oči. Leže tako da mu se glava uvek nalazi uz samu kantu za đubre. Ona ga dodatno zaklanja od hladnoće, očiju drugih ljudi i potencijalnih napada od strane nepoznatih pijanih lju-

di, koji su u samom prolazu vrlo česti – naričito tokom vikenda. Pre desetak dana bio je napadnut poslednji put, ali je brzo odreagovao i oterao napadače od sebe. Jednog koji ga je šutnuo, uspeo je čak i da udari motkom po nozi. Bojan nikada nikog prvi ne napada, ali užvraća udarce kada mora da se brani.

Spavao sam super. Imao sam dva jorgana i čebe, pa mi nije bilo hladno. Od 1 do 10, to spavanje je bilo 5 – možda vam je čudno što je ta ocena super, ali tako je kako je, 5 je odlično spavanje, a do 10 još nikada nisam stigao. Stizalo se do osmice – to je nešto najbolje. Tada sam isto spavao na Vencu, ali je osećaj bio mnogo bolji.

07:30 – Bojan se budi, trepće očima nekoliko puta, razmišlja kako bi bilo dobro da odspava još malo i brzim pokretom ruke vraća kapuljaču koja mu je tokom

noći spala nazad na blago promrzlu glavu. Ovo nije prvi put da se Bojan nalazi na Zelenom vencu.

Na ulici, na Zelenjaku sam bio i '99, '00 i '01. Tad je tu bila pekara Mane. Sad sam prvo bio na Terazijama, a onda sam se prebacio na Venac. Tamo ima isto mnogo ljudi, ali svi piju i svađaju se, pa sam ja rešio da se prebacim ovde gde mi je mirnije.

07:45 – Alarm na telefonu se uključuje i odmah za tim zvukom čuje se i pomerenje čitave smese čebadi i kartona iz kojih se izdiže Bojan.

Tokom noći nisam se probudio nijednom. Dreka mi je nekada smetala malo više, ali sada koristim čepice za uši koji mnogo pomazu ali mogu i da odmognu u situaciji kad me neko napadne dok spavam. Ovih dana

nije se desio nijedan napad na mene – pre desetak dana je bio poslednji, naravno imao sam stiropor i metalnu ploču uvučene iza leđa, kao i motku pored sebe da bih mogao da se branim. Pred svako spavanje stiropor i metalnu ploču upašem себi oko leđa i legnem na bok, tako da glavom gledam u zid. Sa gornje strane me štiti kanta za đubre i neke moje napakovne stvari, a sa donje – obično ostajem u patikama ili cipelama da bih ublažio nečiji šut ako se namerače sa te strane.

08:00 – Ustao je i otišao do javnog wc-a da se olakša i umije se na česmi: uvek dva puta i uvek hladnom vodom, jer iz česme ide samo hladna voda.

08:15 – Bojan prelazi preko stajališta autobusa i ulazi u pijacu već odavno ispunjenu

glasnim žagorom i koracima stotina ljudi gde kupuje kafu koja je "dobra". Cena je 40 dinara. Sa sobom nosi svoju staklenu čašu iz koje uvek piće i u nju mu prodavci toče dva decilitra toplog napitka.

08:20 – Razbuđivanje uz kafu i muziku. Njegov izbor za jutarnju muziku je Pink radio. I dok on piće kafu na klupi ispred javnog wc-a i jedne antikvarnice, u okolini se nalaze desetine autobusa. Jedni odlaze, drugi dolaze na njihovo mesto, otvaraju vrata, primaju ljudе unutra, nakon čega se vrata jako brzo zatvore i odvoze ljudе dalje, a na mesto autobusa koji još nije zamakao iza krivine već stiže drugi autobus, kao što i na stajalište stižu drugi ljudi – koji ponovo ulaze u autobuse koji uz veliku buku staju, otvaraju vrata, zatvaraju i opet kreću. Ta buka čini se večnom. Za sve to vreme Bojan piće kafu, a u njegovoj neposrednoj blizini nalazi se nekoliko ljudi koji spavaju. Neko se opružio tu na betonskoj klupi, neko se umotao u čebe i privio uza zid, a neko spava bez ikakvih stvari za pokrivanje, na parčetu kartona. Nekoliko beskućnika koji su već budni pridružuje se Bojanu u razgovoru i kafi.

08:50 – Prošlo je već pola sata – dosta vremena – ali Bojan bi nekim danima čekao i duže. Na ulici razbuđivanje uz kafu i muziku nikada nije samo razbuđivanje uz kafu i muziku: dok sve to radi, Bojan prati rad komunalne policije, njihovo pojavljivanje u krugu Zelenog venca i nestrpljivo čeka njihov odlazak. Kada se uverio da su otišli, srknuo je poslednji gutljaj kafe i krenuo u akciju.

09:00 – Niz Kameničku može se videti nekoliko prodavaca sa obe strane ulice koji svoju robu izlažu i prodaju sve od izlaza sa Zelenog venca, do dna ulice i spajanja sa ulicom Gavrila Principa.

09:05 – Prostirka, koja je u ovom slučaju Bojanova tezga, dugačka je oko dva metra. On brzo na nju ređa majice, trenerke i dukserice. Iako se nalazi usred posla nameštanja svog prodajnog prostora, on za sve to vreme i nudi prolaznicima robu koju izlaže. Ono što ne stane na tezgu, okači na gelender iza leđa. Za par minuta je izložio sve i radni dan je mogao da počne.

09:15 – Tek što je namestio svoju tezgu, Bojan je morao da je skupi i skloni se sa svog prodajnog mesta – vratila se komunalna policija. Kao i svi ostali, i on se ponadao da ih nakon jutarnjeg obilaska Zelenjaka neće biti tu bar nekoliko sati, ali prevario se. To je čest slučaj. On mora da pokušava da prodaje kad mu se da bilo kakav prostor, naročito jer ne zna na koliko vremena mu je taj prostor na raspolaganju usled pojačanih kontrola komunalaca.

Stalno prolaze tuda i prete. Sklanjaju tezge svima koji nisu na pijaci i zabranjuju nam da radimo. Rekli su mi da pokupim stvari i da će mi pisati kaznu ako me uhvate još jednom. Prošle zime i letos radio sam u Zemunu, ali onda su se tamo kontrole pojačale. Shvatio sam da mi se ne isplati da odem skroz do tamo i nekad čekam po ceo dan u nadi da će komunalci da odu. To mogu i ovde.

09:25 – Ukupna zarada: 0 dinara. Inače za jedan dan zaradi oko 500-600 dinara, ali to su dani kada im komunalna policija da malo više mira i prostora za rad. Danas, za sada, ostaje 0 dinara. S obzirom na te okolnosti, Bojan se nakon kratkog razmatranja situacije vraća u svoj štek, u najprometnijem prolazu u našoj državi – nazad na spavanje. Još uvek ništa nije doručkovan. Gladan je, naravno, ali nije zaradio novac za hranu, a u pekari iz koje mu često daju hranu u smeni su trenutno ljudi sa kojima se ne poznaje.

Za preživljavanje jednog dana potrebno mi je oko 1000 dinara. Kupim nekoliko 3 u 1 kafa od 12 dinara; popijem dve-tri kafe od 40 dinara u krugu pijace. Kupim neka peciva da doručkujem – to bude 150 dinara. Posle za ručak odem do Amana, kupim leba, salamu i majonez. 200 grama salame je 115 dinara, $\frac{1}{4}$ hleba je 30 dinara i mali majonez je 22-23 dinara. Onda kupim paklu cigara, a i duvan koji motam. Duvan mi malo duže traje. Pakla kupljenih cigara mi traje malo manje od dva dana, a košta 250 dinara. Dok sedim, ruke su mi slobodne i uzmem da motam mahinalno, samo da mi opet budu zauzete ruke: čim smotram i cigara je u ustima zapaljena, ruke su mi opet slobodne i za 4-5 minuta uhvatim sebe kako opet motam. Sve u krug. Onda kupim sok, grickalice i tako neke stvari – to bude oko 300-400 dinara – pogotovo kada sam sam i gledam filmove na telefonu – tad ide puno grickalica. Vodu ne kupujem, pijem uvek sa Zelenjaka ili pijace. WC na Zelenom vencu iza klupe gde sedim je besplatan, pa bar to ne plaćam.

12:00 – Novo buđenje. Ponovo ništa nije sanjao. Desetak minuta leži umotan u čebad, a onda se proteže i ponovo ustaje. Pravac pijaca. Staklena čaša. Kafa dva decilitra. Cetrdeset dinara. Toplo i priyatno.

12:20 – Ponovo ide ka Kameničkoj sa robom za prodaju, ali već na vrhu ulice vidi jedno vozilo komunalne policije u kom se nalaze dva policijaca, kao i dvoje policijaca u okolini. Previše ih je danas i nikako neće da odu. Tada rešava da odmah vrati stvari nazad u štek, pre nego što ga oni primete i priđu mu.

12:45 – Sve je vraćeno na mesto. Izgleda da danas neće biti prodaje. Zarada je još uvek 0 dinara. Hrane još uvek nema, ali uskoro dolaze njegovi poznanici iz druge smene. Odlazi na pijacu gde piće vodu i puni mobilni na „pametnim klupama“. Tu ostaje oko dva sata. Ljudi prolaze. Poneko

dolazi da napuni telefon na kratko. Pozdravljuju se sa Bojanom i pričaju – kakvo je vreme; zašto im komunalna policija zabranjuje da rade; kako su proveli prethodni dan i gde će provesti sledeću noć.

To što mene ljudi vide da sedim sa nekim na Zelenjaku da mi prođe dan, to ne znači da su oni moje društvo i moji prijatelji. Nema na ulici prijatelja. Ja sam potpuno sam i odvojen od svih i od svega. Do sada sam upoznao oko 300 beskućnika svojih godina u različitim gradovima: Nišu, Kikindi, Leskovcu, Knjaževcu i Beogradu. Mnogo ima mladih ljudi na ulici.

14:20 – Spušta se do pekare i pomaže radnicima sa istovarom đubreta iz prethodne smene. Dvoje radnika raspituje se za to kako je, da li je gladan ili žedan, da li bi možda popio kafu ili sok. Nakon kratkog razgovora i završenog posla – odnošenja nekoliko velikih kesa sa đubretom u kontejner, Bojan konačno doručkuje nekoliko peciva uz koja piće koka-kolu.

14:40 – Odlazi ponovo do klupa ispred wc-a i tamo sedi duže od dva sata. Stavlja slušalice u uši i pušta muziku, zatim igra igricu na telefonu, pa skida slušalice i priključuje se razgovoru koji oko njega vodi grupa od nekoliko beskućnika. Danas je lep dan, pa Bojan većinu vremena može da proveđe na nogama i u okolini Zelenog venca, što kada najde zimu nije slučaj. Pre samo par dana, on bi po ceo dan provodio u prolazu, obučen u najtoplije stvari koje ima i umotan u čebad, dok bi iz topline parčeta prolaza koju je za sebe napravio izlazio samo da pokuša da prodaje stvari ili da kupi kafu i nešto za jelo.

Ako jutros nisam mogao da zaradim – sutra moram. Ali kako kad ima nekliko nadržanih komunalaca koji nam ne daju ni sekund da dišemo? Odmah teraju da sklanjam stvari i pišu kazne.

dem zatpan stvarima. Kad god sam budan, ja se ljudima zahvalim.

21:30 – Nakon što se namestio u krevetu, postavio stiropor i metalnu ploču iza leđa, Bojan se konačno okrenuo ka sivom zidu prolaza i zatvorio je oči.

Kad legnem da spavam nemam mnogo bri-ga, jedino što pomislim je da ja ne diram nikog i da ne želim da mene neko dira dok spavam. Zimu izdržavam. Volim sva godiš-nja doba. Nekad sam spavao i na -10 i -15 samo u majici i trenerci i preziveo sam, tako da me hladnoća ne brine. A što se tiče snova – ja nikada ne sanjam. Ne sećam se ni koliko sam godina imao kada sam poslednji put sanjao i mislim da je mnogo teško da se čovek ujutru uopšte seti nekog sna. Meni to nije bitno, bitno je da spavam i da se ujutru probudim živ i zdrav.

Prolaz koji napuštam je dugačak oko sedamdeset koraka. Najprometnije je pešačko mesto u našoj državi, a u tom prostoru koji se pređe za manje od minuta, tokom dana smešteni sa strane i u statičnom položaju, nalaze se desetine i desetine različitih ljudi koji žive kao beskućnici ili se nalaze u situaciji ekstremnog siromaštva – gde nemaju novca za struju i komunalije, pa svakog dana isčekuju upad javnih izvršitelja u njihove kuće i stanove i bezobzirno izbacivanje na ulicu.

Bojan sada ima 29 godina. Iz sistema socijalne zaštite izašao je kada je napunio 18 godina. Tada je izašao iz Zavoda za vaspitanje dece i omladine „Knjaževac”, pa je usled potpunog odsustva dalje sistemske podrške sa prvim danom punoletstva postao i beskućnik.

Mehmed Karahušić – u zatvoru od rođenja

KPZ za žene Požarevac

Od 1955. godine do danas u Požarevačkoj bolnici žene koje su se nalazile na izdržavanju zatvorskih kazni rodile su oko 400 beba (384 je poslednji proveren broj iz 2016. godine, ali od izvora iz zatvora saznali smo da u svakom trenutku imaju pet-šest porodilja, pa je gotovo izvesno da je broj prešao 400) koje su nakon porođaja zajedno sa njima vođene nazad u Kazneno-popravni zavod za žene Požarevac. Tamo bi novorođenčad provela svoju prvu godinu života sa majkama. To pravilo važilo je do 01.09.2014., dok od tada deca mogu da ostanu sa majkama u zatvoru dok ne napune dve godine. Sva deca koja dele ovu sudbinu obično kažu da su rođena u zatvoru, iako to tehnički nije slučaj – sam čin rođenja dešava se u Požarevačkoj bolnici, ali sav život nakon toga do navršene prve ili, u skorije vreme, druge godi-

ne, provode sa majkama iza rešetaka. To je slučaj i sa Mehmedom Karahušićem, na Dorćolu poznatijem pod nadimkom Sergej, kojeg je na Badnje veče 1987. godine donela na svet osuđenica iz KPZ za žene Požarevac. Majka Milena nalazila se na početku služenja jedanaestogodišnje kazne, a Mehmed ni sada ne zna zbog čega je robijala iako ju je jednom prilikom upoznao. Kada je napunio osamnaest godina otišao je svojevoljno u Kraljevo, gde mu je tada boravila majka i kako kaže pričali su sat vremena. „Klasično upoznavanje” – tako opisuje tu situaciju. Tada ga je ona molila da ostane, ali on joj je rekao da mu ona nije majka, zatim se okrenuo i više se nikada nisu videli. (Inače, mnoge majke usled teške materijalne situacije, “zane-marivanja dece”, problema sa zavisnošću ili u ovom konkretnom slučaju, izdržavanja zatvorske kazne centri za socijalni rad

liše starateljstva nad decom i one nikad više ne uspeju da steknu uslove prema kojima bi ponovo postale staratelji svoje dece. Ta praksa ostavlja nesagledive negativne posledice i po majke i po decu).

Ne zna se ko je njegov biološki otac, a prezime koje nosi majčino je devojačko prezime. 13. 07. 2020. godine našli smo se sa njim u nameri da nam pokaže svoj kraj, da pričamo o tome šta i kako radi u životu, od čega živi, šta je doživeo do sada i kako se sa time nosi i čemu se nuda u budućnosti.

Hraniteljska porodica i detinjstvo

Kako to obično biva, nakon prve godine života koju je proveo sa majkom iza rešetaka, starateljstvo nad njim preuzeo je Centar za socijalni rad Požarevac. Kao bebu ga je preuzela jedna hraniteljska porodica iz sela Trnovče kod Velike Plane. Njihova imena podelio je sa nama, ali nije želeo da "idu u javnost". Oni, kako on kaže, za razliku od njega nisu bili Romi, ali su mu ipak bili prava porodica. Imao je u selu majku, oca i dve sestre i svi su se odlično slagali. U selu je naučio da vozi traktor, da kopa i da se bavi svim "seoskim poslovima". Jedno od najupečatljivijih sećanja koje ima iz

tog perioda vezano je za njegov polazak u osnovnu školu. Seća se kako je išao ulicom kada je primetio da je čovek ispred njega bacio pola još uvek upaljene cigarete na trotoar. Tada je prišao cigaretu, sagao se da je uzme u ruke, nakon čega je povukao prvi dim. Tako je u isto vreme krenuo u prvi razred i propušio.

Ipak, kad je napunio 12 godina hraniteljska porodica izgubila je starateljstvo nad njim i Centar za socijalni rad obustavio novčanu pomoć koju su dobijali na ime staranja o njemu. On je želeo da ostane kod njih. Oni su želeli da ga zadrže i bez novca, ali ljudi iz CSR-a su ga odveli u Zavod za vaspitanje dece i omladine "Vasa Stajić", gde je ostao do svoje osamnaeste godine. Rastao se sa hraniteljskom porodicom u suzama, ali sada ponovo imaju kontakt.

Ožiljci

Mehmed ima veliki broj ožiljaka na telu. Neki su od povreda, ali neke je i sam napravio, kao ime jedne devojke koje je urezao na rame 2000. godine, kad je imao samo trinaest godina. "Inače, to je skraćena verzija njenog imena. Celo nisam mogao da urežem, jer mnogo боли." – kroz

smeđe dodaje on. Većinu tih ožiljaka-uspomena koje je pravio sam, napravio je u osnovnoj školi, ali ima dosta ožiljaka koje nije stekao svojom voljom.

Prvo svratište i rupa u Drinčićevu

O boravku u "Vasi" ne voli da priča mnogo. Tamo je većina duvala lepak i ponašala se ružno, a on to nije voleo i izbegavao je kad god je mogao. Kad je izašao od atle, završio je potpuno sam na ulici, jer tada nisu postojali nikakvi sistemi podrške deci koja izlaze iz domova. Ubrzo je stigao do prvog Svrtišta za decu ulice koje je 2007. Centar za integraciju mladih otvorio na Dorćolu u Drinčićevu ulici. Tu je stekao dosta prijatelja i Dorćol je postao njegov kraj, dok je pre toga spavao u Voždovačkoj šumi. Svrtište je tada bilo nov i mlad projekat i u početku je bilo podržano od strane komšiluka, ali nakon nekog vremena projekat je izgubio naklonost okolnih stanara koji su se plašili nepoznatog i podlegli su brojnim predrasudama. Tu su dolazila deca uglavnom romske nacionalnosti koja žive i rade na ulici, kao i deca koja su izašla ili pobegla iz popravnih i domova za decu bez roditeljskog staranja. Nekada bi

bili bučni, poneko bi počinio i neko sitno krivično delo, poput provale u podrum i to je, između ostalog, jedan od razloga zašto je Svrtište moralo da promeni adresu. Ali, iako je Svrtište promenilo adresu, Mehmed nije. Tu, u Drinčićevu ulici, broj 22, nalazila se ogromna rupa u trotoaru. Duboka nekoliko metara i prostrana toliko da je u njoj mogao da živi sa drugaricom i drugom. Ta rupa je kultno mesto. Tu su imali krevete, ormane, police, tepihe, fotelje, čak i televizor na polici (iako nisu mogli da ga uključe zato što nisu imali struje). Život u rupi je prema njegovim rečima bio fenomenalan. O tome kako i zašto je počeo da živi tu on kaže sledeće "U rupi sam počeo da živim kao kornjača. Meni je to palo napamet i skupio sam ekipu i eto, bilo je kao u pravoj kući. Sve što nam je trebalo za život smo imali dole."

KPZ, ponovo

Ipak, fenomenalni život u rupi nije potrajavao. 2010. godine, Mehmed je priveden u Centralni zatvor (CZ), u kojem je ležao dok je čekao pravosnažnu presudu za svoj slučaj. Teretili su ga za razbojništva, odnosno obijanja podruma. Ta dela, kako kaže nije počino. On priznaje da je za neka dela znao lude koji su ih počinili, ali da je

jednostavno odležao umesto njih. Interesantno je, kako kaže, da su mu se, pored tih dela za koja je znao na optužnici pojavila i mnoga dela za koja je prvi put čuo u životu. "Pakovanje" krivičnih dela ljudima koji nemaju mrežu podrške "napolju", kao što je bio slučaj sa Mehmedom, nije ništa novo. Najlakše je napakovati dela nekome ko nema nikoga da brine za njega i time se rešiti gomile slučajeva odjednom, kaže on. Ležao je za druge – i za one koje je znao i za one koje nije znao. Kaže da sudiji nije imalo smisla govoriti ništa i da samo on i Bog znaju da li je on počinio te zločine ili ne.

"Zatvor sam preživeo tako što sam samom sebi rekao da mogu i da neću sebi da dižem tenziju u glavi. Rekao sam sebi – odrobijaću – šta bude biće. Da li sam ja uradio ili nisam, to znam samo ja – sudija i da zna neće da kaže. Tako da je na meni ta odluka da li će da robijam ili će da izvršim

bešenje u zatvoru" – Mehmedove su reči o tome kako se držao u zatvoru. Na robiji je upoznao i mnogo dobrih i poštenih ljudi koji su ležali za džabe, ali i puno ljudi koje više ne bi voleo da vidi u životu. Smatra da zatvor nikoga ne može da "popravi", već da u najboljem slučaju čovek posle robije može da ostane isti, dok se najčešće ljudi dodatno pokvare. Jednom prilikom probio je nogom vrata od vešeraja ljut zbog toga što prethodno danima niko nije htio da im pere veš. Tada je dobio batine i završio je u samici vezan lisicama za radijator. Tih petnaest dana retko kad je mogao da sedne, jer kad god bi njegovo telo krenulo da pada od umora, ulazili bi stražari i opet bi ga tukli. Prvih dana u zatvoru često je razmišljao o tome kako je prvu godinu života proveo u zatvoru iako nije bio ništa kriv i kako sada opet leži u zatvoru iako opet nije ništa skrivio. Ponekad bi pomislio da je to njegovo "prvo robijanje" kad je bio beba imalo veze sa tim što se opet našao u zatvoru.

Sem incidenta sa vešerajem, kaže da se trudio da ne bude mnogo primećen u zatvoru, jer ljudi kao on mogu u zatvoru da umru, da budu ubijeni i da niko nikad ne odgovara za to. Osim toga, iako je upoznao i neke ok ljudi, trudio se da ne stvara prijateljstva, da ne pravi ni sebi ni ljudima koje napušta teret kada bi se rastali. Nakon što je krajem 2017. godine izašao iz zatvora odmah se zaputio u Drinčićevu 22, da se vrati na mesto na kojem je živeo godinama, ali tamo ga je sačekala sledeća slika. Za vreme njegovog odsustva i drugi drugarica napustili su rupu i baš u trenutku kad je stigao iz zatvora tamo bio je neprijatno iznenađen. Naime, naišao je na kraj cementiranja rupe. Tada je sačekao da radnici odrade svoj posao i da odu, a onda se u još svežem betonu potpisao. SERGEJ 4EVER. To je napisao, jer tu je, kako kaže, njegov grob. Tu su zatrplali ceo njegov život i sve bitne stvari koje je imao.

Kontejneri, pijace i štekovi

Mehmeda su na sudu teretili za obijanja podruma, na šta on kaže da on područne samo može da počisti, što i radi i tako zarađuje novac. Pored toga, on obilazi kontejnere, traži zanimljive polovne stvari i prodaje ih „iz ruke“ na beogradskim pijacama. Sa prekopavanjem kontejnera počeo je 2002. godine jer nije imao šta da obuče.

Kako se tada osećao? U početku ga je bilo sramota, ali kad je video da to i drugi rade, rekao je sebi da tu nema sramote. Ponekad u kontejneru nađe i hranu i pojede je obavezno. Ne proverava da li valja ili ne. Ako se prosere, hrana nije bila dobra, ako se ne prosere dobra je i to je to. I uvek kad nađe hranu, obavezno je pojede – za sreću.

Za jedan dan on prekopa preko 500 kontejnera i kaže da od onog što u njima nađe jedva preživi dan. Ponekad nema dovoljno novca da se prehrani, pa gladuje i "živi od vazduha", dok ga pićem često časte ljudi iz kraja koji ga poznaju. Nekad je doista bolje zarađivao, ali sada vidi veliki porast ljudi koji kao i on preprodaju stvari iz kontejnera zbog čega se dosta teže nađe dobra roba za prodaju. Najskuljje stvari koje je našao su zlatni i srebrni lančići i nakit. Pored toga, često je nalazio i novac u odeći koju bi neko bacio. Samo tokom našeg razgovora i šetnje po Dorćolu on je pregledao preko osamdeset kontejnera i našao je tek par stvari koje će možda moći da proda.

Od socijalne pomoći bio je u stanju da plaća dnevni zakup tezge. Na praznoj pijaci pokazao nam je umetničke slike, vase i ramove koje prodaje uz ostalu robu. Nakon obilaska pijace pokazao nam je jedan štek u kojem čuva stvari i poveo nas je u srušenu kuću u kojoj je tih dana spavao. Usput je pričao o tome kako su oko kuće

stavili ogradu za građevinske rade, ali da još uvek ima jedan mali prolaz kuda bi mogli da se provučemo i vidimo mesto, ali kada smo došli tamo i to mesto je bilo zabarikadirano. On je odmah počeo da razmišlja o tome gde sada da spava i šta mu je od stvari ostalo iza ograde. Ta zgrada je nekadašnja vila u blizini pijace na kojoj radi a koja se delimično urušila. Tu je na jednom mestu spavao on, a na drugom ekipa beskućnika sa Dorćola. Inače, tokom vanrednog stanja mnoge napuštene i zapuštene zgrade i placeve zadesila je ista sudbina. Na brzinu su postavljene ograde i počelo se sa građevinskim radovima. Gotovo da nema ulice na Dorćolu koja u tom trenutku nije imala po jedno gradilište. U razgovoru sa nekim ljudima iz komšiluka saznali smo da su i oni veoma iznenađeni svime time, posebno brzinom postavljanja gradilišta, pogotovo kad se uzme u obzir to da je za vreme podizanja tih gradilišta na snazi bilo vanredno stanje.

Piće, protesti, šahta

Do danas se ponosi time što nikada nije postao narkoman, ali isto tako ne krije da voli da popije. Posebno kad je dan vruć i treba mu osveženje, a i u situacijama kada ima tremu, kao sad kad smo radili intervju. Morao je da popije dva piva da bi mu bilo lakše da priča.

U trenutku razgovora sa njim u Beogradu su trajali veliki protesti nastali iz raznih razloga, odnosno iz velikog nezadovoljstva građana, a čiji je povod bila najava novog karantina usled povećanog broja zaraženih korona virusom. Za te proteste Mehmed misli da su nešto najbolje što se desilo i da treba i da se nastave. "Svako veče sam na protestu i hoću da ovi prevaranti odu sa vlasti. Čekao je čovek da izglasaju njega i onda opet – karantin" – kaže on još uvek iznerviran situacijom koja ga je zade-

sila tokom prvog dana vanrednog stanja. Tada se, uveče, našao na Trgu republike. Sedeo je na klupi i punio telefon. Policajci su mu prišli, pitali ga šta radi napolju posle osam uveče i počeli da viču. Nakon što im je odgovorio da je beskućnik i da nema gde da ide, rekli su mu da ide u neku miju rupu ili šahtu, ali da nikako ne sme da bude na ulici. On je završio razgovor sa njima, pa je otisao u svoj štek. "Izlazio sam za vreme policijskog časa svakog dana" – ponosno dodaje.

Povreda i strah

Bez obzira na to što uspeva sam da zarađuje, Mehmed je veoma zabrinut za to što će biti sa njim u budućnosti, pre svega zbog jednog događaja od pre nešto više od pola godine. Hodao je normalno Cvijićevom ulicom, traižo je robu po kontejnerima i, nakon jednog sitnog pokreta odjednom se ukočio i pao na ulici. Bio je preplavljen strahom. Plakao je jer su bolovi bili jako strašni. Dugo je ležao i sedeо na mestu gde je pao. Tek nakon par sati uspeo je da se odvuci do autobuske stанице, otisao je do hitne, ali tu noć je dežurni hitni prijem bio na Vojno-medicinskoj akademiji (VMA). Onda se opet vukao ulicom, gotovo da je puzaо. Ali nekako je ipak stigao do VMA gde su ga pregledali i zakazali mu intervenciju za nekoliko dana. Imao je uraslu dlaku, ali na sredini leđa. Rasla je odmah uz kičmeni stub. Ta dlaka uplela se uz kičmu i proizvodila je jake bolove zbog kojih gotovo da je bio paralisan nekoliko dana. Tada je pomislio da će postati invalid, a do tog momenta sve je radio sam. Nije mogao da veruje da nekom tek tako sve u životu može da se okrene. Nakon intervencije bolovi su popustili, pa ponovo može da radi, ali najgore je to što se, kako kaže, i sad plaši da neće ostati invalid jer još uvek povremeno ima jake bolove, i da će tu biti njegov kraj.

Kuda dalje?

Nakon što smo saznali da je štek u kom je spavao potpuno zatvoren, pitali smo Mehmeda šta ima u planu sad? Često je spavao na klupama na Kalemeđdanu i tu po Dorćolu i to će biti nešto za prvo vreme – odgovorio je on. Nada se da će posle opet naći neki štek u kojem će bar moći da se zakloni od kiše i vetra. Zapravo, uveren je u to, ali naglašava da to nije ništa specijalno. U Beogradu prema njegovim rečima ima nekoliko hiljada beskućnika. To su ljudi koje on svakog dana sreće i gleda ih kako se bore da prežive. Neki, poput njega, pojedu hranu iz kante. U potrazi za robom stave kese sa hranom često pored kontejnera gde je neko vršio nuždu pre toga, pa ipak opet to jedu. Slabog su zdravlja. Često nemaju ni dobru obuću ni

odeću, često šetaju i goli i bos. Sve to ga je navelo na to da kad god može pomognе drugim beskućnicima koji su u datom trenutku u težoj situaciji od njega. To su ga, kaže, naučile drugarice Ivana i Milica i na tome im je zahvalan.

Tokom vanrednog stanja, Mehmed je svakodnevno pomagao ljudima iz Adre prilikom deljenja hrane i higijenskih sredstava beskućnicima na punktu kod Vukovog spomenika. Kada je ADRA završila tu akciju, na istom mestu pomagao je i Solidarnoj kuhinji čiji aktivisti i sada dele hranu ljudima u potrebi kod Vukovog spomenika sredom, subotom i nedeljom. Na ta svoja dela je ponosan i trudiće se da se priključuje takvim akcijama kad god bude u mogućnosti.

Sava Bimbašić: beskućničke komune

Prema nekim nezvaničnim procenama u Beogradu postoji između četiri i pet hiljada beskućnika. Jedan od njih potpuno se izdvaja svojim načinom života od ostalih.

Sava Bimbašić, kojeg mnogi nazivaju prvim uličnim socijalnim radnikom, rođen je 1967. godine i živi na ulici od svoje sedme godine. Odrastao je na Dorćolu. Njegovi otac i majka su se ubrzo razveli, nakon čega je ostao da živi sa ocem i dedom. Deda je umro kada je on imao sedam godina, otac je počeo da ga maltretira i tada mu je kao jedini izlaz ostalo samo bekstvo na ulicu. Sa ulice nakon izvršenja krivičnog dela odlazi u Zavod za vaspitanje dece i omladine Beograd, poznatiji kao "Vasa Stajić", odakle beži nakon godinu dana. Prvo u Austriju, a zatim i u Italiju gde je radio kao vozač jedne od prvih privatnih firmi za dostavu pošte. Tamo je odlično zarađivao i živeo. Bio je poznat po brzini isporuke i nadimku

"Drago" koji mu je usput neko prišao. U Milanu je ostala i njegova porodica: žena i troje dece. Sada ima 53 godine i svo to vreme od sedme do pedeset i treće proveo je na ulici. Na ulici je upoznavao ljudе, u mладости stvorio porodicu sa devojom koju je znao odmalena – "na klupi u parku" kako sam kaže, na ulici je ostao i do danas.

U poslednjih petnaest godina on se bavi jednim ozbiljnim i iscrpljujućim poslom, za kojim ne bi bilo potrebe da se vlasti ove države samo malo više pozabave pitanjem beskućništva, ekstremnog siromaštva i siromaštva uopšte. Naime, on pronalazi kuće u kojima pravi komune beskućnika. Ne, nisu to skvotovi, to su

prave kuće koje Sava pronalazi šetajući gradom i koje adaptira i sređuje tako da drugi beskućnici koje dovede da žive tu sa njim tu imaju mesto za spavanje i život. Pomenuo sam reč skvot jer Sava ne voli kada se za mesta koja on, kako sam kaže, "uzurpira dok neko ne dođe i ne kaže da tu ne može da bude", govori tako, kada se on trudi da uvek pronađe kuće koje su pogodne za normalan život. On ne voli reč skvot jer ne voli ni rečnik nevladinog sektora (NVO). Strašno se nervira kada mu neko od ljudi koji rade u NVO dođe i kaže "imao sam trening ove nedelje". Sava je u tim situacijama najčešće ciničan pa krene da ispituje osobu da li trenira fudbal, košarku ili možda boks? Prema njegovom mišljenju, to što se u NVO sektoru naziva treningom jednostavno treba da se zove obuka, zato što i jeste obuka, baš kao što su i kuće u kojima on podiže svoje komune kuće a ne skvotovi.

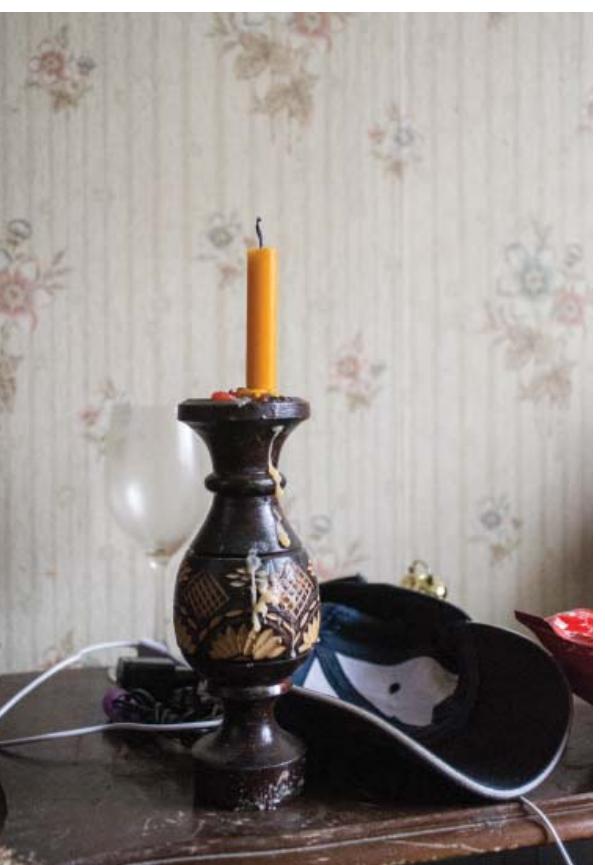
Za tih 15 godina imao je četiri kuće i jedno radno mesto na kojima je okupljaо beskućnike: kuća u Dimitrija Tucovića, u Beogradskoj, u Mutapovoj i u Veljka Dušoševića. Pored toga, uvek ima par praznih, ošacovanih kuća sa strane, da bi imao gde da ode ukoliko bi došlo do potrebe za selidbom.

Na Tašmajdanskom parku je pre 6-7 godina radio kao čuvan i tamo je svakog dana spremao hranu za deset do petnaest ljudi. Preko dana je kuvao pasulj, makarone ili gulaš i ljudi sa šahovskog paviljona (gde se beskućnici najčešće skupljaju i igraju šah) su dolazili i uzimali prekopotrebne obroke.

On smatra da je broj ljudi kojima je u poslednjih 15 godina u bilo kojem obliku pružio pomoć ili prenoćiše veći od 500. Samo u kući u Beogradskoj ulici imao je

u jednom trenutku 18 ljudi koji su u svojim sobama imali krevete, hranu, struju i vodu. Tu se uselio na svoju ruku u zgradu koju je posedovao neki advokat iz Kotor-a. Kada se taj čovek posle nekog vremena pojavio da proveri kako izgleda kuća koju je kupio, iznenadio se kako je sve uređeno i kako je gomila đubreta koja je prethodno bila tu izbačena. Nakon toga ispričao je Savi kako su kuća i dvorište izgledali neugledno kada ih je kupio i dao mu je dozvolu da tu živi i dovodi i druge ljude da žive sa njim. Na slične reakcije je dolazio gde god bi se uselio. Ubrzo bi komšije videle da se on trudi da sve bude u redu, pa je svuda uvek bio i pomagan od strane komšiluka, donosili bi mu hranu ili nudili da uzme struju od njih. Tako je i u kući u kojoj smo Sava i ja vodili ovaj razgovor – pošto Sava pored katanca ima i 3 odrasla psa i dva šteneta, komšije mu ostavljaju kese sa hranom ili garderobom i stvarima za prodaju tako što ih kače na kapiju ili grane drveća koje štrči iznad kapije.

Ne postoje kriterijumi prema kojem Sava bira ljudе kojima želi da pomogne, ali najčešće gleda da pomogne onima koji ne mogu da rade, kao i starim osobama. Ono što traži od ljudi koje primi u kuću jeste samo da nema dernjave i galame, jer je svestan da se nalazi u takvom okruženju gde već postoji problem sa tim da njega i ostale neko prihvati kao beskućnike, a o prihvatanju činjenice da oni ulaze u neku kuću i žive u njoj da i ne pričamo. Zato Sava traži mir i tišinu, odnosno "lepo ponašanje" od ljudi koje prima, dok na drugoj strani polako ostvaruje dobre odnose sa komšijama oko kuće koju bi zauzeo. Tim ponašanjem svi zajedno bi ostali u kući duže i niko od komšiluka ne bi zvao policiju ili potencijalne vlasnike da izbacuju celu ekipu napolje. Uz sve to, tvrdi da teško gubi volju i odustaje od ljudi kojima želi da pomogne, ali priznaje da

se više puta razočarao i da je morao da odustane od nekoga, kao i da je na teži način shvatio da ne možeš da pomogneš onome ko ne želi da mu se pomogne. Po-red toga, Sava je po prirodi, kako kaže, samotnjak, i bez obzira na to što pomaže ljudima, najbolje se oseća kad je sam. Sa godinama je nekako uspeo da uskladi svoju želju i potrebu da pomogne i potrebu za samoćom.

Da bi svi ljudi koji žive kod njega imali da jedu, bilo da ih je troje ili desetoro, Sava svakodnevno mora da radi. Zbog toga on svakog jutra odlazi na Cvetkovu pijacu i prodaje stare stvari. Prema njegovim rečima, u poslednjih par godina se slabo zarađuje. Pre 6-7 godina na pijaci bi od ranog jutra do 11 sati zaradio dovoljno za sve troškove, a sada mora da ostaje duže i zarađuje manje, jer narod generalno ima manje novca. Pored Cvetkove pijace, prodavao je i na Novom Beogradu, Bajloniju, Kaleniću i u Kameničkoj. Onda su se pre par godina niotkuda pojavile opsežnije kontrole pijačnih mesta i on je morao da odlazi čak do Vidikovca na pijacu ne bi li uspeo da ima mesto za rad. Naravno, i ostali beskućnici koji žive kod njega doprinose "kućnom budžetu", ali Sava to nikada ne zahteva od njih. Ako ima – dobro, ako nema – nekako će opet biti hrane za sve.

Posebno mesto u priči o Savi zauzima Steva Rađenović. Čovek koji je prevaren za novac i stan, nakon čega je pretrpeo moždani udar i kojeg je Sava pokupio u parku, gde je Steva prethodno provodio dane na klipi. Sava je to učinio jer mu je bilo žao da gleda na ulici, u takvom stanju, čoveka trideset godina starijeg od sebe. Sa Stevom se družio i o njemu je brinuo 12 godina i gde god je Sava odlazio vodio bi i Stevu sa sobom. Za to vreme zavoleo ga je kao oca. Steva je umro 2017. godine usled komplikacija od raka

u osamdesetoj godini života. Prema Savinim rečima, on je bio jedan od najboljih krojača u Beogradu. Umeo je ručno da sašije odelo a da niko ne provali da je šiveno ručno. I nakon Stevine smrti, Sava nije odustao od rada sa ljudima iako ga je njegova smrt strašno pogodila. Od tada on posećuje njegov grob na Bežanijskoj Kosi makar jednom mesečno i žali što ne stiže češće da ode, ali mu život na ulici i svakodnevna borba da zaradi novac to ne dozvoljavaju.

Bez obzira što Sava tvrdi da ima isti entuzijazam, snagu i volju da pomogne kada nađe na one kojima treba pomoći (samo mu nedostaju sredstva), čini mi se da ga polako stiže umor. Jedan čovek ne može na svojim leđima da nosi mnogo više nego što je on tokom života nosio i da ostane uvek oran za rad. Ja Savu pamtim od pre 5 godina, kada smo se upoznali u kući u Mutapovoj ulici, gde je tada živeo i gde smo iste noći zajedno večerali pasulj.

Ta kuća bila je sređena i spolja i iznutra. Bila je zima, a unutra u kući je gorela vatra u šporetu. Godine, smrt bliske osebe i stalna borba za preživljavanje izgleda čine svoje, ali on nastavlja sa radom. Sećam se kad mi je jednom rekao da ne sme da stane i zato radi, prodaje na pijaci i sakuplja robu iz kontejnera i kada je bolestan, jer ako stane, plaši se da li bi ponovo mogao da se pokrene. I dok jedan Sava makar delimično obavlja poslove koje bi trebalo da obavljaju državne institucije, te iste institucije su sistemski zatrpane birokratijom i od papira ne uspevaju da vide ono zbog čega postoje – čoveka.

Nakon razgovora se rastajemo, a Sava sa kapije pokazuje na kuću u kojoj smo sedeli i u kojoj sa njim trenutno živi još troje ljudi, uz reči "Ovo nije moje. Ja sam ovo usurpirao i kad dođe neko čije je, ja mogu samo da se pokupim i da se zahvalim za vreme provedeno tu."

Rocki - apatrid

Sedeo sam sa čovekom. Čuo sam njegov glas. Video sam njegove oči, njegov strpljiv, nepokolebljiv stav tela. Video sam kako mota cigarete, kako piye kafu, kako jede. Pričali smo o stvarima koje voli i o stvarima koje ga muče i ne daju mira. On voli bolonjeze, fudbal i plavu boju. Sedeli smo u parku, moj kolega ga je fotografisao. Proveo sam dan sa odlučnim čovekom koji svakog dana trenira za život, ali mu taj život nije dozvoljen. On ima i telo i misli i emocije i želje i apetit i ime i prezime i dete ali iz nekog razloga on zapravo zvanično ne postoji. On ima i detinjstvo tokom kojeg nikada nije upoznao oca i iz kojeg se seća teškog života sa majkom i šestoro braće i sestara. Bio je najstariji i u jednom trenutku, ne seća se da li je imao dvanaest ili trinaest godina, majka mu je prišla rekavši: „Sine, ti moraš da kradeš. Nemamo da jedemo“. To je rečenica koje se čovek koji ne postoji najjasnije seća iz detinjstva. I krai je. Morao je.

Njegovo ime je Rocki Rakić i on je apatrid. Ko su apatridi i koliko ih ima u svetu? Prema podacima UNHCR-a iz 2018. godine „najmanje 10 miliona ljudi širom sveta ne poseduje državljanstvo u ovom trenutku. Zbog toga im često nije dozvoljeno da se školuju, leče, da dobiju posao, otvore račun u banci, kupe kuću ili da se venčaju.

Njihov život je pun prepreka i razočarenja. Apatrid je 'osoba koja se ne smatra državljaninom nijedne države u skladu sa njenim zakonom'. Drugim rečima, apatrid nema državljanstvo nijedne države. Neki ljudi se rode kao apatridi, a neki to postaju tokom života. Razlozi apatridije su različiti. Ona se može pojaviti kao rezultat diskrimi-

nacije po osnovu pripadnosti određenoj etničkoj ili verskoj grupi, diskriminacije po osnovu roda, ili kao rezultat formiranja novih država ili prenosa teritorija među postojećim državama u kombinaciji sa prazninama u zakonima koji uređuju pitanja državljanstva. Šta god da je uzrok, apatridija ima ozbiljne posledice po ljudi u celom svetu." (više o tome možete pročitati na linku http://www.unhcr.rs/media/docs/2018/11/Statelessness_Abstract_SRB.pdf)

Dakle, apatridi spadaju u jednu od najranjivijih grupa ljudi koji su praktično ostavljeni bez ikakvih prava i samim tim su najpodložniji ekstremnom siromaštvu, beskućništvu i trgovini ljudima.

Kako je Rocki postao apatrid? Pre svega usled neinformisanosti o osnovnim pravima koje je veoma često u porodicama u kojima vlada ekstremno siromaštvo i gde je sve (opravdano) orijentisano samo na preživljavanje do sledećeg dana. Pored toga, takve porodice nemaju adekvatnu podršku centara za socijalni rad koji bi ih učili i pomagali im u ostvarivanju osnovnih prava njihove dece, pa se krivica nikako ne sme prebaciti na roditelje dece koja postaju apatridi.

On je rođen 1992. u Rimu, Republika Italija, u neformalnom izbegličkom kampu. Majka ga tada nije upisala u matičnu knjigu rođenih u Rimu, a po njenim rečima nije ga rodila u bolnici već u kampu. Nakon nekoliko godina provedenih sa majkom i ostatkom porodice u Italiji, otišli su u Nemačku da traže azil. Tamo je Rocki boravio do 2010. kada je prvi put deportovan u Srbiju na osnovu Sporazuma o readmisiji. U međuvremenu Rockijeva majka nikad nije prijavila njegovo rođenje u Italiji niti srpskom konzulatu u Nemačkoj. Tada Rockiprvi put saznaće da ne poseduje nikakva dokumenta i tu počinje njegova borba sa nevidljivim hodnicima birokratije.

Kao neko ko je rođen u Italiji trebalo bi da ima prava na italijansko državljanstvo samim tim što je rođen тамо. Pored toga, veći deo svog života – do osamnaeste godine, proveo je u Nemačkoj, a ima i sina koji poseduje nemačko državljanstvo. Međutim, bez obzira na činjenice da je rođen u Italiji

i odrastao u Nemačkoj, neko ga je nakon napunjene osamnaeste godine uputio u Srbiju u kojoj nikada nije živeo, bez obzira što ne poseduje nikakav dokument izdat od strane Republike Srbije. Prema njegovoj priči, neko je jednom pokušao da mu objasni da ga šalju u Srbiju jer mu je tamo rođena majka. I zaista, on ima prava na srpsko državljanstvo po osnovu toga što mu je majka rođena na teritoriji današnje Republike Srbije, ali je problem u tome što nigde ne postoji dokument u kojem piše da je njegova majka zapravo njegova majka. Bez tog dokumenta Rocki ne može da ostvari pravo na upis u knjigu rođenih i državljanstvo i zato se našao u situaciji u kojoj se našao.

Do sada je deportovan u Srbiju tri puta. Prva dva puta 2010. i 2013. godine. Tada je u prihvatnom kampu u Beloj Palanci naučio srpski jezik. Njegov maternji je romski, kojim su se služili kod kuće, a podjednako dobro je u naučio i nemački, jer je najveći deo života do prve deportacije proveo u Esenu u Nemačkoj. Kada je poslat u Srbiju nije znao ni reč srpskog jezika, a sada uspeva da se sporazume sa ljudima oko svega što ga zanima. Prema njegovim rečima, u Srbiju su ga poslali avionom zajedno sa ljudima koji su bili vraćani po sporazumu o readmisiji. Razlika između njega i njih bila je u tome što su oni imali lične karte i putne isprave, ili pak rođake u Srbiji, a on samo papir na kojem je pisalo da treba da leti do Srbije iako u Srbiji nikada nije živeo. To je do danas jedini „dokument“ koji ima. Ista situacija ponovila se i treći put. Poslednji put u septembru 2019. godine.

Kada je prva dva puta bio u Srbiji, osim što je naučio jezik, radio je mnogo poslova na crno ne bi li preživeo. Međutim i ti poslovi su bili povremeni i nesigurni, a on je po svaku cenu želeo da se vrati u Nemačku iz koje je proteran, kako bi ostao u kontak-

tu sa sinom kojeg ima tamo. Pored toga, upravo zbog nestalnosti poslova i manjka želje nadležnih institucija da mu pomognu u vađenju ličnih dokumenata on je „shvatio da u Srbiji nema života za njega“. Takođe, devojka iz Nemačke sa kojom ima dete dolazila je nekoliko puta u Srbiju 2010. da ga poseti, ali je ubrzo shvatila koliko je teška njegova situacija i odustala je od pokušaja da ostanu u vezi. Nakon toga i on je poput migranata prelazio granice noću u nadi da će se domoci Evropske Unije, a kasnije i Nemačke. I uspevao je. Međutim, u Nemačkoj bi ga nakon nekog vremena policija ponovo pronalazila, bez pitanja spakovala u avion za Srbiju i on bi se opet našao u apatridskom laverintu.

Čitava ta situacija u njemu izaziva osećanja besa i beznađa, pa na pitanje kako se oseća povodom situacije u kojoj se nalazi često odgovara da se oseća kao da je u zatvoru, samo što bi u zatvoru bar imao da jede, dok ovako svakog dana mora da se snalazi ne bi li sebi obezbedio neki obrok.

Što se tiče šansi da Rocki izvadi dokumenta u Srbiji, uprkos naporima Drumodoma, šanse su jako male. Uz pomoć organizacija koje pružaju pravnu pomoć (u ovom slučaju Klikaktiv-a, organizacije koja godinama radi sa beskućnicima i izbeglicama), kao i Caritasovog Savetovališta za povratnike i usled pritiska koji je tim Drumodoma izvršio na nadležne institucije, uspeli su da dobiju neku dokumentaciju koja bi poslužila kao dokaz u sudskom postupku u okviru kojeg se utvrđuje vreme i mesto njegovog rođenja nakon čega se može izvršiti naknadni upis u matičnu knjigu rođenih. Nažalost, Rocki ne ispunjava sve uslove za ovakav postupak, nema validne svedoke, a najvažniji svedok koji može da potvrdi njegovo rođenje, njegova majka, preminula je 2013. Postoje i mnogi drugi načini na osnovu kojih sud može da ospori ovaj postupak, koji je jedini mogući

postupak u zakonu RS da Rocki na kraju dobije srpski izvod iz matične knjige rođenih, srpsko državljanstvo i druga lična dokumenta. Prvo ročište je zakazano za april. Ako ovo ne uspe, Rocki nastavlja da budepravno nevidljiva osoba u Srbiji, lišena osnovnih prava. Postoji i pravni osnov da ceo ovaj postupak Rocki ponovi u Italiji, ali i prateći problem: kako da ode do tamo – bez novca, bez smeštaja i ponovo bez svedoka, tako da je to rešenje praktično nemoguće. Ipak, ekipa Drumodoma ne odustaje i uz pomoć pravnika iz Klikaktiv-a zastupaće Rokijev slučaj sve dok postoji i najmanja šansa da on dobije dokumenta.

Rockija su radnici Drumodoma upoznali na ulici, bez novca, bez smeštaja, bez rodbine i prijatelja kod kojih bi mogao da boravi. Uz pomoć udruženja Helping Hands in Belgrade uspeli su da mu obezbede privremeni smeštaj dok traju postupci za vađenje ličnih dokumenata i dok ne bude u mogućnosti da radi i sam plati smeštaj. On želi da radi i zarađuje, ali bez dokumenta ne može da se zaposli nigde. U međuvremenu počeo je da prodaje ulični magazin Liceulice (to mu je jedini dostupni posao) i tako zaradi bar malo novca za preživljavanje. Dešava mu se da ga ponekad policija zaustavlja dva-tri puta dnevno

i vrlo često mu (racionalno) preporučuju da ide iz Srbije, jer ovde ne može da ostvari nikakva prava. Ali kuda? Kad god se vrati u Nemačku, oni ga jednim običnim papirom vrate avionom u Srbiju i tako u nedogled. U međuvremenu njegov sin ima već devet godina i odrasta bez oca, što Rockija posebno bolji. Sve što želi jeste da uči svoga sina životu, da se druže, igraju fudbal i provode vreme zajedno. Ta želja ga i održava u borbi.

Nekada imamo situacije u kojima od papira sistem ne uspeva da prepozna čoveka i njegove potrebe, a kod Rokija imamo situaciju u kojoj sistem jasno vidi čoveka – živog čoveka – ali nema papir i šalter koji bi mogao da mu ponudi kao rešenje.

Bez obzira na sve nedaće koje bi nesistematski pristup registrovanju stanovništva izazvao i uz jasnu dobrobit po čitavo društvo zbog papira koji su nam potrebni da bi dokazali svoj identitet, rešenje za apatride poput Rockija Rakića moralo bi da postoji, jer bi u suprotnom kao ljudski rod samo dokazali paradoks civilizacije koji bi glasio da čoveka priznajemo kao punopravno biće samo sa papirima, odnosno da su papiri, slova i pečati važnija od emocija, telestnosti, želja i života jednog čoveka, te da je on bez papira nepotpuno ljudsko biće.

Života Radosavljević: Datumi

Tokom februara vodio sam nekoliko razgovora sa čovekom koji je već pune 3 decenije na ulici. Tekst koji sledi posvećen je svim "najnapačenijim i najrealnijim dušama", kako je Života definisao beskućnike. Uz to, posveta ide svakodnevnoj borbi svih beskućnika, koju toliko često vode sami i bez ikakve podrške, kao i konačnom zarastanju svih ratnih rana.

Gde si odrastao?

Rođen sam i odrastao sam na Čuburi u Beogradu. Tu sam proveo neko svoje detinjstvo do sedme godine. Tada sam otišao u dom gde sam proveo sledećih deset i po godina.

Zbog čega si otišao u dom sa sedam godina?

Majka se tada preudala. Otac se šlogirao i nije mogao da izdržava mene i brata. Proglašeno je da ne može da vodi računa o nama i tako smo završili u domu.

U koji dom si prebačen?

Bio sam na Voždovcu, nekadašnji dom JNA, a sadašnji "Vasa Stajić", onda sam bio u Vasu Stajić u Zemunu, posle sam bio u Nišu, pa u Kruševcu.

Bilo je nekih maloletničkih prekršaja, čim si završio i u Kruševcu? Da li ti je ok o tome da pričaš?

Nije mi problem, naravno. Da, bili su maloletnički prekršaji. Krao sam, obijao prodavnice, ali najviše su me poslali tamo jer sam bežao iz domova. Kasnije sam bio u dva navrata kratko i u zatvoru, ali o tome ne bih voleo da pričamo.

Koliko dugo si bio u Kruševcu?

Tamo sam proveo 26 meseci i trinaest dana. Otišao sam tamo 13. septembra '88, a izašao sam 21. novembra 1990.

Pamtiš te datume?

Kako ne, to nikada neću da zaboravim.

Pamtiš to jer je bilo neko teško iskušto, robija?

Da. To je moje najružnije iskustvo.

Čega se sećaš iz tog doma?

Sećam se izolovanosti od familije, od roditelja, od slobode... Drugi te maltretira, drugi te školuje, drugi te vaspitava... a to je nešto najružnije što mi se desilo i što mi nedostaje...

Nedostaje ti porodica?

Da. Upravo to.

Jesi li imao dobar kontakt sa majkom kad se ona preudala?

Ne, nisam. Ona je napustila mog oca, mog brata i mene i to ne mogu da joj oprostim.

Znaš možda zbog čega vas je napustila?

Zato što moj otac nakon šloga više nije bio sposoban čovek. Nije mogao da radi...

A otac?

Sa ocem sam imao lep odnos, ali on je umro 1984. godine. Dvadeset trećeg januara sam napunio 12 godina, a on je umro 13. februara. To je bio najteži trenutak u mom životu i detinjstvu.

Reci mi, koje je neko najlepše sećanje koje imaš iz detinjstva?

Meni je najlepše bilo kad je otac bio tu i kad je majka bila tu i kad sam ja bio sa njima. Tad sam imao 5-6 godina.

Voleo si da ste svi zajedno?

Da, da smo zajedno. To mi je baš značilo.

Ružno sećanje iz detinjstva?

Ružno sećanje mi je bilo kad je bio kraj 1979. i početak 1980. godine kad su vodili mene i brata u Zvečansku. To ne mogu da zaboravim. To je za mene nešto najružnije. Ja sam imao osam godina, a brat pet. Teško mi je bilo jer me je Centar tad odveo od oca.

Jeste li ti i brat bili zajedno u svim domovima do Kruševca?

Bili smo zajedno sve dok mene nisu poslali u Vasu Stajić u Zemunu. Hteli su da nas razdvoje, njega da pošalju u Knjaževac, a ja da ostanem na Voždovcu. Tada sam ja predložio da on ostane na Voždovcu a da mene prebace u Zemun i onda sam ja kad sam bežao iz Zemuna dolazio na Voždovac po njega i tako, provodili smo vreme zajedno. Ja sam njega stvarno voleo, ali posle smo imali neke probleme. Ja njega i sad volim, samo što to sada ne mogu da iskažem jer postoji neki bol koji me je zapakao tu i...

Znači, kao jako mali ostao si i bez majke i bez oca. Reci mi jesu li bili tu neki baba i deda sa kevine ili čaletove strane?

Nisu. Oni su svi umrli, ali imao sam očevu sestru – tetku. Ona je mene i odgajila. Kad dođe vikend i puste me iz doma, ja sam odlazio kod nje i ona me je podizala, provodila vreme sa mnom. Kad sam izašao iz doma, otišao sam kod nje i živeo tamo. Ja sam nju opasno voleo, ali opet tad se svašta izdešavalо – izašao sam iz doma 1990. godine, imao sam 18 godina i neki avanturizam u sebi i onda sam malo putovao tako avanturistički do 1991. godine, a tada je već došlo i do rata...

Kakav kontakt ste imali kad se majka preudala?

Ja nikakav.

Da li je ona živa sad?

Ne, umrla je, ima 28, 29 godina.

Znači i ona početkom devedesetih umire?

Da, umrla je tačno kad je počeo rat u Bosni.

Koje godine odlaziš u vojsku?

1991.

Jesi li pre toga imao problema sa alkoholom i šta bi uopšte rekao: kad si počeo da piješ?

Počeo sam da pijem sa 12 godina, kad je otac umro. On je umro, kao što sam rekao, 13. februara 1984., a ja sam negde 17/18 maja prvu rakiju na Voždovici ukrao i počeo da pijem. To je bila šljiva "Brka", mala - unuče.

Sećaš se i koja je rakija bila?

Kako ne – Čačak šljiva, čičica onaj na slici je bio. I već sa 15 godina sam bio registrovan kao najmlađi alkoholičar u Beogradu. Posle toga sam bio u toj nekoj apstinenciji kad sam otišao u Kruševac u dom.

Kako si to podneo?

Pa šta da ti kažem, ja sam i tamo imao devojku – ona je bila frizerka – i ona mi je davala da pijem Brion. Uzmem od nje litar briona i napravim od toga 3-4 litre votke. Kupim malo limuna, umešam sve i napravim spiritus.

Kako je došlo do toga da si sa 15 godina registrovan kao najmlađi alkoholičar?

Jednom prilikom 1988. godine sam se napisao i niko u domu nije mogao da mi pomogne, pa su me poslali u Zemunsku bolnicu. Ali ja bih za sebe rekao lično da sam postao alkoholičar i da sam počeo baš naglo da pijem negde 1994/95 godine kad sam otišao u Novi Sad. Posle rata je to bilo, kao što kažeš. Tamo sam živeo deset godina, imao sam devojku ali doživeo sam neka razočarenja u toj vezi i počeo sam da pijem više nego inače. Nakon

toga, živeo sam na ulici, sa ulice sam se oženio, na ulici sam dobio i dete i sve u svom životu uradio sam sa ulice.

Šta bi ti kao neko ko je na ulici trideset godina na ulici rekao za ulicu, jer ona koliko je loša, na kraju te je i prihvatalila i bila ti je poslednje utočište.

Pa da, generalno je loše biti svaki dan na ulici, ali sa neke strane si u pravu. Mene je ulica mnogo više školovala nego i moja škola i bilo koja druga škola, jer ja mogu svakoga da razumem, a mene može da razume samo neko ko je prošao isto ovo što i ja prolazim. Sa jedne strane je loše, jer nemam gde da spavam, ali sa druge strane ulica je dobra jer sam mnoge stvari naučio tu. Mnogo sam ljudi upoznao tu i loših i dobrih. Tu imam i par drugara, ne mogu da kažem prijatelja, ali ljudi koje sam upoznao i koji su me stvarno prihvatali. Ti ljudi hoće i da pomognu, daju nekad garderobu, nekad novac. Upoznao sam i dosta klinaca za tih 18 godina koliko ja na Tašmajdanu radim limenke. Nikad problem nisam imao sa klincima. Priđem i pitam: sine, je li imaš limenku. – ne zanima me da li oni piju ili se drogiraju – i često me pozovu da sednem sa njima i daju mi limenke i pare. Mnogo sam od te dece naučio. Mnogo sam naučio i od matorih, ne-pismenih ljudi, ali to je sve život ulice. Sate strane mi je ok, ali loše je to što nemam gde da budem.

Gde si tačno išao u rat?

Bio sam u Žitniću i Drnišu koji su od Knina udaljeni nekih 9 kilometara.

Koliko dugo si bio na ratištu i, znam da je ovo nezahvalno pitanje, ali kakvo je tvoje sećanje na to vreme? Kakav je tvoj odnos prema strahu?

Bio sam tamo 35-36 dana. Tamo niko ne ide da jede medene kolače i strah postoji kod ljudi, ali strah je u telu a ti si u glavi

svestan šta se dešava. Nema u ratu čoveka koji bi rekao da nema straha. Strah je tu, u svakom čoveku.

Koja je najružnija stvar koju si video u ratu?

Kad su poginuli moji drugar i drugarica. Drugar je poginuo od snajpera. Kretao se iza mene kad je pogoden, a drugarica se raznela bombom. Da bi nas odbranila, ona je sebe raznela bombom. To je najteža slika koju sam u životu video. Da bi nas spasila, ona je aktivirala bombu i ubila četvoro njihovih vojnika i sebe. To su teške uspomene – granatiraju nas, pa nam rastresu džigerice i svi skrenemo sa žvcima.

Da li je tada piće nešto pomagalo?

Jeste. Tada sam baš puno pio. Davali smo po pola litra krvi, a za to smo dobijali po 25 litara vina. Odemo na davanje krvi nas četvoro i možeš da zamisliš kako to izgleda kad se vratimo sa 100 litara vina.

Krv ste davali za ranjenike?

Da, davali smo krv za naše ljudi i za to smo dobijali pakete sa cigarama, pašteta, suhomesnatim proizvodima i vinom. Imali smo situaciju kad nas je bilo 11 na borbenim linijama i tad bi se svi ubili od alkohola. Bio je tu i gazda kuće u kojoj smo bili mi sa prve linije fronta, ali nas je bilo samo 11 boraca. U mojoj ekipi svi osim mene su bili Kraljevčani.

Kako sad ti dani deluju tebi? Da li ti je to vreme trajalo dugo ili se sve dešavalо brzo?

To je jedna ružna slika. Znaš kako, dan ti prođe u zajebanciji, ali je noć najteža: nemaš cigare, ovi iz komande ti ne daju cigare, smanjili nam cigare i noći su nam bile baš teške jer su nas napadali od 3 do 5 i od 5 do 7 noću. To su bila dva najgora termina gde su nas ubijali. Katastrofa. Ponekad bi nas napali u 11 ili 1, ali najčešće

je to bilo od 3 do 5 i od 5 do 7, jer oni su računali da smo mi umorni, da spavamo...

Da ste bili pijani?

Ma nije samo pijani i oni su bili pijani, bili su i drogirani. Svi smo bili pijani. To su bile taktike. Oni nama jednom gurnu kravu u minsko polje – kravu od jedne tone i kad ona nagazi nogom od 300 kila na minu, to se sve digne – tu lete bataci i meso svuda po nama i mi smo istog momenta znali da je to diverzija i da će oni da nam dođu spreda. Pijana rulja od sto ljudi, neki jedva idu i padaju, bauljaju i sad šta će ti? Pogodiš ga patronom od 350 milimetara, udari ga metak i on odmah mrtav padne ispred tebe. To je ne daj bože nikome... ali to je rat i to je nešto najgore...

Meni je jedan prijatelj pričao o tim situacijama kad su igrali fudbal na ratištu, isto negde oko Knina. Tamo bi pijani igrali na velikom terenu 11 na 11 i kad bi lopta otišla u njivu birali bi ko će da ide po loptu jer je bilo minirano. Pričao mi je da su se ljudi često javljali sami da odu po loptu. Tako se desilo da je lik otišao, raznela ga je mina i odmah je jedan ušao da igra umesto njega. Kaže da su jedino tako pijani i mogli da prezive rat.

Mi smo na primer odlazili u Knin da se kupamo. Imali smo za nedelju dana 3 kupanja. Odlazili smo svaki drugi dan da se kupamo i tamo u Kninu svraćali smo obavezno u naše kafane gde bi se olindrali toliko da nismo znali kako se zovemo. I mi smo najčešće međusobno ginuli. Ginuli smo i od Hrvata, ne kažem da nismo, ali ne toliko koliko smo mi sami sebi bili neprijatelji. Čovek pijan uzme i igra se sa minobacačem, otvori kapislu, skine kapicu i omaši cev i pogine kao dobar dan, a sa njim još gomila ljudi. Jednom mi se desilo da ide kamion sa puta i sa leve strane je srpska strana puta i uključenje, a sa desne hrvatska strana. I sad, otkud bih ja znao

sa straže sa koje se on strane priključio i ja ga upozorim, opalim u vazduh, da bi on stao, ali on ne stane, nego doda gas. Čim je dodao gas, ja sam morao da pucam u njega. Opalio sam rafal po kamionu, a on je stao i počeo da viče: Ne pucaj, ja sam Srbin. Tu sam se baš iznervirao i rekao mu da sluša, jer ispaljen je bio metak upozorenja. Trebalо je samo da stane i da se javi, ali jok, oni to ništa ne zarezaju. Idu, voze se pijani i teraju dalje. To je, kažem, jedna ružna slika koju sam gledao da zaboravim, koliko mogu da zaboravim, ali ne znam koliko sam uspeo.

Da li je tih tridesetak dana bio neki prosек na ratištu i kako si završio sa vojskom?

Sve zavisi. Ja sam sa vojskom završio tako što sam pukao kad su mi poginuli drugar i drugarica. Otišao sam u ofsjajd i uopšte me više nije zanimalo ratovanje. Išao sam posle toga da poginem i ja, ali onda su me zaustavili komandir čete i komandir bataljona i rekli mi da sam za nazad, da više nisam za rat.

Šta misliš, za šta si ratovao? Za koga? Šta si mislio tada, a šta sad?

Veruj mi da ne znam. Ulica me za ovih trideset godina ubila. Poludeo sam, to nije malo vremena... i posle svega toga ja ne mogu da ostvarim ni jednu običnu vojnu penziju. Kad sam se vratio sa ratišta izgubio sam potvrdu o razduživanju opreme u vojsci i navodno zbog toga ne mogu da ostvarim penziju, a sve im stoji u kompjuteru. Nisam više mogao sa njima da se borim i sad imam tu socijalnu pomoć od deset hiljada dinara i od toga živim... izgubio sam radnu sposobnost i odatle ta pomoć.

Jesi li bio ranjan u ratu?

Nisam, ali sam zato sa žvcima pukao. Pre ratišta sam bio malo stabilniji i normalniji, nisam imao ni problema sa dijafragmom, a kad sam došao odande sve mi je bilo rastrešeno, celo telo. Ne može niko da kaže – vratio se sa ratišta normalan, jer niko se nije odande vratio normalan. Šta sam sve tamo video, u neku ruku sam i normalan sad.

Ima li neka situacija iz rata koja je za tebe, u tvojim očima, sačuvala bar trunku ljudskosti među ljudima?

Nema... nema u ratu ničeg takvog... I najgore je što tog rata ne bi ni bilo da nije

bilo nas iz Srbije da idemo tamo. Bolje da je Sloba automatski dao i Knin i sve ostalo i sve bi bilo bolje. Svi ljudi koji su za vreme Oluje pobegli, svi su sada ovde i svi imaju veća prava i od mene koji sam i rođen ovde i ratovao sam za njihove kuće. Uvek sam bio za to da se žene i deca sklone, ali nerviralo me je to što mi ostajemo da ratujemo, a oni svi idu. Neće kuću da ti sačuva niko drugi, ako je ne čuvaš sam.

Mislim da je u tom ratu, kao i u svim drugim, neka visoka politika odlučivala o svemu tome: ko ide, kad ide, dokle ide.

Jeste, rat je nekome rat, a nekome brat. Tu je uzeo Sloba pare, pa je uzeo Alija Izetbegović pare, pa je uzeo Tuđman pare i to je činjenica... a mi smo bili budale što smo uopšte bili tamo na ratištu.

Ali ti to nisi mogao da biraš?

Nisam. Imao sam devetnaest godina i pravo iz doma me poslali na ratište. Da su meni tada bile ove godine, drugačije bih uradio. Tu si morao da ideš, tu nema boga – zapovest. I onda su ljudi masovno uzimali vize i bežali preko, a sad se vraćaju i traže prava. Ne bih im ja tako lako dao ta

prava. Mi koji nismo imali veze smo ostali i za nas je bilo obavezno da idemo u vjsku, a oni sad dolaze i žale se, plaču kako nisu videli svoju zemlju godinama...

Gde si proveo prvi dan po povratku sa ratišta?

U stanu kod pokojne tetke. Rekoh ti već da sam sa njom imao dobre odnose. Išao sam malo i kod brata, ali tu su bila neka neslaganja i 1993. godine ostao sam konačno na ulici.

I gde si sve bio na ulici?

Na raznim mestima. Imao sam tezgu sa jednim drugom na Slaviji, pa sam čak neko vreme mogao da plaćam i jednu sobu od toga. 1995. sam se oženio, pa sam dobio i dete i sve to dok sam bio na ulici.

Koja je priča iza tog braka, kako ste se našli?

Živeo sam kod jednog pokojnog čoveka u ulici Moše Pijade, prodavao sam robu kod njega i tu smo se upoznali. Brzo smo se uzelni, ali njeni su bili protiv mene i ona se preudala i rodila decu tom drugom čoveku koji ju je onda odmah prevario. Tada je htela da se ubije, pa me njeni majka zva-

la i ja sam je opet prihvatio i dobili smo sina, a i njenu čerku, a moju pastorku sam gledao kao svoju. Nikad nije bilo da njemu nešto kupim, a da i ona to ne dobije... a onda su njeni opet rastavili nju i mene i tako.

Koliko dece imaš?

Samo sina.

Šta on sada radi?

On radi u Petrovcu na Mlavi, bavi se poljoprivredom. Poslednji put kad smo se čuli pričao mi je kako radi i ima redovnu platu u jednoj firmi.

Gde je on odrastao i kakav ste kontakt imali s obzirom na situaciju u porodici?

On je odrastao u Smederevu kod majke. Mi sad imamo dobar kontakt, ali do njeve šeste godine nisam ga često viđao. Sad mu je umrla majka i on je prepušten samom sebi. Naravno, on zna da uvek ima mene, ali sad se već par nedelja nismo čuli, jer sam ja izgubio telefon. Njegova majka je kad je on bio mali napravila veliki problem – maltretirala ga je zajedno sa nekim svojim priateljem i on je jedva skupio hrabrost to da mi kaže.

Šta se dešavalo?

Vezivali su ga kanapom i tukli kablovima. Prijavio sam sve centru za socijalni rad i centar joj je oduzeo starateljstvo. Hteli su meni da daju dete, ali ja sam na ulici i nisam mogao ni prijavu da mu nađem za vađenje dokumenata i zdravstvene knjižice. U sudu su mi rekli da mogu da ga vodim sa sobom, ali da mi je to potpisana robija. Na kraju smo dogovorili da mu se nađe neka hraniteljska porodica, a da moja žena nema prava prilaska njemu. U dom nisam htio da ga dam zbog svog iskustva sa domovima. Tako je on pet godina bio kod jedne žene koja ga je odškolovala i hvala joj na tome. Nisam uopšte morao

da idem u centar za socijalni rad da bih ga video, ona me je zvala da dođem kad god hoću jer je to moje dete. Onda kad je napunio osamnaest godina došao je kod mene i moje druge žene sa kojom sam bio 13 godina u braku.

Koje si krajeve najbolje upoznao u Beogradu?

Ja sam se držao parkova, Tašmajdan, Mali Taš, park kod hale Pionir.

Da li se dešava da zimi u nizu od po nekoliko dana spavaš na ulici?

Poslednje dve godine sam skroz na ulici. Pre toga, kad sam se vratio iz Novog Sada 2007. godine spavao sam dugo vremena u jednoj napuštenoj školi na Dorćolu, koja je sad adaptirana. Tu je bilo grejanja i niko me nije dirao. Gvozdeni, topli radijatori i jedno čebe – i to mi je ostala jedna lepa uspomena.

Kako ste se ti i druga žena slagali?

Ovako, prva moja žena je bila Slađana, druga je bila Marija, treća Silvana, četvrta Slavica i peta Živka.

Mislio sam na ženu sa kojom si živeo trinaest godina na ulici.

To je Živka. Ona je umrla nakon što je posle amputacije noge imala i šlog. Nakon toga nije živila ni mesec dana.

Žao mi je. Šta bi rekao za vaš zajednički život u tim uslovima?

Pravo da ti kažem, ne mogu da se setim da sam doživeo ni jedan lep trenutak sa njom. Bila je nervno obolela i sve je bilo teško.

Ali trinaest godina ste živeli zajedno, mora da je bilo nešto lepo...

Pa sad, šta da ti kažem, bilo je lepo samo možda kad je bila slava i to dan dva. Bili smo kao mačka i miš. Ona nije bila loša, to

nikako ne mogu da kažem, jer ona i njen pokojni otac su me stvarno prihvatili i kad god se setim i imam pare, ja odem u crkvu i zapalim joj sveću. I mogu da kažem da mi je ona jedina samo pomagala u životu.

Pa pazi, biti trinaest godina uz nekog je velika stvar. I ona uz tebe i ti uz nju.

I ona je bila tu za mene i ja sam bio tu za nju. U meni je nalazila sigurnost. Ja sam joj bio sve. I kad joj je otac umro ja sam joj bio i muž i brat i sin i majka i otac – sve je to ona nalazila u meni. Ali imali smo situacije da se posvađamo i da me iznervirala, pa ja odem od nje na pet-šest dana, ali posle bi se mirili i tako smo proveli to naše vreme zajedno. Rastali smo se 15. januara 2015. Posle toga sam bio tri godine u Novom Sadu, pa sam se vratio u Beograd kada me je tamo devojka prevarila i od tada sam na ulici, bez dana u zatvorenom prostoru, dve godine.

Gde si bio u Novom Sadu?

Kad sam se rastao od Živke, otišao sam u Novi Sad po onom snegu koji je padao mesec i po dana: od 15. januara do 4. marta spavao sam na stanici u parku. Imao sam tamo svoju klupu. Tamo sam napravio nadstrešnjicu: dve šipke sam zabo u blato, a dva drveta sam zlepio lepkom i prebacio najlon preko. Ta klupa nije mogla da se vidi, bila je zavučena i videla se samo sa zgrade. Tad me jedna žena snimila sa zgrade, pa mi je donela jordan, čebe, kuvana jela. Posle toga sam upoznao jednu ženu koja je radila kao vaspitačica. Lepa žena je bila. Kosu je imala do zemlje.

Kako se desilo to upoznavanje?

Jedno dete je šutnulo loptu skroz do mene, a ja sam bio mrtav pijan tad. Međutim, dete dođe, počnemo da pričamo i ja ga naučim da broji do deset. On onda otrči i povrće: nastavnice, nastavnice – pa počne da broji. Ona ga pita ko ga je to na-

učio, a on kaže: onaj čika tamo. Tog dana čekao sam uplatu socijalnog koje je već kasnilo, pa nisam mogao da krenem u Beograd – imao sam kod sebe hiljadu i po dinara. Bilo je hladno pa sam otišao u kladionicu da se grejem i popijem toplu kafu. Uplatio listić tombole i dobio 4.500 dinara. Tad sam pomislio da sam se spasio za par dana, ali sam uplatio i poker aparat i kako sam uplatio dobio sam 40.000 dinara. Uhvatio sam se za glavu i pomislio: četrdeset hiljada, majko moja – bio sam u šoku. Uzeo sam pare i pogledao u telefon, a tamo стоји poruka da mi je stigla i socijalna pomoć. Otišao sam u park i seo da pijem votku, kad eto stiže vaspitačica. Ide sa koleginicom i sa drugom decom. Pita me da li je slobodno, ja kažem jeste, pa mi kaže: izvini, ali ja bih tebe nešto pitala, ja kažem: pitaj. Mi te svi posmatramo i mnogo piješ, ne pričaš ni sa kim, ne javljaš se nikom. Jedino sa decom nekad nešto razgovaraš. Da li tebe nešto muči? – kaže ona. Ja kažem: jok, a ona opet: ma tebe ljubav muči. Ja je gledam i mislim se kakva ljubav, daleko sam ti ja od ljubavi. I tu kroz razgovor ja je pitam da izađemo na kafu. Ona kaže da nema problema – možemo da se vidimo u pet sati tog dana. Ja pomislim: Jao – muko moja, pređi na drugoga, jer ja volim da budem čist, a stvari su mi na pranju kod te žene koja mi je pomagala i pet sati je blizu. Pomislim: nema veze, snaći će se – u džepu mi je 40 hiljada, na računu neke pare, biće dobro. Dođe to vreme i ja vidim čoveka koji prodaje ruže. Kaže 130 dinara jedna ruža. Pitam ga koliko bi me koštala 101 ruža, a on misli da ga za*ebavam. Kaže: šta, a ja njemu: 101 ruža bre, kol'ko para? On onda kaže 9000. Ja njemu odmah dam kaparu 3000, a on ne može da veruje i pita samo do kad treba da bude gotovo. Ja sa tim buketom idem, a ljudi me gledaju iz kafića da vide kome će to da dam. I to mi je jedna od naj-

lepših stvari koje sam doživeo, pa ti zato i pričam.

To jeste lepo.

Da, sa njom sam bio nešto više od dve godine i bilo je lepo sve dok nisam napravio sranje, *ebiga. Nego tog dana ja posle odem u prodavnici i kupim jednu bombonjeru i jednu veliku Milka čokoladu. Kad je došlo pet do pet, ja nju vidim, ali ona ne vidi mene, jer me ta 101 ruža celog zaklonila. I sad, udarac je to. Ne poklanja se to tek tako. Ruža govori sama za sebe i ne znaš šta će da bude, jer to odmah nije drugarski.

Priđem joj i kažem: ovo je za tebe. Ona kaže: za mene? Zašto? Zato što sam danas upoznao najlepšu ženu koja će mi biti i drugarica – odgovorim ja. Ali ovo nije samo drugarski. Drugarski je, nego kako,

kažem ja – a u sebi mislim: kakvo crno drugarski. Ona prihvati taj poklon i pita me da joj pomognem da odnese to kući. Pozove me da joj pomognem da unese to i u njen stan u zgradu, a posle odemo na kafu u jedan kafić kod Futoške pijace. Možeš da zamisliš mene: pijem limunadu, a hteo bih votku. Ispunim joj tu želju i onda krenem da je otpratim kući misleći da idem posle u hotel, jer konačno imam pare, ali kad smo stigli ispred, ona mi kaže: ne ideš ti nigde, ostaješ kod mene. Rekla mi je to veče kako je svesna svega i kako je imala jednu promašenu ljubav zbog koje je sad sama. Tako sam ostao kod nje.

I kakav si problem napravio?

Prevario sam je sa jednom drugom devojom. Bila je i ona lepa, a bila je i mlađa i mogla je da rodi. Posle sam bio sa tom drugom devojom ali onda je ona mene

prevarila. Tad sam joj svašta rekao, ispljavao sam je, ali je nisam udario, a ona je to očekivala.

Da li ti se dešavalо da udariš neku ženu?

Dešavalо se.

Kada?

Kad bi me iziritirala. Kad bi se svadala, a ja nisam to mogao da slušam.

Da li su se te stvari dešavale i u tvojoj kući kada si bio mali?

Jesu. To sam video kod kuće.

Šta bi rekao, da li je nekada briga države prema ljudima koji žive na ulici bila bolja? Da li barem obični građani pomažu beskućnike?

Nekad sam imao 180 maraka... sad mi je pomoć mnogo manja. I ne može za te pare da se kupi ni pola od onoga što je onda moglo, tako da je pre briga države bila bolja. Ali ima i tih ljudi koji hoće da pomognu. Na Malom Tašu jednom sam spavao pijan i valjda me alkohol grejao, ali koliko god da greje u jednom trenutku ti je baš hladno. Tad mi je prišao jedan čovek sa ženom i pokrio me čebetom, ostavio mi jaknu i gurnuo mi pare u ruke, a ja ruke odma u džep. Bilo mi je toplo baš i nastavio sam da spavam. Kad sam se probudio zapalio sam cigaru i setio se da mi je dao nešto čovek. Gurnem ruku u džep, a ono: 4000. Ja nisam mogao da verujem, a nisam zapamtio čoveka. To je bilo pre mesec i po dana. Ostavili su mi tad i hranu u kesi okačenoj na klupu. Meso, hleb, salata, sok. Tako da ne mogu da kažem ništa – mislim da ima mnogo dobrih ljudi. Isto sam sinoć pitao klinca kad sam skupljao lamenke ima li cigaru, a on kaže da ne puši. Ja nastavim dalje, a on me pozove nazad i kaže: stari, evo 200 dinara.

Kad si ti došao u Adru, u Drumodom i kako vidiš njihov rad? Kako ti pomažu?

Mene je tu doveo jedan drugar – koji me posle namestio da mi iscepaju pasoš – ali dobro, da kažemo drugar u tom trenutku. Kad sam došao sa njim dobio sam neku hranu. Posle sam saznao da je tu bio i autobus. A što se tiče pomoći: meni kad je teško ja dođem i pričam sa Milicom. Objasnim joj sve, onda vidimo šta ćemo da radimo, napravimo plan i idemo dalje.

Koliko ti znače ti razgovori?

Uopšte, više mi znači da priča sa nekim, nego da dobijem hranu i odeću. Da ti objasnim koliko mi znači jedan običan razgovor: ako ti kažem da sam ceo život šikaniran od ljudi i da me ne bi iznenadilo da me neko opsuje, da mi kaže jedi g... ili teraj se u p... m... (Životina cenzura), ali bi me iznenadilo da mi neko kaže: jagnje moje, pile moje, sine moj. Jasno ti je kakvo je moje detinjstvo bilo – nisam ja željan nečijih para, ja sam samo željan nečije topline.

Ima li te ljubavi i topline negde?

Onako. Mogu da kažem da me ljudi iz parka svi vole, iako se ja ne družim previše.

Šta voliš najviše da piješ?

Votku i domaću šljivu.

Da li piće, za tebe, ima neku dobru i neku lošu stranu?

Dobra strana je što kad popijem ne mislim šta me čeka večeras, a loša je to što mi utiče na zdravlje. Pijem 37 godina, to je sigurno loše za zdravlje.

Kako spavaš – mislim u pogledu pića – znam da spavaš u lošim uslovima. Imaš li nesanice?

Retko. Ja kad se napijem, onda zaspim i ne mislim da li me nešto guši ili me ne guši, a

kad ne popijem, onda dobijem strahove. Imam taj strah.

Od čega?

Od samoće, valjda. Od toga da li će neko da me nađe ako umrem i smrznem se. Onda počne da mi radi i dijafragma. Tad popijem rivotril i uzmem pumpicu za disanje i onda mogu da zaspim.

Kad si poslednji put imao normalni smeštaj?

U Novom Sadu.

Kako ti izgleda taj period prelaska sa ulice u zatvoreno i nazad? Imaš li neki period navikavanja?

Kad sam bio sa Marijom ja sam imao sasvim normalne uslove i živeo sam kao normalan čovek. Znaš da imaš kome da se vratiš i gde da legneš, plus nisi gladan. A kad izlaziš iz toplog i ideš u hladno tad kažeš sebi u glavi da to tako mora da bude i to je to, jer drugačije ne može da se preživi to. Mnogo nezgodan osećaj. To je trideset godina napora.

Da li sad uspevaš da radiš, da prodaješ limenke?

Korona se desila i ubila poslove. To je problem za sve nas beskućnike. Sad 99 posto beskućnika prosi. Ja nikad u životu ne bih prosio i hoću da radim. Ja mogu da kažem da mi treba 200 dinara za votku i da pitam da mi neko pozajmi, ali da stanem da prosim za hleb, a da odem da pijem, ne mogu.

Kojim si se sve poslovima bavio?

Skupljanje sekundarnih sirovina, prodaja polovnih stvari. Uzmem neku garderobu, nešto zadržim, a nešto prodam i tako.

Šta imaš da kažeš o tih svojih 30 godina na ulici?

Ne mogu da ti kažem da sam doživeo nešto lepo. Jedino lepo je što sam uspeo da imam sina. Sve ostalo je mnogo loše. 30 godina je ozbiljan radni staž, a ja sam to vreme proveo na ulici. Naravno, pomicala sam i na najgore i verujem da bi neko to uradio i za 15 godina života na ulici. Ali u poslednje vreme se tešim – jer zašto bih ja to uradio? Ako umrem, umreću kao beskućnik na ulici, ako ostanem živ dočekacu da mi se sin oženi i to je ono što me održava. Imam te crne misli ponekad, ali držim se. Teško je jer moram da razmislijam o tome gde ću da legnem večeras, koliko će da bude hladno, da li će da me zajebava policija i sve ostalo.

Da li ti je gore kad kao sada sediš negde par sati u toploj, pa posle moraš da izađeš? Ja kad izađem odavde znam da idem kući, a ti na ulicu...

Upravo tako. Gore mi je nego da sam samo bio napolju i nisam ni znao da ću biti negde gde je lepo, jer odatle treba i da izađem. Ali opet, lepo je sedeti u toploj. Meni i 15 minuta znači, a kamo li sat i po dva. I to što ti kažeš – ti znaš da ideš kući – a gde idem ja? E to je ono gde nema odgovora. Nekad me neko pita gde idem – ja ih gledam i smejem se, jer šta da im kažem.

Da li ti je teško kad gledaš druge ljude kako žive "normalno", s obzirom na tvoj život i sve što si doživeo? Ima li nekog osećaja zavisti tu?

Nikada nisam bio ljubomoran na druge ljude. Kad vidim da neki čovek prosperira, ja se tom čoveku divim, bez obzira što sam na ulici. Mogao sam i ja da budem neko i nešto, sad što nisam – to je ta životna škola koja mora da se plati. Ja je plaćam i otplaćivaću je dok ne umrem.

Gde država tačno ne pomaže ljudima? Gde se greši?

Meni je potrebno jedno parče zatvoreno koliko od ovog regala do prozora. Ništa više. Jeden dušek, jedan jorgan i jedan jastuk. To nam država ne daje.

Koliko misliš da ima beskućnika u Beogradu i koliko žena koje su beskućnice poznaješ?

U pitanju su hiljade i hiljade ljudi. A što se tiče žena, upoznao sam ih jako malo. Možda 2-3.

Kako si provodio vreme na Tašu? Igraš li šah?

Tamo skupljam limenke. Šah igram ponekad. Ne družim se previše sa ljudima.

Da li misliš da bi tvoj život bio drugačiji da nisi išao na ratište?

Ne bi,isto bi bilo. To mogu i da potpišem.

Koje sve zdravstvene probleme imaš?

Astma, srce, želudac, bubrezi... Jetra mi je rastrešena još od ratišta. Kičma me zeza, noge mi otiču. Zato ponekad izgubim volju za bilo čime – što se kaže: ne znaš gde udaraš kad ti se sve to dešava. Pored toga, mene niko ne pita šta ću da jedem večeras. Ja moram, čim završimo ovaj razgovor, da idem da tražim robu da sutra prodam na pijaci. Da napravim 100, 300 ili 500 dinara.

Koliko ti dinara treba dnevno da preživiš? Odnosno, sa koliko novca dnevno ti preživljavaš?

Između 300 i 500 dinara.

Kako raspodeliš te pare?

Kupim duvan za motanje za 100 dinara. U prodavnici uzmem dva velika čevapa, isto 100. Kupim švarglu, kavurmu, hleb, papriku i pored toga popijem jedno pivo i raki ju. Kad imam više obavezno sačuvam za sledeći dan.

Koliko ti je pića sad potrebno da bi osetio da te "radi", da si pijan?

Dve votke popijem i to mi je to. Sednem posle tako zagrejan u park. Rakija mi pomaže da ne mislim o problemima – kako mi je sin, na primer. Na druge stvari ne mislim. Znam da me zima čeka, pa me čeka. Pre neko veče sam gledao sneg. Pada sneg, ja navukao kapuljaču. Posle otišao na stanicu i ušao u tramvaj da se grejem u njemu. Opet kažem – gde ću ja večeras? To je stalno pitanje. Sada sam dobio papir da mi stiže novčana pomoć – 40 hiljada, ali tih para još nema na računu. Kad to stigne, ja ću da odem da kupim sebi neku lepu patiku. *ebiga, volim i ja lepu patiku. Onda ću da uzmem jedne pantalone i za ostatak ja u Beogradu neću moći da iznajmim ni sobu na mesec dana. Toga ovde više nema. Nekad si mogao da nađeš sobu za 50-60 evra u nekoj kućici, a da imaš i kupatilo. Sad toga više nema jer je Vučić podigao silne zgrade za čije kiri je mi nemamo pare. Zato ću otići u Novi Sad, tamo još ima krajeva sa kućama. Uzeću sobu, da se odmorim i naspavam 2-3 meseca, dok ne dođe proleće i leto. Tad je svakom čoveku lakše, čaki i život na ulici je tad lakši.

Ali sve do juna tebi u kasnu noć bude hladno napolju. To mi koji nismo na ulici ne možemo uvek da pojmimo.

Kako ne. Smrzneš se do zore. Samo par meseci je skroz toplo. Juni, juli i avgust i to je to.

Znači sad je plan da odeš u Novi Sad?

Tako je. Ako mi te pare legnu u februaru, otići ću tamo, ali ako mi pare legnu u martu, šta ću onda tamo? Uzeću onda ovde neki hostel na 10-15 dana da malo odmorim i to mi je to.

Primećujem da koristiš razne izraze za ljudе koje poznaješ sa ulice, ali nikada

ne kažeš "prijatelji". Da li si za 30 godina stekao nekog prijatelja na ulici?

Ne, ne, ne. Moja najveća greška je što sam počeo da se družim sa beskućnicima. Dok se nisam družio sa njima, dok sam bio sam – tome ima 5 godina – uvek sam imao pare kod sebe i bio sam čist, pedantan i doteran. Kako sam se uvatio da se družim sa tim beskućnicima, ja sam bio već pet puta pokraden. To je moja najveća greška u životu. Meni ti beskućnici nisu trebali. Nemam ja ništa protiv beskućnika, da se razumemo – i ja sam jedan od njih – ali među beskućnicima nisam mogao da nađem prijatelje i drugare.

Rekao si mi da ti je doktorka pre par nedelja rekla jednu zanimljivu rečenicu kad si otišao zbog bolova na pregled?

Da, rekla je – Života, dok te služi rakija ne maš čega da se plašiš, i ja se time vodim.

Jesi li bio na lečenju u Dražerovoju, odnosno Gornjačkoj nekad?

Bio sam i tamo, ali i u Vršcu i Kovinu. U Gornjačkoj sam bio 20 dana. U Kovinu sam bio poslednji put kad sam doživeo delirijum stanje, bio sam dva i po meseca. U Vršcu sam bio nekoliko nedelja.

Kako si odlazio tamo? Uputi te doktor i ti prihvatiš?

Prihvatom pre svega da bih se malo sklonio sa ulice. Tamo se skloniš da se odmoriš od alkohola malo, a i oni ti malo oporeve organizam. Posle kad treba da izadeš ti znaš da nemaš gde i da ćeš opet da se opiješ i tako to ide.

Priprema za novu turu?

Tako je. Nova tura.

Avanturistički duh koji si spomenuo? Na šta misliš – da li je to odlika tvojeg karaktera, da si voleo neizvesnost?

Nije toliko moj karakter koliko život deve desetih. Svi mi znamo kakav je život bio tih godina, da se ne foliramo. Tad nisi mogao da živiš kao sad – odeš na piće sa devojom, ne znaš da li će da uleti bomba u kafić. A što se tiče avantura – svi mi imamo nešto što volimo: neko voli da pije, neko da kocka, neko voli žene. Svi mi nešto volimo i na kraju zbog toga ispaštamo. Na to sam mislio kad sam pričao o avanturističkom duhu i brzom životu. Voleo sam da putujem.

Jesi li išao nekad na more?

Jesam. Poslednji put 1986. sam bio тамо. Nisam neki ljubitelj mora, više volim proputovanja.

Bitnije ti je to kako se stigne do negde?

Baš to. Tako sam putovao u Beč, u Grčku, ranije sam voleo da odem u Maribor, Opatiju, Šibenik, Zadar – dok je sve bilo normalno. Onda sve po Srbiji: Niš, Kraljevo, Valjevo, Leskovac, Šar-Planina. Baš to – voleo sam putovanja. Tu bih upoznavao ljudе, drugove, drugarice, devojke. To je bilo neko pravo zezanje.

Šta misliš o pandemiji korona virusa?

Ja u koronu ne verujem. Ok, pričali smo, mogu da kažem da postoji nešto, ali da je to ovako, to nema šanse – garantujem svojim životom.

Moram da kažem da smatram da korona postoji.

Virus postoji. Svašta je virus, ali nije to ova ko. Bio je ptičiji grip – pa kokoške smo jeli i ubijali smo se i niko nije umro. Bio je svinjski grip – mi Srbi smo klali krmače i ubijali smo se od svinjetine. Pre neki dan, pun park i limenki je bilo koliko hoćeš: dobro za posao. Jedna devojka mi daje pljeskavici, samo je zagrizla i ja pojedem ostatak – što ja nisam dobio virus?

Dobro je da nisi.

Haha, pa kažem ti ja – dok me služi rakija sve je dobro.

Šta je za tebe jedan dobar dan?

Da imam da pojedem, da popijem i da imam još 100-200 dinara preko. E, to je za mene dobar dan.

Kad si poslednji put mogao da kažeš da si doživeo jedan dobar dan?

Iskreno, suštinski nisam doživeo lep dan poslednjih 30 godina. Kad sam izašao iz doma, kad sam dobio slobodu, tada da – nekih godinu dana sam živeo lepe dane. Posle toga se sve gasilo u meni. Kao i na

kon rastanka sa prvim brakom, tad mi se gasi svaka ljubav i svaki lep dan.

Kada su se desile promene 2000. godine, jesи li imao neke nade da će nešto biti bolje?

Imao sam nadu koja mi se i ostvarila. Kasnilo mi je socijalno godinu i po dana i nova vlast je to uspela da isplati sve za šest meseci.

A jesи li se nadao nečemu još većem od toga – da ćeš dobiti stan, na primer?

Nadao sam se i tome da će dobiti stan i da ćemo svi živeti bolje, ali desilo se to ubistvo premijera i od tad je sve krenulo nizbrdo.

Šta misliš, da li država može da uradi nešto bolje za ljude sa ulice?

Može. Ova država, to jest Vučić ili još bolje, ovaj fašizam, jer ne znam kako drugačije sve to da nazovem, bi mogao da počne da pravi kuće za beskućnike. Kako da kažem, moj život ne vredi ni golu paru, izgubio sam sve što sam mogao da izgubim i tražim sledeće: ili me prihvate ovakvog kakav jesam ili me zaobiđite.

Kontejnersko naselje bi bilo rešenje za neku prvu pomoć? To nije previše skupo.

Bilo bi, naravno. To je džaba. Samo da imam jednu sobicu i kupatilo.

Ko su beskućnici? Kako ti vidiš beskućnike?

Vidim ih kao namučene duše, napačene duše, najrealnije duše, lopove i klošare.

Kako izgleda prosečan beskućnik? Koliko ima godina, koju školu?

Ima i ljudi sa fakultetima, ali ima i nepismenih. Školovani ljudi često su ostajali beskućnici usled nekih zakona prema kojima su gubili kuće.

Koji je njihov prosek godina?

Najmlađi kojeg ja poznajem ima 30 godina, a najstariji 84 godine – to je jedan de-

dica koji bude na Terazijama, kom uvek dam neku paru kad imam.

Šta misliš o policiji?

Da su najveći fašisti. Lopovi im šetaju pred očima, a nas hapse. Čim vide sirotinju dignu se na nas. Vide mene i zaustave me. Ja ih pitam što mene zaustavljaju dok im se lopovi šetaju slobodno, a oni kažu da moraju da rade nešto. To je smešno.

Poznaješ li nekog ko je sam odlučio da bude na ulici?

Poznajem troje ljudi koji su takvu stvar uradili. Dvojica od njih su pokojni.

Poznaješ li nekog beskućnika koji se izvukao sa ulice?

Ne poznajem takve slučajeve.

Gde nalaziš snagu da guraš dalje?

Snagu nalazim u tome što znam što znači robija – sloboda nakon domova i par zatvorskih kazni je nešto što нико ne može da mi oduzme. Utehu nalazim u toj slobodi. Mada su ljudi danas često spremni na to da odu da budu zatvoreni da bi imali gde da se okupaju i gde da spavaju, ali ja ne mogu tako. Moje najveće bogatstvo je to što slobodno mogu da popijem svoju rakiju na miru – da me niko ne dira, da nemam probleme ni sa kim i da nisam izolovan od ljudi.

Meho Salihović: Umor čoveka

Kladionice u centru grada koje rade non-stop (ili su radile pre pandemije) su neka vrsta svete zemlje za beskućnike. Tu su dobrodošli. One zamenjuju i dnevne centre i sleep in-ove za beskućnike koji ovom gradu nedostaju i previše s obzirom na broj ljudi koji se nalaze u situaciji beskućništva. Uz plaćene dve kafe u kladionici bi proveli čitavu noć, napunili bi telefone, ugrejali se, sedeli u topлом i udobnom, pa čak malo i prokunjali kroz noć. U toaletu bi oprali čarape sapunom, pa bi ih sušili na radijatoru pored svog stola. Kada bi se sprijateljili sa radnicima iz kladionica, ponekad bi provodili noći unutra i bez da naruče piće. Pre skoro šest godina, usred zime 2015. godine, u jednoj takvoj kladionici sedeo sam za stolom sa nekoliko beskućnika. Ljudi iz grupe sa kojom sam došao hteli su da me upoznaju sa jednim njihovim drugom. Seli smo, naručili čajeve i kafu, koji su nam u kladionici garantovali dobra mesta pored radijatora, i započeli priču. Desetak minuta kasnije vrata kladionice su se otvorila i pred nama se pojavio čovek koji je istovremeno bio i star i mladolik. Njegova bela široka brada opisivala je ravnomerno gusti, pravilni, široki luk pod njegovim licem. Na glavi je nosio kačket i njegovo lice bilo je potpuno sakriveno tom kombinacijom brade i kačketa. Na poziv ekipe prišao je i upoznali smo se. Mehо – rekao je, pa je seo u stolicu kao čovek koji je čitav život proveo na nogama. Dobro je, samo sam umoran. – odgovorio je na moje pitanje kako je. Tako smo se upoznali.

Šest godina kasnije – 27.03.2021. – nakon bezbroj susreta u međuvremenu, nalažimo se na Zelenom vencu kako bismo razgovarali o njegovom životu. Nekoliko dana ranije sreli smo se u gradu i dogovorili da se nalazimo na Zelenjaku u pola jedan. U međuvremenu, njegov telefon ostao je prazan i danih nisam uspevao da ga dobijem, baš kao i tog jutra kada sam po dogovoru htio da potvrdim da li se nalazimo. Sa druge strane i on je danna pokušavao mene da nađe ili pozove, ali nije znao broj telefona napamet. Bez obzira na tu situaciju i prisećanje na dane kada su dogovori pravljeni bez nekoliko dodatnih potvrda istog dogovora kasnije, u 12 i 30 moj kolega fotograf i ja bili smo na Zelenom vencu. Dan je iznenađujuće

topao – 20 stepeni. Među gomilom ljudi u pokretu na jednom naslonu video sam kačket i belu bradu, doduše skraćenu, na čoveku koji je tako naslonjen spavao sedeći sa glavom opuštenom ka zemlji. Bio je obučen u debelu zimsku jaknu i loše nameštena maska mu je sekla jedno uvo. Blago smo ga probudili, na šta je on dok još nije ni otvorio oči rekao: Pa zar si mislio da će ja da zakasnim, nego sam samo malo umoran pa me uvatio san. Istog trenutka kada se on razbudio na samo dvadesetak metara dalje ugledali smo naizgled beživotno telo kako leži na trotoaru i stotine užurbanih koraka koje ga mimoilaze kao da je u pitanju neki nevidljivi događaj. Prišao sam momku i razbudio ga. Pored njega na zemlji nalazila

se crvena limenka piva koje je polako curkalo na beton. Jedna prolaznica htela je da pozove hitnu pomoć, ali ju je momak ubedljivao da to ne radi jer je prethodnu noć proveo tamo na trežnjenu, i da će sigurno biti dobro. Zamolio me je samo da mu dam ruku da ustane, da bi posle mogao da sedne negde da odmori. Kada sam se vratio do Meha rekao mi je da poznaje momka i da će sigurno biti dobro – samo je malo prepio sad. Tada smo rešili da se sklonimo sa Zelenog vanca, gde od buke i stalnih, intenzivnih situacija i događaja nismo mogli da razgovaramo u miru.

Meho Salihović rođen je 1950. godine u Prijedoru. Njegov otac bio je musliman, a majka Hrvatica katoličke veroispovesti.

Ubrzo nakon njegovog rođenja otac napušta njega i majku i odlazi u Nemačku, kada je on imao samo tri meseca. Tada ga je ostavio majci, babi i dedi i oženio se u Nemačkoj. Tako Meho ima i dva polubrata u Nemačkoj sa kojima je u dobrim odnosima. Kao mladić, krajem šezdesetih tri lepe godine provodi u Sloveniji u Ljubljani, gde mu je stric bio vojno lice, nakon čega na predlog druga polazi u Beograd gde je bilo kako mu je drug rekao: i posla i života. U Beogradu je radio razne poslove, odakle ima više od petnaest godina radnog staža na građevini i drugim poslovima, ali mu se mnogo više dopalo da se bavi muzikom i bude sa svojim kumom na estradi. Najveća ljubav njegovog života je muzika kojom se

jako dugo bavio, a jedno vreme imao je i muzičku rubriku u Sarajevskom Oslobođenju. U Beogradu se veoma brzo upoznao sa muzičkom scenom, posebno izvorne narodne muzike i sa – kako kaže, "srednjom generacijom" izvođača narodne muzike. Neko vreme svirao je gitaru u ansamblima kao pratnja muzičarima. Nakon kratke profesionalne muzičke karijere na predlog svog kuma Staniše Stošića, kojeg je venčao u crkvi, počeo je da se bavi i menadžerskim poslom, odnosno organizovanjem nastupa i koncerata muzičara. Šta je bio njegov posao? Brinuo se o smeštaju ekipe, opremi, prodaji karata, prevozu i instrumentima, ugovaranju honorara i isplati, potrebama muzičara i svemu ostalom što je potrebno da jedan koncert bude uspešno realizovan. Naravno, kao gitarista više puta je usled činjenice da gitarista pratećeg ansambla zakaže, u poslednjem trenutku uletao da svirke ne bi bile otakzane. Tako je kao leteća zamena svirao na nastupima Harisa Džinovića, Hanke Paldum i "normalno", na nastupima svog kuma Staniše Stošića. Uz osmeh završava ovu anegdotu i dodaje da menadžer mora dosta toga da zna da radi. Inače, za svog kuma naglašava da je bio legenda i veliki glas. Kada je preminuo, sahranjen je u Aleji velikana, a kovčeg su mu nosili Meho, Bora Drljača i par drugih prijatelja.

Menadžerskim poslom bavio se nekih 7-8 godina. Bio je, kako kaže, menadžer svom kumu Stošiću, Bori Drljači, Seji Pitiću, Miletu Kitiću, Halidu Muslimoviću koji mu je komšija iz Prijedora, Halidu Besliću kao i Harisu Džinoviću kada je prestala da postoji grupa Sar e Roma, kao i mnogim drugim pevačima. I dan danas je prijatelj sa svima njima, a čuo je da su ga skoro neki od njih i tražili. Tih godina živeo je, kako kaže "mnogo dobro" – bio je u vezi i sa jednom ženom sa kojom ima čerku. Međutim, taj posao bio je takav da se bez

ljubomore nije moglo. Često je bio pod šatorima, na koncertima, okružen poznatim, lepim pevačicama i njegova partnerka to nije mogla da podnese, pa su se rastali. Tada je sve krenulo u pogrešnom pravcu. Tada se, iako tada, kako kaže, nije mogao ni da prepostavi, nalazio na samo par koraka od beskućništva.

Otkad se rastao sa vanbračnom suprugom počelo je njegovo putovanje. Prvo, naravno, privatna stanovanja. Nekad ima stan, nekad nema stan. Kad nije imao stan, odnosno novac za kiriju, odlazio bi kod nekog od prijatelja na kratko vreme dok opet ne bi imao novac da plaća smeštaj sam. U početku su ti odlasci kod prijatelja bili uvek kratki sa nadom da će se povratiti, a i bilo ga je sramota da kod nekog boravi duže vreme, bez obzira na gostoljubivost. Sa druge strane, "psihički je priznao sebi i rešio da je potpuno beskućnik" kada se tokom jednog vikenda pre nešto više od petnaest godina napisao i rekao sebi: To je to. Ja sam beskućnik. Od sad kad nemam pare ne pitam i ne molim nikog, nego spavam na ulici.

Prvi dani na ulici, kada se tek rastao od supruge, nisu ni bili toliko teški – bilo je para u rezervi, bilo je društva, pijančilo se i zezalo se, išlo se u kockarnice i dok nije u potpunosti postao beskućnik mislio je da je sve to nešto što će proći. Po nedelju-dve bi spavao u hotelu Union, pa onda opet kod prijatelja i nado se potpunom povratku u "normalnost". U Unionu su se inače skupljali Bosanski i Beogradski pevači, pa su se družili provodeći zajedno dane i noći.

Prelaz sa života na estradi na život na ulici bio je ipak neprijatan. Više je pio. Na ulici, kako kaže, nije stekao prijatelje i ništa lepo mu se nije desilo.

Dešavalо mu se da ga prozivaju, da dovikuju da je kloštar i beskućnik, ali je on bio

dosta drčan i nisu ljudi tek tako mogli da mu se rugaju. Kasnije nije ni obraćao pažnju na dobacivanja ljudi i ogovaranja poznanika, delom i jer je mislio da će se izvući, ali na estradi je, bar za njega, bilo sve gore i gore.

Nekad je, kaže on, cela estrada živila ok, a sada u Beogradu živi dobro samo 10-15 najistaknutijih.

Beskućnik je, dodaje, postao jer je na estradi odjednom krenulo loše i u toj situaciji se nalazi neprekidno poslednjih dvadeset godina. Mnogim ljudima iz sveta muzike žao je zbog njegove situacije. Pre više godina on i Haris Džinović slučajno su se sreli i Haris ga je pozvao na ručak. Nakon što su jeli, dao mu je i nešto novca da mu se nađe. Ceo esnaf ga je pomagao pomalo, ali on je, kako kaže, izbegavao te "žalopijke" iako je znao da su iskreni. Prosto nije želeo da bude na teretu ljudima, ali kaže da su se svi iz esnafa pokazali kao solidarni: Staniša Stošić, Bora Drljača, Sejo Pitić, Hanka Paldum, Mile Kitić. Svi su oni s vremenom na vreme skupljali novac njemu za pomoć, ali mu je to bilo neprijatno i gledao je da im se ne nameće. Bio je prijatelj i sa Preletom koji je imao otvoren račun u Srpskoj kafani. Jednom prilikom predstavio ga je

svom osobljlu kafane rekavši im da on uvek može da jede na njegov račun. Taj Preletov gest pamti.

Piće je u svetu estrade bila normalna stvar, ulaznica, rekao bi Meho. Voleo je manastirku, a priče dupli viski i viski-kola baš nije mogao da razume. Prosto, za njega je rakija pravo piće. U jednom trenutku i situacija sa pićem otela se kontroli.

Rat devedesetih je cela estrada sa kojom je provodio vreme provodila u zajedništvu. Nacionalizam je bio izražen kod nekih pojedinaca. Većina njih se nadala da će rat proći i da će ponovo oživeti zajednička zemlja i zajednički život.

Iz vanbračne zajednice ima čerku – sa njom je dobar, ali izbegava da joj, kako kaže "smeta". Ona se stalno javlja i da mu opere neku garderobu, često mu da i novac, ali ona već ima svoj život i on ne želi da joj bude na teretu. Ne trebaju detetu i njegovi problemi, dodaje.

Sada spava gde stigne i gde se zadesi. Kako se snađe i kako-gde naleti. Na Zelenom vencu ima jedno sklonište sa dušekom gde je prespavao i prethodnu noć. U Beogradu je imao nekoliko štekova, između ostalog ima i jedan u Makedonskoj kod PGP-a. Ponekad kaže kako ne zna puno štekova, ali zna prave štekove.

Bez obzira na prvobitnu reakciju i lako prihvatanje ulice, ulica mu je kasnije pala vrlo teško, jer je živeo pre toga prilično

lepo. Tako je i sada: vrlo teško. Trenutno nema nekih posebnih aktivnosti koje voli da radi i u kojima uživa. Uvek je voleo da pije, ali umereno, a otkad je na ulici pije više, jer ga to opušta. Prošeta pored reke jer ga to odmara. Uželi se muzike pa je ponекад (makar je tako bilo pre pandemije) sluša u baštama restorana. Uželi se pesama svog kuma. Omiljena pesma na kojoj je svirao je "Zaplele se kose devojačke" sa čuvenim Ivanom Džonijem Gavrilovićem, koji je bio komplikovan, ali je pravio dobru muziku. Gitare i sviranja se poslednjih nekoliko godina nekad gotovo i ne seti, ali voli da čuje pesmu svog kuma – "Lela Vranjanka", koja mu je i omiljena pesma. Po red toga voli da sluša pesme Harisa Džinovića i Seje Pitića, jer izuzetno i priyatno peva.

Na ulici je u početku živeo od ušteđevine koju je imao. Ne bavi se prošnjom i ponošan je na to, ali redovno ide u Francusku ulicu u kuhinju Verskog dobrotvornog starateljstva, na punkt Solidarne kuhinje kod Vukovog spomenika, kao i u Zemunu organizaciju "Izlazak" gde posebno voli da ide jer kako kaže "imaju pravu domaću hranu".

Potrebna mu je penzija i neki smeštaj, socijalni stan. To je ono što zahteva od države koja u poslednje vreme ne brine o ljudima, a naročito naglašava da se ta nebriga o najsiročajnijima povećala tokom pandemije korona virusa.

Veliki problem sa kojim se Meho susreće jeste problem njegovog pravnog statusa. Moglo bi se reći da je on apatrid u najširem smislu te reči. Naime, dok je radio i privredivao u "Staroj Jugoslaviji" imao je ličnu kartu, odnosno urednu prijavu boravka svuda gde je živeo u Beogradu. Nekako u slično vreme kada je prestao da radi i kada je počeo povremeno da se nalazi u situaciji beskučništva i država se raspadala i nije

više bila Jugoslavija, već je izmenjala sve oblike i nazive do trenutnog: Srbija i on više nije bio Jugosloven, već je postao Bošnjak u Beogradu. Poslednju ličnu kartu iz vremena SFRJ je izgubio, a mi više nismo bili jedna država i on kao Bošnjak rođen u Prijedoru, ostaje da živi u Beogradu bez važeće lične karte – bez prijave boravka i bez državljanstva na osnovu kog bi mogla da mu budu izdata dokumenta Republike Srbije. Postao je čovek bez dokumenta i identiteta koji mora da pronađe neki pravni osnov po kom bi imao ličnu kartu Republike Srbije. Krajem prošle godine u saradnji sa socijalnim radnicima Drumodoma pokrenut je postupak za izdavanje državljanstva Republike Srbije. Odgovor na taj zahtev čeka se i do dve godine (a neizvesno je da li će na kraju odgovor biti pozitivan) – dve godine tokom kojih sedamdesetjednogodišnji Meho neće imati prava na penziju, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, kao što neće imati ni bilo kakav dokument koji potvrđuje njegov identitet. I tu dolazimo do paradoksa da sedamdesetjednogodišnji čovek koji je toliko toga preživeo i koji živi u najtežim uslovima na ulicama Beograda zvanično ne postoji.

Nakon svih godina, prihvatio je da je beskućnik, ali mu to teško pada i gde god može to prikriva i sakriva od ljudi zbog sramote. Zbog tog je često odbijao i pomoći. Generalno je sve umorniji i ne gaji više iluzije.

Voleo bi da ovaj tekst dospe do Sarajeva, do njegovih brojnih prijatelja odande.

Rastali smo se u nadi da ćemo se uskoro opet sresti i da će se njegova situacija makar za malo promeniti na bolje. Meho, "Mile Bosanac" ili "Kompozitor" kako ga neki ljudi nazivaju, čovek grubog ali tankog, jedva čujnog glasa i snažne bele braće krenuo je umornim korakom u pravcu Zelenog venca.

Aleksandar Gvozdenović: Ulica rađa grešnike

Ljudi koji se nalaze u situaciji beskućništva vrlo često se pored toga što nemaju dom – ono najosnovnije – bore i sa raznim vrstama zavisnosti, kao i sa različitim problemima sa mentalnim zdravljem. Zavisnost je nekada uzrok, a nekada i posledica života na ulici. Na kraju, problemi koji nastanu ostaju sa ljudima, pa im često nije bitno šta je u svemu tome starije – kokoška ili jaje – već se akcenat stavlja na rešavanje problema. Iskustvo stručnjaka govori o tome kako se od svih ljudi zahvaćenih ovim složenim problemom samo oko deset posto potpuno izleći i resocijalizuje. Termin “resocijalizacija” sa sobom vuče po meni i neke negativne konotacije, na kraju krajeva, ko smo mi da kažemo šta je zdravo a šta nezdravo ponašanje ili društvo, ali u nedostatku bolje reči, moraću ovde da je iskoristim. Aleksandar Gvozdenović, čovek sa kojim se pozajem duže od pet godina, sa kojim sam prolazio i lepe i teške trenutke (mada uglavnom lepe, jer je bez obzira na težak život na ulici uvek imao, a i sačuvao je, u sebi dozu sreće i iskrene radosti koju je uvek delio sa ljudima koje voli i poštuje) i kog smatram svojim prijateljem, uspeo je da pobedi alkoholizam, da se skloni sa ulice i da sada, nakon nekoliko godina života bez krova nad glavom vodi potpuno drugačiji život. U zajedničkoj saradnji pre skoro dve godine za magazin Liceulice on i ja smo napisali tekst o njegovom dotadašnjem životnom iskustvu pod nazivom “Dan za danom, pa dokle se stigne” koji je 2018. godine dobio nacionalnu nagradu za dostojno izveštavanje o socijalnoj isključenosti REFLEKSIJA.

Kada si se tačno našao na ulici?

aprila 2013. godine. Tada sam izašao iz kuće i zalupio vrata. Sećam se u autobusu su Cigani pevali pesmu: “pitao sam malog puža da mi svoju kuću proda”. Tad sam pomislio – vidi ovi šta pevaju – jer ja sam stvarno mislio da sve naše pesme znam, ali tu nisam znao. I to sam tog dana potpuno izignorisao misleći čak i da je pesma bez veze, da bi tri godine kasnije, dok sam sedeо sa ekipom smrznut na česmi kod Bajlonija video puža koji prolazi po tom mrazu i tad pomislim onako pijan i smrznut baš to: “pitao sam malog puža da mi svoju kuću proda.”

Koliko dugo si trezan?

Godinu i sedam, osam meseci..

Mislim da ima i malo više?

Možda ima i malo jače. Od 24.12.2018 pa sve do sad.

Tada je izašao i naš prvi tekst, možda par dana ranije?

Tako je. Tih dana je izašla priča. To je već bio proces...

Koliko dugo nisi na ulici?

Praktično od tog istog perioda. Pogodilo se sve. Sve je krenulo od tog prvog teksta i mog ponovnog susreta sa Jelenom. Ceo konkretan proces lečenja je od tada počeo. Da li je to Bog hteo ili se tako pogodilo, ne znam.

Možda je i jedno i drugo?

Tako je – sudbina. Uglavnom 24. decembra krenulo je: bolnica, Gornjačka, Dražerova.

Mi smo se pre toga viđali mesecima, ti si bio duplo veći nego sad i nisi se nikako odlučivao na taj korak, iako smo dosta pričali o kretanju na lečenje u

Dražerovu. Šta te je povuklo na kraju da ipak započneš taj proces?

Jednostavno mislim da je to vera, ljubav. Nije ovo što sad pričam izmišljanje, nije to fikcija, to je činjenica. Ja sam šest godina bio na ulici i prve četiri godine išao sam u destrukciju. To je bilo uništavanje do kraja. Onog trenutka kad sam se odvojio od drugara sa ulice i počeo da budem sam u svim tim piganstvima počela je neka samopoznaja. Jer ti u masi ne možeš da se lečiš, ne možeš da se izdvojiš. Nailaziš na nerazumevanje, na podsmeh. I onda jednostavno to odvajanje, pa i slučajan susret sa Jelenom – koji ne može da bude slučajan, pa slučajan susret sa tobom – koji ne može da bude slučajan, kao i susreti sa još nekim dragim ljudima. Sve me je to pokrenulo. U početku neprepoznavanje znakova pored puta, ali kad se odvojiš i počneš da se budiš trezan, onda shvatiš zašto se ljudi pojavljuju tako u tvom životu i onda je sve malo lakše. Sve postaje jasnije.

Jednom prilikom, pre nego što si počeo da se lečiš, išao sam sa tobom do Lekara bez granice koji su u to vreme primali i beskućnike da im pomognu pri lečenju, ti si imao neki ogroman pritisak. Koji su bili rezultati?

180 sa 120.

Bila je priča da ne smeš da se nerviraš?

Da. Nisam smeо da se nerviram, a igrao se fudbal, neka bitna utakmica i bila je strašna tenzija u vazduhu.

Sećam se, tada smo žurili iz moje kancelarije do lekara, pošto su oni zatvarali i ja sam hodao brzo, a ti si bio u fazonu: "jao brate, gde ideš tako brzo, stani."

Neverovatno, da. Ja koji inače požurujem kolege i sve kad hodamo, došao sam u situaciju da moram da spuštam tenziju i da te usporavam, jer su mi i lekari rekli da ne smem prebrzo da hodam.

Inače, tebi su lekari jednom prilikom koliko se sećam našli neku ogromnu količinu alkohola u krvi?

Da, ali ne jednom prilikom. To je par meseci, ako uzmemo u obzir da sam krajem decembra otišao na lečenje – tri meseca pre toga – septembar, oktobar i novembar – bili su mi prepuni odlazaka na VMA. Izmerili su mi 3,97; 4,73 i 5,15.

Sećam se za tih 5,15 su ti rekli lekari da to fizički ne može da se preživi...

Ma, meni je bilo svejedno... Ja sam više bio pijan u glavi nekad sa dva promila nego tada, jer tada sam već prelomio da će ustatiti i to je bilo neko oprštanje od ulice. To nije bilo pijanstvo u negativi jer ja sam se oprštalo od ulice i znao sam da će uspeti, mada je i to bilo tragično.

Bilo je na ivici?

Bilo je na ivici jer ti dođe doktor i kaže ti da ne zna, da nije siguran da ćeš se sa tom količinom alkohola u krvi probuditi ako zaspis – tad ne može da ti bude svejedno.

Ja samo moram da kažem da stvarno jeste bilo tako. Ti si tih meseci redovno razgovarao sa mnom i želeo si da kreneš u proces lečenja. Trebao ti je saradnik za ulazak u proces lečenja, pa smo svaki put mi pregovarali.

Tako je.

To sam ja trebalo da budem, ali srećom tada se pojavila Jelena i ti si se pokrenuo krajem godine i od tad sve ide na bolje.

Pa jeste, ali znaš kako, nezgodno je bilo to.

Razumem. Jednom prilikom si mi rekao kako je u početku, prvih mesec dana, bilo prelamanje – da li ćeš da se vraćaš ulici? Kako ćeš, šta ćeš i to?

Pa ne, to je bio vakuum. Jednostavno, najzad si trezan i to je nezgodno. Nama je

doktor po izlasku iz bolnice rekao: "VIDEO-ćete koliko ste izlečeni tek onda kad izađete iz bolnice. Kad budete sa druge strane kapije. Tad ćete videti gde ćete i šta ćete". Najteži je prvi dan. Kad je Jelena otišla na posao, ja nisam znao šta ću. Taj novi stan još ne osećam svojim, sa druge strane grad poznajem, sve ulice poznajem. Znao sam da neću to uraditi, ali bila je frka. Jedva sam čekao da dođem do stana da uključim TV, da razmišljam o nečem drugom, da uzmem neku knjigu i tako – bilo je teško.

Porodica u kojoj si odrastao, hoćeš li mi reći nešto o njima?

Majka mi je živa, otac je preminuo 1991. godine. Imam sestru tri godine mlađu od mene, jedno divno stvorenje. Sad je u Sloveniji, ima sina i čerku i jedan neuspeli brak iza sebe. Težak život... ali dobro, deca su sazrela i imaju blistavu budućnost. Divni su... i, jednostavno, ima mnogo stvari koje bih ja voleo da imam a nemam... i tako – nadopunjujemo se. I ona je jedan veliki deo mene...

Polako, polako...

Ma da, ali tu se nadopunjujemo. Inače, što se tiče odrastanja, odrastao sam bezbrižno. Nismo imali ništa previše. Nismo se bahatili. Ja ni ne znam šta je bahaćenje. Jednostavno imao sam tako bezbrižno detinjstvo, dobre drugare, nisam bio incidentan. Tu je bio i moj Hajduk sa Liona, to ne smem da preskočim – bio sam golman. U našem kraju ko nije bio član Hajduka, taj je izneverio sve. Druženje...

Ajmo odmah sad da skoknemo na jednu tvoju veliku ljubav, a to je naša narodna muzika. Može?

Otkud sad to?

Pa to me baš zanima...ajmo da krenešmo od toga kako se rodila ta ljubav pre

ma Južnom vetru i svemu tome, celom tom vajbu od Kemala do Sinana?

Kemal mi je broj jedan.

Jasno mi je: Caru ide carevo.

Okreće se kolo sreće. (smeh)

Kaži, kako se sve to desilo i kako si ti postao jedan od njihovih najvećih fanova u Jugoslaviji tada. Išao si svuda sa njima, pratio si sve koncerте?

Da, to je zanimljivo. Svako od nas imao je nekog drugara iz kraja koji mu je bio idol i onda ga je kopirao, divio mu se i, brate, kopirao nešto od njega. Tako je moj drug Goran slušao Duran Duran, Tina Turner je tad bila hit. I, ja sam pokušavao to da kopiram, međutim meni je u to vreme muzika bila muzika – ja sam znao na kaseti da snimim Snežanu Đurišić i posle toga Bajagu koji veze nema, ali važno je da se sluša.

Dobro, dobar je Bajaga, moram da ga odbranim sad.

Naravno, naravno.

(Fotograf Miloš) Eee, ne diraj nam Bajagu! (smeh)

Ma ne, dobar je Bajaga, ali nije Kemal... I jednog dana tom mom drugaru Goranu ostanu dve karte za koncert Dragane Mirković. Ispostaviće se da je to njen prvi solistički koncert u Domu sindikata. Uglavnom, drugar sa kojim je on trebalo da ide je odustao i ostala mu karta, pa me pozvao da idemo zajedno. To je oktobar '88. I kažem mu tad – "daj mi, Gogi, kasetu da se malo upoznam sa tim." Kad sam ja čuo, ja rek'o – pa ja sve ovo znam: kroz Šljivike i livade, milo moje što te nema i ostalo. I odem i to je bilo to...

Koji je to datum ako znaš?

22. oktobar 1988. To su bila tri dana. Na prvi koncert smo otišli i odmah smo tražili i za preostala dva. Tu sam zažalio što nisam našao kartu za drugo veče.

Za treće si našao?

Našao nekako, da. Ali taj prvi koncert kako je krenuo to je bilo narodno veselje. Sedista nisu ni trebala, svi smo đuskali i kad je ona najavila da pева još samo jednu pesmu i da je kraj, svi smo spontano izašli na binu. Ja sam izašao, zagrljio je i uzeo njen šal. I izašle su tad neke novine "Sabor", o narodnoj muzici i tamo izađe moja slika sa njom na jednoj strani. To je toliko sramota bila u školi, a ja sam bio ponosan, bolelo me uvo šta pričaju ostali. Sutradan sam već bio u prodavnici kaseta i kupio sve što sam našao, zainteresovao se za to i tako je sve počelo.

Ok. Vi imate i neformalni klub, koliko sam shvatio, vi ste "Južnovetrovci"?

Taj klub je spontano krenuo. Muzika Južnog vетra je specifična. Ima mnogo orientala, ekstrema. To je muzika ekstrema.

Nije to Oliver Dragojević – svaka čast njemu i ja ga slušam – ali njega može svako da sluša, a Južni vетar ili ekstremno ne voliš ili obožavaš. To je bilo zabranjeno u medijima.

Da, na to se nekada stavljala etiketa "Šund". To je bila neka cenzura pre.

E, a meni samo reci: nemoj, to je zabranjeno – i automatski mi se pali lampica da to treba da se sluša.

Kako ste se upoznavali vi kao Južnovetrovci?

Ta poznanstva nastajala su prvo preko Radio Pančeva koji su prvi imali blok Južnog vетra i mi smo imali taj fazon da se javljamo na radio da pozdravimo sve fanove Južnog vетra i ostavimo broj telefona ako neko hoće da se javi da se družimo, da ima broj.

Da produžite veselje...

Produžimo veselje, tako je. Upoznavali smo se direktno preko kućnih brojeva. Bilo je to: Dobar dan – dobar dan – Ja sam taj i taj – ovamo isto taj i taj i kažemo šifru: južni vетar – i nalazimo se na trgu, nalazimo se ovde, nalazimo se onde; na koncertu koji bude bio sledeći prepoznaćemo se po tom i tom obeležju, po zastavi, na primer.

Tako je to znači krenulo. I koliko je to trajalo?

Traje i danas.

Obnovilo se?

Tako je. Nego naišla su bila neka ružna vremena. Izvođači su mahom bili van Srbije. Da se razumemo, kod mene nema nacionalizma i ko hoće tako da priča sa mnom, promašio je temu, ali su činjenice da smo se razdvojili fizički i bilo je malo za-*ebano slušati to.

Jer su oni bili mahom iz BIH?

Jeste, BIH i onda je bilo ozbiljnih nesuglasica. Ja sam u vojski imao plakat Kemalov u kaseti i ozbiljne sam situacije imao zbog toga.

Inače, odlično je ime "Južni vетar".

Kako ne. Može da zgreje. Može da obeća. Kad kažeš jug – to je igra.

Jug je lepota našeg jezika, a i ti dolaziš sa juga, jel tako?

Tako je. Sa juga sam poreklom.

To je, što se mene tiče, naš autohton fank, bez obzira koliko tu ima upliva odavde i odande.

Eto, sad je 2020. i ja mogu da ne znam pesme od Goce Tržan. Nemam ništa protiv nje, ona je fantastično simpatična. Međutim, sad neki novi poznati pevači koji su eksponirani medijski, ja nih možda znam

po liku, po nekom gestu, eventualno po nekom refrenu, a taj isti izvođač nema šanse da ne zna 10 hitova Južnog vетra. To su pesme za svako veselje i svaku priliku. Na primer pesma "Ulica rađa grešnike" – tu može i pevač i fudbaler i pisac i slikar i pekar i svako drugi da se prepozna.

Ulica rađa grešnike je realno baš tvoj stih.

Da. Inače, meni je srce baš zaigralo kad je izašao film, pa sad i serija Južni vетar, koliko god da nema veze sa muzikom Južnog vетra.

Lepo ti je što se to ime nosi?

Da, ja kažem nekad se Južni vетar slušao, sad se i gleda, znači napredujemo u svakom pogledu. Inače, u filmu su prikazane pucačine, kožne jakne, kajle, što je vezano za devedesete, a Južni vетar isto je vezan za devedesete, tako da dihtuje ta priča sa filmom.

Hajmo sad da se podsetimo tvog plakata: Bog na nebu – Sinan na Zemlji.

Jao otkud sad to? (smeh)

Pazi, cilj mi je da te predstavim kao jednu ličnost sa više dimenzija, a između ostalog muzika igra bitnu ulogu u tvom životu, složićeš se? I kaži, kako si došao na ideju da napraviš plakat? Tada si isto dosta cirka?

Da, ali su me čuvali sport i mladost. To je bilo 1998. Sinanov koncert je bio na Tašu, a to znači da mi iz klubova južnovetrovaca sa Zvezdare, Banjice, Rakovice i Pančeva ne moramo da se dogovaramo gde da se nađemo, nego jednostavno – naći ćemo se. Bila je priča da se u parku nađemo i prepoznamo, ako koncert počinje u osam, mi se nalazimo u dva i onda tu kreće lagano istezanje, zagrevanje i upoznavanje sa istomišljenicima u masi, koje je inače blam da ih ne vidi, pa dolaze stidlji-

vo. To je najlepši deo. Došao meni tad jedan dečko i kaže da ne bi da ga vide komšije i kolege, blam ga zbog toga što je na koncertu, a obožava muziku. Uglavnom, u celoj pripremi za koncert, sa jednim prijateljem htio sam da napravimo plakat koji će da bude malo drugačiji. Nismo hteli ono standardno "Care", "Kralju" ili "Volimo te" – pa što si došao na koncert ako ga ne voliš, jednostavno je. Fora bi bila da napišeš "ne volim te, al došao sam" a i to je glupo. E sad, pošto je moja majka krojačica, ja maznem 20 metara platna koje je tu zvralo prazno. Možda je od toga trebalo da se napravi neki šator, neke košulje, neke zavese, ali je neko ostao uskraćen za to. Kupili smo za male pare auto lakovе i Deki, tako se zove taj moj prijatelj, i ja smo došli kod mene u podrum i krenuli da maštamo i da razmišljamo šta ćemo mi to da napišemo. I ne znam odakle je izашlo: Bog na nebu, Sinan na zemlji – ali samo je izашlo. I ja sam razmišljao da nije možda previše to, ali Deki mi kaže da nije i mi to ostavimo. Na kraju krajeva nije moglo sa platna ni da se obriše. I mi smo ladno išli od Višnjičke Banje peške do Taša i u početku su nas ljudi čudno gledali a onda su se polako hvatali platna jedan po jedan tako da smo mi ušli na Taš kao da idemo na derbi. Kad smo došli na stadion – ludilo. Vrhunac je bio kad je Sinan izšao na binu i video platno. Klavijaturista ga cimne za rame i pokazuje mu rukama na platno i on već uveliko treba da krene da peva, ali on maše nama i ne može da dođe sebi, jedva je počeo da peva. Meni više ništa nije trebalo. Posle su ljudi taj plakat i svojatali, slikali se pored njega.

Dobro, to je lepo ako su se slikali.

Ma da, to je divno. Ja više ne znam ni gde je platno završilo, ali mi smo svoju misiju ispunili. U novinama je ostao Sinanov komentar, u pričama je ostao taj neki ludak koji je napravio platno.

Ti i ja se sad pozajemo već više od pet godina i znam priču, ali možeš li mi opet reći kako je došlo do toga da ti prvi put završiš na ulici?

Dugo sam živeo ruku pod ruku sa alkoholom. Mladost i sport su me čuvali od toga. Zavaravao sam neke svoje neuspehe. Ulažio u flašu. Onda, jednostavno, voleo sam i ulicu...

Rekao si "ulazio sam u flašu"? Zanimljiv izraz.

Da. Ulazio sam u flašu svaki dan. Jednostavno postoji alkoholizam kad si u nekom društvu i osetiš da neko drugo, treće ili peto piće počinje da te radi i onda kažeš sebi, jer si svestan: e dosta, idem kući. A pravi alkoholizam kreće kad si ti svestan koliko si se napio a nastaviš dalje: daj još jedno, daj još jedno. E, to je alkoholizam.

To je početak?

Da, tu već počinje ozbiljna priča. Onda počneš da precenjuješ sebe, da se zavaravaš, da govorиш sebi da to nije tako. Ja sam imao radnju u centru Zemuna 2008-9 godine. I možda nisam bio pošten prema tom poslu, možda nisam bio zreo za taj poduhvat i tada je alkohol počeo da me pobedi. Fizički nisam mogao da ispratim treninge i ulazio sam u flašu sve ozbiljnije i ozbiljnije i počeo sam da pijem sam.

To je u našem narodu glavni indikator za alkoholizam...

Jeste. Jeste. Ranije je bilo piće pri nekom slavlju, a kad ti odjednom moraš svako veče, pa još plus i sam, to je već nešto drugo. Počeo sam da prodajem stvari iz stana; da se zadužujem. Počeo sam i da bivam loš čovek: zadužujem se a znam da ne mogu da vratim. E to su već neke dimenzije koje sam posle platio.... više-strukto: i u glavi i u živcima i u boji kose i u borama i u godinama, ali to je već neka druga priča.

Zapamti, uvek je bolje da budeš sed nego čelav.

Haha...naravno. Bitno da se boje menjaju.

(Miloš fotograf) I da boje ima!

Da, ima jedna divna misao. Kad gledaš EKG i one amplitude kako idu gore-dole – kaže: nema veze, nemoj da padaš, jer čim ide gore-dole: živ si. Kad je ravno, gotovo je. Nema veze da li si u bedaku. Ako si u bedaku, veruj u nešto i krenuće, a isto tako, ne ponesi se.

Da, moj deda je govorio: u dobru se ne ponesi...a u zlu se ne pokudi (završavamo drugi deo izreke sva trojica u jednom glasu)

Tako je.

Dakle, na ulici završavaš 2013. godine?

April je bio.

Sam si rešio da izadeš iz kuće gde si živeo sa majkom?

Tako je. Zalupio sam vrata od sramote. Bilo je tu rasprodaje stvari. Uspomena. Dno. Jednostavno, znao sam da mora neki rez da se napravi i nisam više mogao sebe da trpim. Nisam više video izlaz. Hteo sam da pobegnem negde i bukvalno sam otišao – zalupio vrata; uezio neku kesu, neki mini ranac, bila je tu flaša rakije, neke pare, gaće, čarape i krenuo sam. Nisam ni znao šta me sve čeka. Bilo je i ranije toga: odem od kuće na dan-dva, ali svi su to prisivali piganstvima i mladosti. Probudiš se negde, odeš kod nekog – zbog ovoga, zbog onoga.

Ali ovo je bilo drugačije?

Da. Najteže je bilo prvo jutro. Znaš kako, jedno je kad radiš treću smenu, pa si noću van kuće, ali kažeš sebi: sutra ću ja u 6,7,8 da budem kući u krevetu. A kad se ti probudiš, pa tog kreveta nema, nije ti dobro. Ne postoje reči kojima bi to mogao da opi-

šem. Jednostavno sam si, a pun si sujete, gordosti. Nećeš da sagneš glavu, da kažeš da si kriv. Ne smeš da tražiš pomoć...

Uvek su teški ti porodični odnosi. Lakše ćeš priznati krivicu nekom ortaku nego kevi nekada...

Jeste. Jeste. U tim fazama alkoholizma ja sam počeo da trošim i pare koje nemam. To je već ozbiljna zavisnost i tek sad to vidim. Ovo nije priča za priču, za novine, za isповest, nego su to činjenice. Tek kad znaš i kad si svestan da to ne valja i da će ti se obiti o glavu a uradiš to i onda sutra opet isto, tek tada vidiš kolika je to bolest. I onda gledaš album sa slikama, ali ne zbog slika i uspomena, nego zato što te albume ili neke ramove za slike prodaješ da bi imao za alkohol, pa otkupljuješ za deset puta veće pare, pa sutra isti taj album opet prodaješ.

Remio si stvari?

Remio. To su strašne stvari... Inače, prva zima je bila strašna. Ja sam uvek voleo pijacu: trange-frange kombinacije, kupuješ-prodaješ, otkud znaš šta ćeš da nađeš; pa tako kupuješ-prodaješ i u krug. Voleo sam to, takav sam. Zanimljivo je da sam tada okretao leđa ljudima koji su žickali po pijaci, kao traže 20 dinara, pa budem u fazonu – beži. Hteo sam da napravim majicu "nemam 20 dinara i ne pušim". Ta mi se majica obila o glavu. Ja sam posle nekoliko meseci sedeо sa njima, sa istom tom ekipom koja žicka i radio isto to.

Gaga, Borko, Žak i ekipa?

Gaga, Borko, Vasa, Igor, Žak, Mile, Nik... cela ekipa, da ne imenujem sve. Ima tu ljudi koji ne žele da im se pominju imena i poštujem to. Ni ja nisam želeo kada su meni dolazile ekipe za izjave.

Sećaš se kad smo prvi put radili tekst, pa sam te pitao hoćeš li da te potpiše-

mo ili da stavimo nadimak "Golman", ti si dve nedelje bio u fazonu: Golman. I onda si prelomio i rekao da te potpišem imenom i prezimenom.

Tako je.

Ali nisi na keca bio u fazonu: e potpiši me; jer ipak, radilo se o tebi u tekstu.

Egoizam je to.

Ne bih rekao...

Ma jeste, ima tu malo sujete. Jednostavno, skidaš kapu, skidaš plašt, ogoliš se. Nije to mala stvar.

Naravno da nije mala stvar.

Da, jer iako si možda u svađi sa porodicom, nema veze – znaš da ćeće se pomiriti. Jednostavno u svom si gradu i ponovo treba da staneš pred ljude koje znaš oduvek sa tim tekstrom koji izlazi. Ja se bavim i pisanjem i nadam se da će to zaživeti, ali kada sam bio u Dražerovoj rečeno mi je da se okanem toga. Da bežim od toga, da se sklonim. Ja sam to ipak nastavio, da ostane kao neki moj potpis o tome.

U početku lečenja se to svakako ne preporučuje...

Ne treba ti da glavom budeš u tome, u toj temi, a ja ne izmišljam. Ako ne pišem o tome, da je to bio baš taj april, ja neću da pišem. Malo je sad pretenciozno, ali možda je moja misija bila da upoznam sve to i da prenesem nekom drugom.

Ne bih rekao da je to pretenciozno. Ne krene svako tim putem da prikaže drugima kakav je taj težak život bio, da pokaže ljudima šta je alkoholizam, ali je sigurno to nezgodno, posebno tokom procesa oporavka. Na početku ti je prvi zadatak verovatno bio da izbegavaš to staro društvo i podsećanje na alkohol?

Da, ti dobijaš spisak stvari koje ne smeš – ne smeš ni da razmišljaš o tome. Ti si bio ok, kada smo radili tu priču, mada sam tada još pio. Za svaku stvar si pitao da li sme da se napiše, da li ja želim i to. I ja sam svesno ušao u pisanje te priče, ne znajući šta me na kraju čeka i eto, ispostavilo se da je to prelomilo na dobro.

Kako si se snalazio za novac na ulici? Imaš li neki primer ovako iz rukava?

Na pijaci sam bio oduvek, i onda to prodaja levo-desno ili na primer dobijem neku robu od tebe, kao što sam često i dobijao, pa to prodam ili trampim za tri para gaća, čarapa, bik brijač i neku flašu rakije koja nije plastika. I onda ponekad budeš i gord, kao mnogo si važan tu među ljudima koji nemaju, jer ne piješ plastiku, nego neku rakiju od 500 dinara, bato moj. Takvih je situacija baš dosta bilo.

Gde si sve živeo tokom godina na ulici?

Razne klupe na raznim mestima, pa Karaburma, Zvezdara, prolaz ispod Vuka, napušteni vagoni na Topčideru i, naravno, stalno preko dana na Bajloniju.

Kakvi su bili ti "smeštaji"?

Živeo sam u jednoj zgradi na Karaburmi u kojoj sam godinama ranije živeo kao postanar i bio sam baš kul sa svima tada kad sam živeo tu. U zgradi su odmah na ulazu stepenice, ali imaš deo ka podrumu, štek gde taman možeš da legneš i da te niko ne vidi. Tu ne duva, imaš neki stiropor, taman za spavanje. Jedino me je video čovek iz broja 1, a ja nisam ni imao pojma da je to predsednik kućnog saveta. Jednom je on došao i pitao me šta radim tu, a ja spavao na betonu, sa nekom iscepanom kapom preko glave i počeo da se izvinjavam. Krenemo tu priču, pita me

šta radim tu, ja kažem da sam došao da se zgrejem. I tako dve, tri, pet noći on me pusti i jednom ja izlazio noću da pišam, a on je nešto dolazio kasno i pita me da li sam ja Sale koji je tu živeo. I aj sad ti kaži da jesи ili nisi. Kaže on: Sale, pa šta radiš to? Pita jesam li gladan, da vunene čarape i kaže da je on predsednik kućnog saveta. Pitam ga da li mu pravim sranje što sam tu, a on kaže: Ma, ionako svi znaju. Nego ti čuti tu i samo nemoj da povraćaš i da bauljaš tuda, malo počisti za sobom i biće sve ok. I, brate, smrdiš kaže... i da mi neki dezodorans. Ja sam onda hteo da kupim domestos da sve to očistim, on mi nije dao, plašio se da ne umrem od tih isparjenja kad budem tu legao.

Kako je bilo u vagonima?

U vagone smo ja i Petar Rosić došli oko poplava 2014. godine. Kako je moglo da bude? Samo smo gledali kako da preživimo i da se zgrejemo. Bilo je tu situacija, sedimo jedan o drugog naslonjeni leđima da bi se ugrejali i jedemo ili pijemo rakiju...

Isto da bi se ugrejali?

Haha...Da, isto da bi se ugrejali. Bilo je tu većinom situacija kad smo sve delili do kraja, ali bilo je i situacija kad nam nestane na primer piće koje je išlo od mene do njega iz ruke u ruku i ja posle uzmem i iz džepa izvadim dok on ne vidi neku rakiju i sam pijem. To su ružne stvari.

Razumem, ali ne буди tako grub prema sebi. A prolaz kod Vukovog spomenika?

I tu sam zaglavljivao često. Kad bih tu legao, gledao sam samo da imam neki karton ispod sebe i da se upašem kartonom, stiroporom i takođe podvučem pod leđa delove od drvene police.

Zbog hladnoće?

Zbog hladnoće, ali i zato što tuda prolaze pijani klinci i onda kad te vide kako ležiš i

spavaš dođu i išutiraju te u leđa. Pa mi je to pomagalo da amortizujem udarce i sačuvam bubrege od šutiranja. Kad me udare, da me okrznu, a ne da me ojade. Tu sam, inače, spavao mesec dana pre nego što je krenulo sve na bolje krajem 2018.

To sa šutiranjem se dešavalo?

Dešavalo se, nažalost. Ne toliko često, ali se dešavalo. Psi su te i šutiraju. Inače, što se tiče vagona. Ja se sećam tih teških dana i slika koje sam gledao svako jutro kao beskućnik: neurednog vagona, smrada, problema, a ove godine sam pomalo počeo i da radim kao statista i na snimanju jedne serije gde zadesimo se na Topčideru. Tu sam glumio nekog oficira koji ulazi u vagon, u iste one vagone u kojima smo nekada spavalici i meni samo sine: sad brineš da li su ti puder i šminka ok, a kako je bilo onda, koje sam slike onda video – tada nisam mogao ni da zamisljam to snimanje. Ni da sanjam o tome...

Da se vratimo na tvoju prvu zimu na ulici. Šta ti je u sećanju?

Prva zima je stvarno bila kanal. Bilo je baš hladno. Ja sam sa ortakom – bivšim muzičarem, a nadam se i budućim, jer se nadam da će i on izaći iz flaše – dolazio kod Bajlonijeve pijace i pitao prodavce bez blama da li im treba pomoći oko utovara i istovara robe. Tako mi je neko davao 50, neko 100 dinara, ovaj ti skuva kafu, onaj da pola litra rakije. 30 dinara je bila para za mene. I tad na pijaci sretnem grupu Cigana, odrpanih kao i ja. Pričali su kako treba da idemo na pasulj. Ja ih pitam koji pasulj, a oni počnu da se smeju. Kažu, tu, bre, u Francuskoj ima besplatan ručak. Ja sam tada saznao za kuhinju Verskog dobrotvornog starateljstva i posle 92-93 dana prvi put sam nešto pojeo na kašiku.

Manastir Fenek i kuhinja u Francuskoj za tebe su bitna mesta. Možeš li da kažeš nešto više o tome?

Tu, u kuhinji u Francuskoj, naučio sam se nekoj poniznosti, upoznao sam oca Vladu Markovića i shvatio sam da ima ljudi koji žele da pomognu, ali treba i ti da budeš spreman za tu pomoć. Tu sam priznao sebi da sam beskućnik stvarno – a ne ono: ovo mi se slučajno desilo, sutra ću ja već da nadem rešenje. Nešto će se otvoriti – neće se otvoriti i tu si gde si. Tu jedeš onaj pasulj prvi put, sakrivaš lice da te neko ne prepozna. To su te neke faze kad sam imao neki stari kaput, pa sam dizao kragnu da me niko ne vidi, a u stvari svi smo jedni druge itekako videli. A u manastir Fenek sam došao prvi put na Badnje veče 2015. godine. Tad sam od više ljudi u kuhinji čuo da se tamo deli 700 dinara pomoći i hrana i svi su išli. Raspitao sam se za prevoz. Uvatio 605-icu i za 45 minuta sam bio tamo. 700 dinara, vunene čarape, šal, hrana i dozvolila da se tamo dolazi svaki dan – to sam dobio. Vodio sam se tada logikom da mi dok odem tamo i vratim se treba 6-7 sati. Nisam u društvu sa pijanicama, ne slušam njihove laži. Ne slušam sebe kako lažem njih. Inače sam tamo odlazio na poslušanja i na posao. To je bila kao neka radna terapija, plus hrana koju zaradiš i osetiš se bitno, plus zdravo okruženje. Ne budeš u društvu koje te stalno vuče dole. Ne piješ par dana. Te stvari daju ti nadu. Inače, za knjigu koju pišem najbitnije su mi sledeće stvari: Kuhinja u Francuskoj, Petar i vagon, upoznavanje sa tobom i Jelenom.

To oko upoznavanja sa mnjom ćemo drugom prilikom...

Meni je to jako bitno. Ja sam te 2015. godine čuo da u celoj gunguli sa izbeglicama ima negde i neki Vuk i neka organizacija koja pomaže i beskućnicima. Jednom prilikom Petar Rosić i još par ljudi koji su bili tu u vagonu dođu i donesu gomilu stvari

i pričaju: idi kod Vuka. Ima pomoći, higijena, čebad, garderoba. I ja sam bio u fazu – ma nema šanse. Onda sam se motao tuda nekoliko dana i jednom rešio da uđem i tamo dok sam te dočekao dvoumio sam se da li da izađem napolje, ali naišao si ti. Sećam se, ponudio si me čajem, ponudio si me da sednem. Časkali smo. Izokola si me pitao za probleme. Mene je to oduševilo, jer me godinama niko nigde nije pozvao da sednem sa njim, a tek na čaj, a napolju zima, nisam verovao da se to dešava. Ali moram sad da kažem i da sam mislio da je to to – tad smo se videli i pitanje je hoćemo li se ikada više sresti.

I ja sam mislio da se možda nećemo videti, jer je tvoja situacija bila teška, ali eto, ispostavilo se sasvim drugačije.

Ispostavilo se skroz suprotno.

Sećam se, odmah na upoznavanju smo imali velike planove – vađenje lične karte na primer.

Da, preskočili smo sedam koraka odmah. I brzo smo se sprijateljili. Znam da je nekim drugim ljudima sa ulice i smetala naša bliskost, neki drugi su mi, kada sam donosio garderobu ili hranu od tebe, govorili: ma ko ti je taj Vuk, taj ne postoji – pa su se posle svi uverili da si stvaran i da svakom od njih želiš da pomogneš...

Dobro, dosta o tome, postideću se...

Ok, ali tako je bilo.

Osim na ulici, na česmi kod Bajlonija, u štekovima i u Feneku ili Narodnoj kuhinji u Francuskoj ulici, ti si leti bio čuvar jedne vikendice na Beloj Steni?

Bela stena, da – tamo nema ni struje ni vode, ali ni ne treba ti. Ako si Robinzon, lako ćeš tamo, samo moraš da se pomiriš sa komarcima. Ima jedna mađarica krema, to moraš da poneseš. Bez hleba možeš, ali bez te kreme ne.

Koliko dugo si išao na Belu stenu?

Tri godine. Tri leta. Problem je što tamo ne možeš da ne piješ. Tamo je bukvalno prvo pitanje: da li piješ? Ako ne piješ, ne puštaju te da uđeš na ostrvo. Tamo me niko nije poznavao. Bile su uvek neke blic veze. Živiš za taj dan. Ljudi dođu i upoznaju se tu i znaju da se možda više nikad neće ni videti. Tamo nema izlazaka i sličnih stvari, upoznavanja, nego je odmah 89. minut. To je Bela Stena.

Da, to su tzv. "pančevački Havaji". Hajde da se vratimo sad na sam proces lečenja. Kako si se ponovo upoznao sa Jelenom?

Ja nju par godina nisam video, ali u avgustu 2018. godine kad sam lutao po Kotežu, stao je jedan auto sivi pored mene, spustilo se staklo. Otvorila je vrata, pogledala me i nikad lepša nije bila. Tad smo samo razgovarali, ali je kod mene ostao neki osećaj da ćemo se opet videti. Ja sam znao da se napijem na česmi i da pričam svima o nekoj Jeleni koja će kad-tad da se pojavi i sa kojom priča još nije gotova, a onda me je ona krajem decembra našla na česmi u nekom krajnjem očajnom stanju – ne postoji izraz u Vujaklijii za to u kom sam se stanju ja nalazio tada. Raspad. Izašla je iz auta, pitala me šta to radim i ostavila mi nešto novca i broj telefona. Ja sam tako pijan otišao na neku svoju klupicu u 29. novembra, ali bio sam toliko svestan da sam sebi napisao njen broj na dva papirića, ako slučajno jedan izgubim, kao i podsetnik: POZOVI JELENU SUTRA.

Tad ste se, kao i u Kotežu, videli na brzinu?

Da. Ja sam pitao posle drugare sa Bajlonija da li je stvarno ona bila, jer nisam mogao da verujem, prvo da je ona, a drugo da me sasvim slučajno našla tu. Oni su mi svi potvrdili i pitali: ko je bre ona? Tada, kad su mi potvrdili da je ona bila, od istih

onih para koje mi je dala uzeo sam jedan bik brijač, da se bar obrijem, bar neki pomak da se vidi, jer sam je zvao i dogovorio se da se vidim sa njom. Da se vidi taj neki pomak, da bi se videli i treći put. Tad smo ti i ja već radili na tekstu – vетар u leđa je bio tu i onda i susret sa njom i ja sam znao da sve kreće u nekom dobrom pravcu.

Ti i Jelena ste sad u vezi?

Da, godinu i osam meseci. 20 meseci.

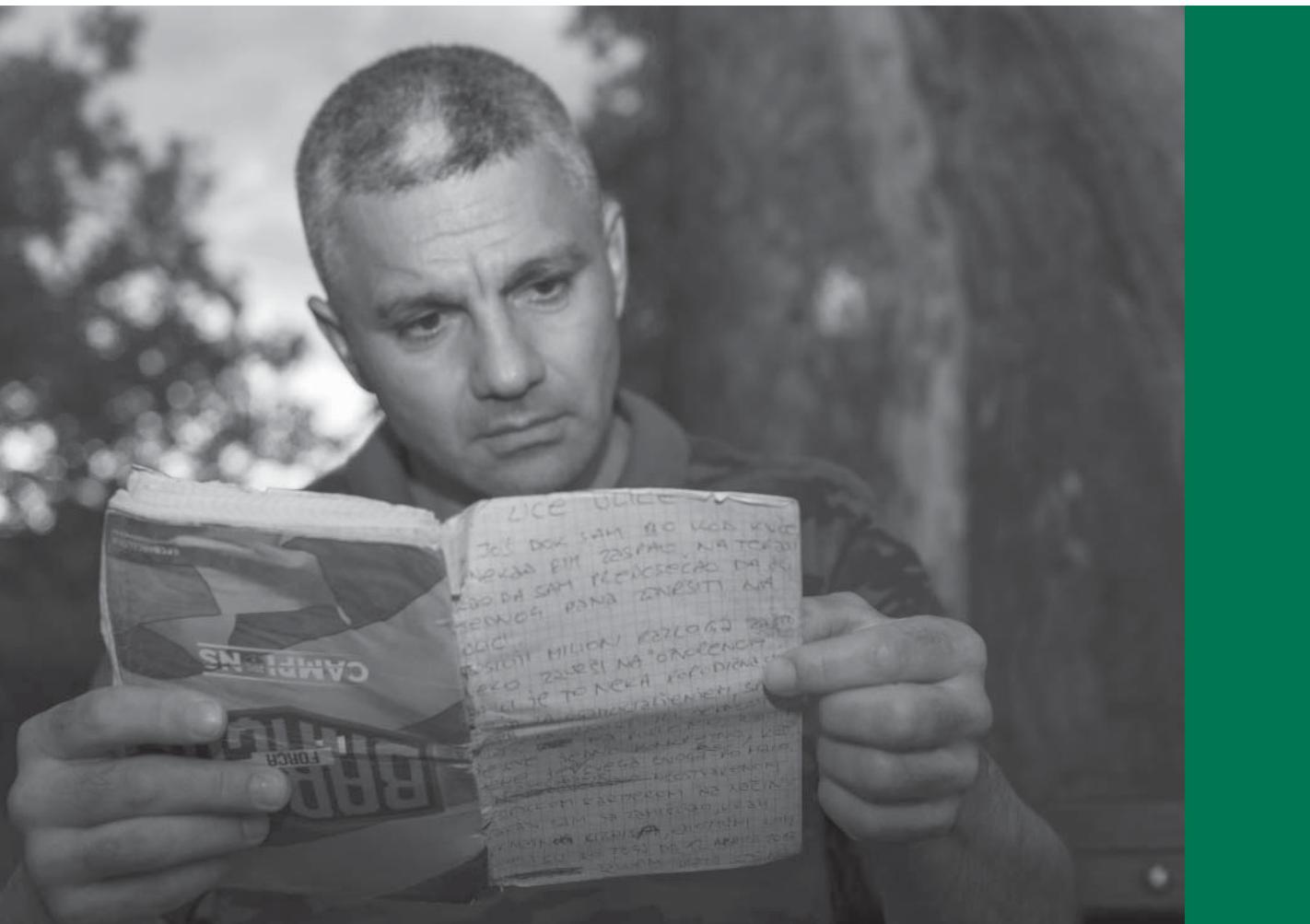
I ona je u stvari tebi bila saradnik pri lečenju i bogami, mislim da je uradila odličan posao. Odnosno da ste odradili odličan posao.

Uradila je neverovatan posao. Ne možeš ti u Dražerovu da uđeš tek tako na lečenje kao – dobar dan, ja sam došao. Ideš prvo u Gornjačku, ispod Partizanovog stadiona, gde oni odlučuju da li si za Lazu, da li si za Dražerovu ili si za kućno lečenje ili uopšte nisi za lečenje. Oni su tada utvrđili

da sam ja za Dražerovu, da je nivo moje bolesti takav, ali morao sam i da imam saradnika, kao što sam morao i da imam rezultate o tome koliko su i jesu li mi ugroženi srce i bubrezi jer inače ne bih mogao da pijem terapije. Tad je bila situacija da ja nisam želeo da se skinem pred tim medicinskim osobljem u tom stanju u kom sam bio – malo je reći – u nezavidnom položaju. Tada sam bio nedelju dana kod Jelene misleći da će to biti samo dok ne odem na lečenje.

Karta u jednom pravcu, mislio si?

Pa da. Bilo je samo da se preživi. Mnogo je za*ebano kad kreneš da se trezniš posle toliko vremena. Da se budiš posle toliko vremena, jer ne znaš šta ti je pravo, trezno buđenje. I ona je meni tad bila saradnik ali mi je bila i devojka i brat i sestra i ikona i medicinska sestra i načelnik klinike i ljubav. Sve. Živeo sam od njenih dolazaka meni u posetu. Dani su mi se sveli na:

"još 12 sati do Jeleninog dolaska" ili "pre tri sata je Jelena otišla"; "Čuću se večeras sa Jelenom" – pošto smo od 8 do 10 uveče imali pravo na poziv, ali samo toj jednoj osobi koja je kontakt.

Znači, mislio si da je karta u jednom pravcu, a ispostavilo se...

Tako je, ispostavilo se da je bila stalno tu za mene, da mi je pomogla i eto, do danas smo zajedno.

Koliko traje lečenje? Obično je to oko 40 dana?

Da. 36 dana sam ja bio.

Znam, nažalost, iz rada sa ljudima da kad nekog vidiš na ulici posle dvadeset dana da je izašao sa lečenja i da kaže kako je sve ok, da to nažalost nije slučaj.

Prvih 15-20 dana je samo dril. Škola. Moras da naučiš da priznaš sebi neke stvari. Nema laži tipa "ne boli mene kičma zbog ovoga, nego zbog onoga", nije, bajo, nego zato što si promrzao na ulici. Treseš se od tremora, kriza, a ne zato što si se udario malopre. Razni izgovori tu mogu da se smisle. Jedan moj ozbiljan poraz, kad sam ridoval bio je kada sam hodao po liniji žmureći i na trećem koraku ja bup u zid.

Treba vremena za oporavak.

Ma, oštećen si od alkohola, čoveče. Jedva uspevaš to fizičko pola sata jednom u 4 dana da odradiš. Ozbiljne stvari tada trebaš da priznaš sebi i da onda nastaviš dalje.

Ali u svemu tome desila se još jedna lepa stvar – ti si uspeo da završiš i školu. Otkud sve to sa školom?

Kad sam bio četvrta godina, branio sam za Rad i imao sam neki dogovor sa školom koliko časova treba da budem tu. To sam zloupotrebio na neki način. Izgubio sam nit sa gradivom a, na kraju krajeva,

ni moja glava nije bila u toj školi – nismo se našli – i tako sam lako otišao. Posle je odmah došla vojska...

Ok, ali kako si završio školu kad si se vratio sa lečenja?

Situacija je sledeća. Ja sam crteže koje sam imao ostavio u stanu i stajali su 25 godina tamo. Iz tog stana izbacio gomilu stvari, ali nikad te crteže iz četvrte godine koji kao da su mi govorili: dočekaćemo te mi. Kad je sve to sazrelo sa mojim lečenjem i kad smo se Jelena i ja konačno spojili kako treba krenuli smo da završavamo sve što je odavno trebalo da bude gotovo. Ona je to pogurala i bilo je tu mnogo situacija i smešnih i tragičnih. Trebalo je ući sad u školu da te ljudi prvi put upoznaju.

Učilo se tu, čini mi se?

Ma da, ja nikad nisam imao ni telefon neki bolji, kao ni fejsbuk, a sad odjednom neki autocad i te programe treba da učim. Dežurni učenik me jednom pitao da li sam ja novi nastavnik matematike. Na kraju me je domaći prepoznao. Onda sam otišao kod direktorke koja je malo starija od mene i koja je mislila da je za*ebavam, da sam možda inspektor, nezgodna situacija. I ja ladno donesem papire, progutam i tu knedlu i krenem. I tek kad sam dao prva četiri ispita ona je shvatila da se ja ne zemam.

Da li si išao i na neke časove?

Da, ubacili su me na čas iz Betona, koji ako si završio u ATŠ-u, ti si završio školovanje. Smestili me u zadnju klupu, deca imaju kontrolni, profesorka meni nešto priča, ja čitam planove zgrada i ne verujem da mi se to dešava jer sam šest meseci ranije razmišljao da li ću paštetu na pola ili na trećinu da izdelim da preguram taj dan, a sad završavam školu i razmišljam o betonu i armaturi.

Sada imaš neki posao?

Imam posao, radim u poznatoj kompaniji, u odličnoj atmosferi. Pre toga sam nekoliko meseci radio u Hotel Hajatu, gde je bio divan kolektiv. Pravi kolektiv koji ti treba da se osetiš dobro, ali zbog korone svi ugostitelji smanjivali su kapacitete. Jednostavno, niko nije mogao da predvidi ovu krizu.

Sa koliko beskućnika si postao prijatelj?

Šta znači prijateljstvo?

Šta za tebe znači prijatelj? Svako ima drugačiju definiciju prijateljstva.

Sa pedesetak ljudi sam postao drugi, a 5-6 ljudi bih voleo da sam upoznao dvadeset

godina ranije kad smo svi bili mlađi i zdravi. To su ljudi koje i sad gledam kao prave prijatelje, ali žalim što nam okolnosti nisu dale da se istinski družimo i delimo neki normalan život, jer okolnosti siromaštva te strašno menjaju.

Koliko misliš da ima beskućnika u Beogradu?

Reci ti meni, pa će ti reći odgovor.

Ja mislim da ima 6-7 hiljada.

Puta 10, ali i još jedno 200 hiljada onih koji misle da nisu.

Da li tu misliš na ekstremno siromaštne? Na ljude koji imaju stanove i neke

male socijalne pomoći ili penzije od kojih stvarno ne mogu da žive.

Tako je.

Ti se inače baviš i pisanjem poprilično dugo? Na fejsbuku ljudi mogu da pročitaju tvoje priče na stranici "Sa marginom u visine". O čemu se tu radi.

Ja hoću da ti tekstovi vuku na lepo, ali da ima teških detalja. Pišem o svom životu na ulici i radim to da ne bi i drugi morali isto da prođu. Pišem o svom iskustvu. Možda su te priče i patetične, ali i ako jesu, tako pišem i tako se i desilo, ti tekstovi ne bi bili to što jesu da sam te delove izbacivao. Ti tekstovi imaju i mnogo gramatičkih grešaka, ali shvatio sam da mora i tako da bude,

jer ako izguglam i krenem da ulepšavam i umesto kao što na ulici kažem :"Alo bre, donesi mi to!" krenem da pišem "Izvini što remetim tvoj mir ali..."

Te priče su dosta sirove i surove. Shvati to kao kompliment.

Da, te priče izlaze sirovo i spontano i bez nekog prevelikog doterivanja. Grube su. Zasad sam napisao preko 50 priča, gde svaka tematizuje neki dan iz mog života na ulici, a pedeseta priča je zapravo slika – priča bez priče. Jedna žena sa pijace našla je pre godinu dana u svom telefonu sliku na kojoj sam ja onako neuredan i odrpan, našla me je i dala mi tu sliku sad kad sam se oporavio. Ta slika stoji pored slike iz

2020. i pokazuje promenu koju sam za dve godine doživeo. To je oktobar 2018. i oktobar 2020. Inače, tu stranicu pokrenuo sam kad sam izašao sa lečenja i upoznao se sa savremenim tehnologijama.

Inače, pišeš i pesme?

Pišem pesme, ali uglavnom za pevanje, za uz muziku. Nisu baš za čisto recitovanje.

Pripremaš i knjigu? Ima li izdavača na vidiku?

Pripremam knjigu. Voleo bih da sva ta iskustva pretočim u knjigu i nadam se da će se to desiti. A što se tiče izdavača, za sad postoje neke priče, ali ništa nije konkretno.

Nadam se da ćeš pronaći izdavača jer smatram da bi knjiga o iskustvu sa uli-

**ce od nekog ko je sam sve to preživeo
bila dragocena za našu kulturu.**

Videćemo. Nadam se i ja.

Rastajemo se. Svi smo pod jakim utiskom izgovorenog i još uvek pričamo o tome. Svako odlazi svojim putem. Ulica možda rađa grešnike, kako kažu pesme Južnog vетra, ali isto tako neki stihovi kažu i da se okreće kolo sreće, baš kao što se u Saletovom slučaju okrenulo i on sada živi neki život koji, po sopstvenom priznanju, nije mogao ni da zamišli. Nadam se da će kolo sreće ostati okrenuto i naklonjeno njegovoj hrabrosti, sreći i istrajnosti i da će nastaviti da uživa u novom životu koji je tako teško zadobio.

BESKUĆNIŠTVO

Ležimo u svom krevetu u mraku. Na stočiću je fotografija dece. Zakrpa od mesečine je na odeći prebačenoj preko naslona stolice. Možemo da čujemo prigušenu tutnjavu kotla u podrumu. Okružuje nas umirujuće dejstvo dobro poznatog. Kada je vreme loše, imamo zaklon. Kada se loše stvari zbivaju u životu, imamo gde da se povučemo da bismo vidali rane dok desetine hiljada ljudi, mnogi od njih deca, tumaraju mračnim ulicama u potrazi za kutkom gde da prilegnu i zaklone se od vетра.

Možemo biti beskućnici i u smislu da imamo kuću ali da nismo u potpunosti *kod kuće* u njoj. Biti zaista kod kuće znači biti na miru a mira ne može biti za bilo koga od nas dok u nekoj meri ne bude mira za svakoga od nas. Kada zažmurimo na duboke potrebe drugih, živeli oni na ulici ili pod našim krovom – i kada zažmurimo na sopstvenu duboku potrebu da posegnemo za njima – nećemo moći da budemo kod kuće bilo gde.

Frederick Buechner, Wishful Thinking

ADRA